

Wojciech Gizicki

**OD UKŁADU DO PAKTU.
(R)EWOLUCYJNA ZMIANA W POLITYCE
BEZPIECZEŃSTWA POLSKI**

Seria Wydawnicza
Studia Sądecko-Lubelskie

Redaktor Naukowy
Dorota Gizicka

Rada Naukowa
Paweł Borkowski, Wojciech Gizicki, Martin Klus, Paweł Marzec,
Robert Rogowski, Sergij Trojan

Recenzent
dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL

Przygotowanie techniczne i projekt okładki
Anna Kowalczyk

© Instytut Sądecko-Lubelski, Lublin 2011

ISBN 978-83-932392-1-4

Instytut Sądecko-Lubelski
ul. Koncertowa 7/22, 20-843 Lublin
tel. (48 81) 473 25 30
e-mail: isl@isl.org.pl
www.isl.org.pl

Druk:
ELPIL
ul. Artyleryjska 11, 08-110 Siedlce

**OD UKŁADU DO PAKTU.
(R)EWOLUCYJNA ZMIANA W POLITYCE
BEZPIECZEŃSTWA POLSKI**

Wojciech Gizicki

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Podstawowe założenia formalno-prawne i ideologiczne	11
1.1 Cele zasadnicze	11
1.2 Zobowiązania członkowskie	12
2. Zasady konstytucyjne bezpieczeństwa Polski	15
2.1 Konstytucja PRL z 1952 r.	15
2.2 Konstytucja RP z 1997 r.	15
3. Dokumenty strategiczne z zakresu bezpieczeństwa Polski	18
3.1 Statut Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw – Stron Układu Warszawskiego i organów kierowania nimi (na czas wojny)	18
3.2 Doktryna wojenna Państw – stron Układu Warszawskiego	19
3.3 Doktryna obronna RP.	19
3.4 Strategia bezpieczeństwa RP	20
4. Praktyczna aktywność Polski w ramach bloków militarnych	23
4.1 Uzyskanie członkostwa w Układzie Warszawskim	23
4.2 Uzyskanie członkostwa w NATO	24
4.3 Współpraca w ramach systemu bezpieczeństwa Układu Warszawskiego ...	26
4.4 Współpraca w ramach systemu bezpieczeństwa NATO	28
Podsumowanie	37
A n e k s	39
Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	41
Traktat Północnoatlantycki.	85
Koncepcja Strategiczna NATO.	89

WPROWADZENIE

Polityka bezpieczeństwa Polski po drugiej wojnie światowej jest niesłychanie dynamiczna. Jednocześnie, w związku z uwarunkowaniami historycznymi i podległością polityczną w ramach bloku socjalistycznego do 1989 r. oraz przemianami demokratycznymi w ostatnich dwudziestu latach, pełna sprzeczności. Przez blisko czterdzieści lat Polska była częścią Układu Warszawskiego, a od 1999 r. jest członkiem Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), organizacji, która stanowiła wcześniej dla państwa socjalistycznego, według jego przywódców, potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa. Współcześnie trudno wyobrazić sobie kształtowanie polityki bezpieczeństwa Polski bez oparcia jej na filarze NATO. Przeświadczenie takie było w zasadzie udziałem wszystkich sił politycznych w Polsce po 1989 r. Kierunek euroatlantycki był jednym z niewielu elementów polityki państwa, pozostającym w zasadzie poza obszarem sporów partyjnych¹.

Celem niniejszej pracy jest zarysowanie kilku uwarunkowań i dylematów polityki bezpieczeństwa Polski w okresie transformacji systemowej. Obszarem naszych zainteresowań będzie próba odpowiedzi na pytanie: czy okres ten w przedmiocie bezpieczeństwa należy postrzegać jako rewolucję, czy też raczej jako zmiany o charakterze ewolucyjnym? Analiza zostanie przeprowadzona zarówno na podstawie dostępnych, oficjalnych dokumentów, jak i na zasadzie studium przypadku konkretnych działań podejmowanych w ramach obu bloków militarnych. W większym stopniu skupimy się na współczesnej aktywności Polski w NATO. Jest to uzasadnione bieżącymi, strategicznymi interesami polityki bezpieczeństwa, w których Sojusz odgrywa główną rolę.

Rzeczywistość międzynarodowa ukształtowana w Jałcie w 1945 r., przez blisko czterdzieści pięć lat opierała się na dwubiegunowości. Dotyczyło to zarówno kwestii politycznych, gospodarczych, jak i związanych wprost z kształtowaniem bezpieczeństwa. Model ten był oparty o dwa przeciwstawne systemy polityczne i militarne. Każde z dwóch supermocarstw utrzymywało w swojej strefie wpływów podzieloną na pół Europę, a nawet świat. Strefy wpływów – dwa bieguny – wyznaczone były przez Stany Zjednoczone, z jednej, a Związek Radziecki, z drugiej strony. USA zdając sobie sprawę z potężnego kryzysu polityczno-gospodarczego w Europie zobowiązały się do istotnej pomocy państwom europejskim. Doktryna Trumana, a zwłaszcza Plan Marshalla dawał szansę na podniesienie się Europy po tragedii wojennej. Pomoc ta, skierowana również do państw Europy Środkowo-Wschodniej, została skutecznie zablokowana przez ZSRR. Koniec II wojny światowej spowodował również, że z mapy mocarstw świata zniknęły właściwie Niemcy

1 Zob. R. Kuźniar, (red.), *Polityka bezpieczeństwa RP 1989-2000*, Warszawa 2001.

i Japonia. Pojawiła się zatem obawa o to, że ZSRR będzie zainteresowany wykorzystać ów fakt i dokonać znaczących ideologicznych, a być może nawet terytorialnych podbojów². Dodatkowym elementem wzmacniającym ów podział był spadek znaczenia i roli międzynarodowej przypisywanej ONZ. Jednocześnie „wyscig zbrojeń”, potęgowany i opierany na budowie arsenałów nuklearnych, powodował ugruntowanie się modelu opartego na tzw. odstraszaniu, czyli utrzymywaniu groźby ewentualnego użycia broni i odwetu w momencie ataku ze strony przeciwnika. Bezpieczeństwo międzynarodowe oparte zostało na dwóch blokach militarnych: Pakcie Północnoatlantyckim (1949) i Układzie Warszawskim (1955). Problematyka bezpieczeństwa została zagospodarowana w oparciu o wyraźne wskazanie na potencjalne zagrożenie, tkwiące w przeciwnym bloku³. Wydaje się, iż ową sytuację dobrze uświadamia stwierdzenie Carla Schmitta, który wskazywał, że *nic tak dobrze nie organizuje polityki bezpieczeństwa, jak wyraźne zdefiniowany układ wróg-przyjaciel...*⁴.

W tym świetle można zaryzykować tezę, iż model bezpieczeństwa oparty na dwubiegowości, oznaczał względne bezpieczeństwo każdego z bloków polityczno – militarnych. Państwa wchodzące w ich skład opierały swe bezpieczeństwo na sojuszu z danym supermocarstwem oraz członkostwie w militarnej organizacji. Wbrew deklaracjom i zapewnieniom płynącym ze strony suwerennych państw, wchodzących w skład każdego z bloków, nie było wówczas realnych możliwości uzyskania poczucia bezpieczeństwa w oderwaniu od polityki dwóch supermocarstw, dominujących w polityce bezpieczeństwa opartej na Pakcie Północnoatlantyckim i Układzie Warszawskim.

Praca zawiera trzy ważne dokumenty na których opiera się dzisiaj w sposób bezpośredni bezpieczeństwo Polski: Strategię Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2007 r., Traktat Północnoatlantycki i Strategię NATO z 2010 r. Zebranie ich i zaprezentowanie w jednym opracowaniu może być przydatne m.in. w dokonywaniu podobnych analiz, konfrontowaniu ich treści z rzeczywistością oraz odnajdywaniu konkretnych zapisów na potrzeby dalszych badań.

2 J. Kaczmarek, NATO-Europa-Polska, Wrocław 2000, s. 15.

3 Zob. także M. McCauley, Rosja, Ameryka i Zimna Wojna 1949-1991, Wrocław 2001, s. 20-23.

4 Cytat za A. D. Rotfeldem, z artykułu-rozmowy Dyplomaci przed generałami, z prof. A. Rotfeldem rozmawia R. Bańkiewicz, za :http://www.msz.gov.pl/files/file_library/29/ambasador_11360.doc; odczyt 10 sierpnia 2011 r.

Zdjęcie 1. Państwa wchodzące w skład NATO i Układu Warszawskiego w 1989 r.

(Źródło: galeria zdjęć w Wikimedia Commons)

1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA FORMALNO-PRAWNE I IDEOLOGICZNE

Traktat Północnoatlantycki stanowił podstawę, swoisty szablon dla dokumentu powołującego Układ Warszawski. Różne były oczywiście systemy polityczne i gospodarcze, odmienne ambicje i wizja świata. Oba konkurencyjne bloki militarne różniły się zasadniczo w zdecydowanej części, zarówno w zakresie ideologii, jak i praktycznych działań. Jakkolwiek jednak należy podkreślić, iż część przyjętych zasad, zawartych w dokumentach konstytuujących sojusze miały podobny, czasami tożsamy charakter. Nie zmienia to oczywiście faktu, że pozostawały one przez cały niemal okres Zimnej Wojny w opozycji. Sytuacja uległa radykalnej zmianie po zmianach systemowych w tzw. „bloku wschodnim”. Ideologia komunistyczna uległa całkowitemu rozpadowi. ZSRR rozpadła się, kilkanaście państw uzyskało suwerenność. Pojawił się problem z zagospodarowaniem celów bezpieczeństwa⁵. Jedynym, realnym kierunkiem, także dla Polski było NATO. Stany Zjednoczone i państwa Europy Zachodniej, m.in. dzięki korzystnej polityce ekonomicznej i stabilnej sytuacji politycznej stały się atrakcyjnym partnerem i zwycięzcą bipolarnej konfrontacji. Niemniej jednak analiza obu rzeczywistości polityczno-wojskowych jest zasadna, gdyż, po pierwsze, porządek zimnowojenny utrzymywał się przez ponad czterdzieści lat, a po drugie, można wskazać punkt wyjścia w kształtowaniu przez Polskę nowej polityki bezpieczeństwa, opartej o zreformowane NATO.

1.1 Cele zasadnicze

Cele polityczne, związane z kształtowaniem bezpieczeństwa międzynarodowego oraz bezpieczeństwa państw członkowskich każdego z bloków były dość zbliżone. Priorytety w zakresie sposobu działania na rzecz dobra sojuszników nie były (co do zasady) przeciwstawne. Zarówno NATO, jak i Układ Warszawski odwoływały się w dokumencie powołującym do Karty Narodów Zjednoczonych⁶. Obie organizacje wskazywały na konieczność zbudowania trwałego systemu bezpieczeństwa zbiorowego. W obu też przypadkach potwierdzano chęć współpracy ze wszystkimi państwami i narodami. Stąd też żadne z ugrupowań nie zamykało członkostwa jedynie dla sygnatariuszy. Pozostawiano możliwość przystąpienia do organizacji

5 Zob. J. M. Nowak, *Od hegemonii do agonii. Upadek Układu Warszawskiego. Polska perspektywa*, Warszawa 2011.

6 W przypadku NATO był to Pakt Północnoatlantycki. Tekst dokumentu: Dz. U. nr 87, poz. 970 z 2000 r. W przypadku UW był to Układ o przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej. Tekst dokumentu Dz. U. nr 30, poz. 182 z 1955 r.

państwom, które dawałyby gwarancję realizowania jej celów. W przypadku NATO byłyby to państwa europejskie, które taką deklarację skierowałyby na adres rządu Stanów Zjednoczonych. Państwa Układu Warszawskiego zawarły w dokumencie powołującym dość ambitny, choć mało realny plan otwarcia Układu na wszystkie państwa Europy, bez względu na ustrój państwowo-społeczny.

Istotnym zagadnieniem, na które należy zwrócić uwagę, jest to, iż w niemal wszystkich materiałach propagandowych, tworzonych na potrzeby Układu Warszawskiego, obecna jest retoryka podkreślająca zasadność jego powołania. Była ona związana z koniecznością przeciwstawienia się „siłom imperialnym”, „zjednoczonej agresji i odwetowi”, „reakcyjnym kołom w świecie” itp. Przesłania te kierowane do różnych środowisk, w tym społeczeństwa, jednoznacznie podkreślały pokojowe cele i propozycje rozbrojenia ze strony Układu oraz konfrontacyjny charakter NATO. Lektura owych opracowań daje wrażenie, że wszelką pokojową aktywność podejmują jedynie państwa socjalistyczne. Stany Zjednoczone, przy pomocy innych imperialnych państw, są zainteresowane wyłącznie hegemonią, globalną polityką, zagrażającą pokojowi na świecie. Znamienne jest też to, iż owe propagandowe hasła były podnoszone niemal do 1989 r. Mimo, że znacznie wcześniej, około 1985 r., w ramach bloku wschodniego, w tym ZSRR zdawano sobie sprawę z konieczności podjęcia dialogu z Zachodem, w celu ocieplenia wzajemnych, politycznych kontaktów. Przykładem tego była m.in. *pieriestrojka*, przebudowa koncepcji społeczno-politycznych, podjęta przez Michaiła Gorbaczowa.

1.2 Zobowiązania członkowskie

Uregulowania zawarte w dokumentach założycielskich obejmowały także szereg zobowiązań ze strony państw – stron Traktatu i Układu. Wydaje się, iż można wyodrębnić spośród nich te o charakterze ideologicznym oraz politycznym.

W przypadku zobowiązań ideologicznych należy zwrócić uwagę na fakt, iż są one nieco inaczej definiowane. Państwa założycielskie NATO wskazują na uniwersalne wartości, związane ściśle z dobrem i wolnością jednostki, która ma podmiotowe prawa i stanowi podstawę dla realizacji celów państwa. W dokumencie założycielskim Układu Warszawskiego dostrzec można wyraźną koncentrację na wartościach kolektywnych. Inaczej definiowano wartości i zasady, które miały charakteryzować ową współpracę. W przypadku NATO były to przede wszystkim: demokracja, wolność jednostki i praworządność. Układ Warszawski podkreślał konieczność: miłowania pokoju, zacieśnienie i rozwój przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej. Jednocześnie wskazano na konieczność poszanowania niezawisłości i suwerenności państw i nieingerencji i ich sprawy wewnętrzne! Rzeczywistość w tym przypadku okazała się zupełnie inna. Ponadto w preambule dokumentu powołującego Układ Warszawski jednoznacznie definiowano wroga (Unia Zachodnioeuropejska, Niemcy Zachodnie, NATO), oraz wskazywano w związku z tym niebezpieczeństwo wojny!

W zakresie zobowiązań politycznych zdecydowano się na jednoznaczne działanie na rzecz pokoju, konsultacje międzypaństwowe, w tym powstrzymywanie się od użycia siły, niepodejmowanie działań sprzecznych z rozwiązaniami zawartymi w dokumentach założycielskich. W przypadku Układu Warszawskiego uwagę zwracają także deklaracje redukcji zbrojeń, zakazu broni atomowej oraz szczególne rozwiązania w zakresie politycznego i wojskowego zarządu. W okresie „zimnej wojny” oraz „wyścigu zbrojeń” między Stanami Zjednoczonymi a ZSRR kwestie te stanowią swoistą sprzeczność.

Niezwykle ważnym zobowiązaniem była solidarność sojusznicza. Rozumiemy przez to zdecydowaną deklarację, iż każde z państw członkowskich dwóch bloków militarnych zgadzało się na zbrojną interwencję i udzielenie sobie pomocy w sytuacji zagrożenia (NATO, art. 5; Układ Warszawski, art. 4). Zobowiązano się do dołożenia starań w celu obrony systemu (ustroju) politycznego, w tym zwłaszcza zagwarantowania bezpieczeństwa całemu obszarowi geograficznemu, pozostającemu w obszarze wpływów jednego bądź drugiego bloku. Jednocześnie wskazano, iż Układ Warszawski może zostać rozwiązany w przypadku powstania „Ogólnoeuropejskiego Układu”.

Istotnym rozwiązaniem, związanym z depozytem dokumentów jest to, iż w przypadku Układu Warszawskiego była nim Polska. Z tego względu, poza miejscem podpisania układu (Warszawa), Polska stała się de facto sekretariatem organizacji.

Tabela 1. Zestawienie wybranych uregulowań formalno – prawnych NATO i Układu Warszawskiego.

KRYTERIA	Pakt Północnoatlantycki (NATO) Traktat Północnoatlantycki,	Układ Warszawski (UW) Układ o przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej
Termin przyjęcia	4 kwietnia 1949	14 maja 1955
Obszar działania	Obszar euroatlantycki	Europa
Definiowanie zagrożeń	Napaść zbrojna określona przedmiotowo (terytorialnie)	Niebezpieczeństwo wojny określone podmiotowo (UZE, NATO, Niemcy Zachodnie)
Członkostwo	Otwarte na państwa europejskie, popierające zasady zawarte w Traktacie;	Otwarte na państwa europejskie miłujące pokój, bez względu na ustrój państwowo-społeczny;
Cele	Co do zasady tożsame w obu podmiotach: <ul style="list-style-type: none"> ■ działalność zgodna z Kartą Narodów Zjednoczonych ■ zbudowanie trwałego systemu bezpieczeństwa zbiorowego ■ chęć współpracy ze wszystkimi państwami i narodami 	
Zobowiązania		
a. ideologiczne	<ul style="list-style-type: none"> ■ demokracja, wolność jednostki i praworządność; ■ wzmacnianie wolnych instytucji; ■ pobudzanie warunków stabilizacji i dobrobytu; 	<ul style="list-style-type: none"> ■ miłowanie pokoju, zacieśnienie, rozwój przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej; ■ poszanowanie niezawisłości i suwerenności państw i nieingerencji w ich sprawy wewnętrzne;
b. polityczne	<ul style="list-style-type: none"> ■ popieranie współpracy gospodarczej; ■ pokojowe rozwiązywanie sporów; ■ powstrzymanie od użycia siły; ■ konsultowanie wszelkich ważnych, wewnętrznych kwestii; ■ brak działań sprzecznych z uregulowaniami zawartymi w Traktacie; ■ solidarność sojusznicza: <p><i>Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub kilka z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana za napaść przeciwko nim wszystkim; (...) każda z nich (...) udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym (...) w celu przywrócenia bezpieczeństwa strefy północnoatlantyckiej, (Artykuł 5 Traktatu)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ popieranie współpracy ekonomicznej i kulturalnej; ■ pokojowe rozwiązywanie sporów; ■ powstrzymanie od użycia siły; ■ konsultowanie wszelkich ważnych, wewnętrznych kwestii; ■ redukcja zbrojeń, zakaz broni atomowej; ■ powołanie instytucji politycznych i wojskowych; ■ niesprzeczność działań z treścią zapisów Układu; ■ rozwiązanie organizacji po powstaniu Ogólnoeuropejskiego Układu; ■ solidarność sojusznicza: <p><i>W przypadku napaści zbrojnej w Europie na jedno lub kilka Państw Stron Układu (...), każde Państwo Strona Układu (...), udzieli państwu lub państwom, na które dokonana została taka napaść, natychmiastowej pomocy, (...), w celu przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, (Artykuł 4 Układu)</i></p>
Depozytariusz	Stany Zjednoczone	Polska Rzeczpospolita Ludowa

Opracowanie własne.

2. ZASADY KONSTYTUCYJNE BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

Dokonując analizy znaczenia Polski w systemie bezpieczeństwa w ramach Układu Warszawskiego i NATO oraz prześledzenia (r)ewolucji w podejściu do bezpieczeństwa w Polsce, należy przyrzeć się podstawom prawnym. Analiza opiera się na dwóch ustawach zasadniczych: Konstytucji PRL z 1952 r., oraz Konstytucji RP z 1997 r.⁷.

2.1 Konstytucja PRL z 1952 r.

Konstytucja z 1952 r. wyraźnie wiązała bezpieczeństwo ze współpracą z państwami socjalistycznymi. Głównym partnerem w tym względzie był ZSRR. Konstytucja PRL podkreślała wolę i cele Narodu Polskiego: współpracę braterską z narodami miłującymi pokój, wskazywała na konieczność przeciwdziałania agresji i utrwalania pokoju. Polityka PRL opierała się w myśl Konstytucji (art.6) na interesach Narodu Polskiego. Szczególnego znaczenia zyskały zasada suwerenności, niepodległości, bezpieczeństwa oraz pokój i współpraca międzynarodowa. Odpowiedzialność za zagwarantowanie realizacji tych wartości spoczywała szczególnie na siłach zbrojnych. Wskazywano również na otwartą, pokojową współpracę z innymi państwami, nawet tymi, które mają inny system społeczny. System społeczno-gospodarczy podporządkowany był również umacnianiu siły, obronności i niezależności Ojczyzny (art.11). Odpowiedzialność za wiele ważnych kwestii z obszaru funkcjonowania państwa powierzono Radzie Państwa (art. 30), organowi kolegialnemu podlegającemu Sejmowi. Kompetencje te dotyczyły m.in. umów międzynarodowych, obsady instytucji wojskowych, wprowadzenia stanu wojennego⁸. System bezpieczeństwa podlegał więc zdecydowanym wpływom politycznym. Niemal wszystkie zasady i uregulowania nie mogły być w pełni realizowane w praktyce. PRL podlegał bowiem dalekiemu uzależnieniu decyzyjnemu od ZSRR⁹.

2.2 Konstytucja RP z 1997 r.

W 1989 r. doszło do zmiany systemu politycznego i ustroju państwa. Niestety nie udało się w krótkim czasie przygotować tekstu nowej konstytucji, normującej

7 Tekst Konstytucji PRL z 1952 r.: Dz. U. nr 32, poz. 232 z 1955 r. Tekst Małej Konstytucji: Dz. U. nr 84, poz. 426 z 1992 r. Tekst Konstytucji RP z 1997 r.: Dz. U. nr 78, poz. 483 z 1997 r.

8 Ta ostatnia kompetencja jest wciąż przedmiotem postępowania sądowego wobec gen. Wojciecha Jaruzelskiego, w związku z decyzją o stanie wojennym w 1981 r.

9 Zob. także R. Zięba, J. Zajac, Polska w stosunkach międzynarodowych 1945-1989, Toruń 2009.

wszystkie obszary funkcjonowania demokratycznego państwa. Namiastką tego była tzw. Mała Konstytucja z 1992 r., w której m.in. następuje odejście od ustroju socjalistycznego, podano kompetencje organów państwa, w tym prezydenta, najwyższego przedstawiciela RP, strażnika suwerenności i bezpieczeństwa. Pełna, nowoczesna ustawa zasadnicza została przyjęta dopiero w 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej już w pierwszym zdaniu preambuły jednoznacznie wskazuje, iż Naród Polski w 1989 r. odzyskuje pełną suwerenność i demokratyczne samostanowienie. Z tego też względu następuje nowy rozdział w kształtowaniu państwowości, w tym w zakresie bezpieczeństwa. Podstawowe założenia i obowiązki państwa zapisane są w art.5. Wskazują one na takie wartości jak niepodległość, gwarancje terytorialne, wolność, prawa człowieka, bezpieczeństwo obywateli. W zakresie sił zbrojnych Konstytucja wskazuje na ich obronny charakter oraz cywilną kontrolę. Konstytucja wskazuje także w art. 89 na szczegółowe zasady zawierania umów międzynarodowych, w tym zwłaszcza z zakresu współpracy międzynarodowej (sojusze, układy, organizacje międzynarodowe). W artykule 90, dopuszcza możliwość przekazania części kompetencji organów wewnętrznych innym podmiotom międzynarodowym (organizacji, organowi lub instytucji międzynarodowej). W kilku artykułach (m.in. 126, 134, 136, 229) wskazano na kompetencje i uprawnienia Prezydenta, zwierzchnika sił zbrojnych, w zakresie bezpieczeństwa. Wszystko to obrazuje zróżnicowanie i szczegółowe rozwiązania w tym zakresie, cechujące państwo demokratyczne. W wielu wypadkach uregulowania te są stosowane we współczesnej polityce bezpieczeństwa Polski, w tym w ramach NATO.

Tabela 2. Zestawienie wybranych uregulowań w zakresie bezpieczeństwa w Konstytucjach PRL i RP.

	Konstytucja PRL – 22 lipca 1952	Konstytucja RP – 2 kwietnia 1997
Cel ogólny (z preambuły)	<i>Wypełniając wolę Narodu Polskiego (...) Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej uchwała uroczystie niniejszą Konstytucję jako ustawę zasadniczą, (...) w celu: umacniania państwa ludowego jako podstawowej siły, zapewniającej najpełniejszy rozkwit Narodu Polskiego, jego niepodległość i suwerenność, (...) zacieśniania przyjaźni i współpracy między narodami, opartych na sojuszu i braterstwie, które łączą dziś Naród Polski z miłującymi pokój narodami świata w dążeniu do wspólnego celu: uniemożliwienia agresji i utrwalenia pokoju światowego.</i>	<i>W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski - wszyscy obywatele Rzeczypospolitej (...) świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej, ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej.</i>
Cele szczegółowe	<ul style="list-style-type: none"> ■ socjalistyczna współpraca sojusznicza ■ realizacja interesów Narodu Polskiego; ■ suwerenność, niepodległość, bezpieczeństwo, pokój i współpraca międzynarodowa, w tym z państwami które mają inny system społeczny; ■ siły zbrojne stoją na straży ww. wartości; ■ system społeczno-gospodarczy przyczynia się do umacniania siły, obronności i niezależności Ojczyzny; 	<ul style="list-style-type: none"> ■ pełna suwerenność i demokratyczne samostanowienie ■ niepodległość, gwarancje terytorialne, wolność, prawa człowieka, bezpieczeństwo obywateli; ■ siły zbrojne mają obronny charakter oraz cywilną kontrolę. ■ szczegółowe zasady zawierana umów międzynarodowych, ■ możliwość przekazania części kompetencji organów wewnętrznych innym podmiotom międzynarodowym;
Kontrola nad instytucjami bezpieczeństwa	<p>Szczególne kompetencje Rady Państwa, organu kolegialnego podlegającego Sejmowi, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ratyfikacja umów międzynarodowych, ■ obsada instytucji wojskowych, ■ wprowadzenie stanu wojennego, ■ ogłoszenie mobilizacji. 	<p>Szczególne kompetencje Prezydenta, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ zwierzchnictwo nad siłami zbrojnymi, ■ stanie na straży bezpieczeństwa, ■ obsadzanie stanowisk dowódczych, ■ wprowadzenie stanu wojennego, ■ ogłoszenie mobilizacji.

Opracowanie własne.

3. DOKUMENTY STRATEGICZNE Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

Poza analizą ustaw zasadniczych PRL i RP, należy przybliżyć uregulowania zawarte w dokumentach wprost dotyczących bezpieczeństwa. W przypadku Układu Warszawskiego będzie to *Statut Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw-Stron Układu Warszawskiego i organów kierowania nimi (na czas wojny)* oraz *Doktryna wojenna Państw-stron Układu Warszawskiego* z 1987 r. Dokumentem przejściowym była *Doktryna obronna RP* z 1990 r. W związku z członkostwem w NATO należy zwrócić uwagę na treść kolejnych *Strategii bezpieczeństwa RP*, od wersji pierwszej z 1992. do czwartej z 2007 r.

3.1 Statut Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw-Stron Układu Warszawskiego i organów kierowania nimi (na czas wojny)

W okresie funkcjonowania Układu Warszawskiego Polska nie prowadziła w zasadzie suwerennej polityki bezpieczeństwa. Stąd też brak było formalno-prawnych podstaw prowadzenia działań wojennych. W praktyce istniała ścisła łączność z doktryną wojenną ZSRR. W związku z powyższym najbardziej zasadne jest dokonanie analizy *Statut Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw-Stron Układu Warszawskiego i organów kierowania nimi (na czas wojny)*. Dokument ten stanowi podstawę funkcjonowania Zjednoczonych Sił Zbrojnych (ZSZ). Oddziały te były wyodrębnione z zasobów wojskowych państw Układu. Zasadnicze znaczenie miały wskazania dotyczące koordynacji sił zbrojnych. Głównym zadaniem, stawianym w tym zakresie była obrona państw socjalistycznych i komunizmu. Dokument szczegółowo omawia cele i zadania stawiane poszczególnym rodzajom wojsk: lądowych, morskich i lotniczych. Podkreśla się wyraźnie, że ZSZ muszą być zawsze gotowe do skutecznej odpowiedzi na atak przeciwnika, w tym do ostatecznego zniszczenia agresora.

Konkretny zakres odpowiedzialności został również nakreślony w obszarze dowodzenia. Główne zadania spoczywały na Naczelnym Dowództwie, które koordynowane było przez ZSRR. Jednoznaczna, istotną rolę w zakresie sił zbrojnych przypisano strukturom politycznym. Szczególne znaczenie w tym względzie miały partie komunistyczne i robotnicze poszczególnych państw członkowskich. Podejmowana w tych ramach współpraca miała, obok formalnych spotkań, również

wiele nieoficjalnych kontaktów i konsultacji¹⁰. *Statut* nie jest pozbawiony również stałej retoryki, którą zaobserwować można we wszystkich dokumentach i opracowaniach dotyczących Układu Warszawskiego. Państwa Układu muszą więc skonsolidować swoje siły z uwagi na konieczność ewentualnej obrony przed „agresywnym imperializmem” Zachodu.

3.2. Doktryna wojenna Państw-stron Układu Warszawskiego

W *Doktrynie wojennej Państw-stron Układu Warszawskiego* zauważyć można wyraźną zmianę optyki bezpieczeństwa. Zmiany w otoczeniu międzynarodowym oraz w samej Europie Środkowo-Wschodniej, w tym ZSRR, wymagały zdecydowanie innego podejścia do kwestii bezpieczeństwa, definiowania zagrożeń, zarówno podmiotowych, jak i przedmiotowych. W stosunku do NATO dostrzega się względne otwarcie na konsultacje i dialog dotyczący podstawowych problemów bezpieczeństwa. Zasadniczym, daleko idącym postulatem było jednoczesne rozwiązanie zarówno Układu Warszawskiego, jak i Paktu Północnoatlantyckiego. Cel ten nie wydawał się realny. Znacznie bardziej możliwe i potrzebne były propozycje podjęcia dialogu związanego z koniecznością dokonania analizy doktryn wojennych, redukcji zbrojeń, budowania lepszego klimatu we wzajemnych relacjach.

Ważnym elementem dokumentu jest wskazanie na konieczność skoncentrowania się w ramach obu sojuszów na aspektach obronnych. Państwa Układu Warszawskiego zadeklarowały w tym względzie powstrzymanie się od inicjowania działań wojennych, w tym użycia broni jądrowej, wskazywały także na brak roszczeń terytorialnych oraz uznały za możliwe traktowanie wszystkich państw jako potencjalnych sojuszników. Była to zapowiedź chęci rozstrzygnięcia sporów na drodze pokojowego dialogu politycznego. Celem działania Układu Warszawskiego miało być niedopuszczenie do wybuchu wojny w jakiegokolwiek formie, zarówno konwencjonalnej, jak i jądrowej. Stąd też wskazywano, że *Doktryna* ma wyłącznie pokojowy, obronny charakter. Podkreślano zasadność posiadania sił zbrojnych, jakkolwiek wyłącznie w ilości potrzebnej do obrony.

3.3 Doktryna obronna RP

Dokument¹¹ został przyjęty w 1990 r. i zawierał generalne wskazania w zakresie polityki obronnej Polski. Odpowiedzialność za ten obszar została skierowana na wszystkie podmioty: polityczne, gospodarcze, społeczne. Podkreślono również, w kilku miejscach, powszechność bezpieczeństwa i związaną z nią konieczność podejmowania obowiązków obronnych przez całe społeczeństwo.

10 Zob. W. Jarząbek, PRL w politycznych strukturach Układu warszawskiego 1955-1980, Warszawa 2008, s. 15n.

11 Treść dokumentu: M. P. nr 9, poz. 66 z 1990 r.

Doktryna wskazuje, że nadrzędnym celem Polski jest przetrwanie państwa i narodu. Polityka bezpieczeństwa realizowana miała być na zasadzie pełnej suwerenności i integralności terytorialnej. Jakkolwiek jednak jednoznacznie wskazano, że bezpieczeństwo Polski jest ściśle związane z sytuacją zewnętrzną. Stąd też dokument zawiera zobowiązania, iż należy dążyć do współpracy międzynarodowej, opartej na pokojowym dialogu. Użycie siły zbrojnej, zasadniczo o charakterze obronnym, należy ograniczyć do sytuacji ostatecznych. Szczególnego znaczenia nabierała w początku lat dziewięćdziesiątych sytuacja w Europie. *Doktryna* podkreśla znaczenie budowania wzajemnego zaufania i prowadzenia polityki antywojennej. Wojna w Europie, zwłaszcza jądrowa przyniosłaby tragiczne konsekwencje zarówno dla niej samej, jak i całego świata.

W dokumencie tym zawarto także szczegółowe uregulowania związane z siłami zbrojnymi RP. Określono rodzaje wojsk i nakreślono sposób ich wykorzystania. Generalne zadania przypadały regularnemu wojsku, choć gotowość obrony państwa przypisywano także służbom ochrony porządku, obronie cywilnej i społeczeństwu. Możliwości w zakresie wojska związane były z rozwojem ekonomicznym. Dlatego m.in. wciąż bazowano na obowiązkowym poborze, choć nie wykluczano możliwości tworzenia armii zawodowej. Ważna część dotyczy zasadności użycia wojska poza granicami Polski. W zasadzie możliwość taką widziano jedynie w wysłaniu żołnierzy na misje pokojowe pod auspicjami ONZ. Znamienne jest to, iż *Doktryna* nie zawiera w żadnym miejscu sformułowań związanych z euroatlantyckim kierunkiem, tzn. oparcia bezpieczeństwa Polski wprost o NATO. Podkreśla się natomiast, że ważną część polityki bezpieczeństwa RP stanowi przynależność do Układu Warszawskiego! Pamiętać jednak należy, że w 1990 r. Układ wciąż istniał, w Polsce stacjonowali żołnierze radzieccy a Prezydentem RP był gen. Wojciech Jaruzelski. Być może z tego względu dokument ten skonstruowany był dość zachowawczo. Jakkolwiek jednak zawierał w sobie nowe podejście do polityki bezpieczeństwa, konieczne w nowej geopolitycznej rzeczywistości¹².

3.4 Strategia Bezpieczeństwa RP

Po zmianach systemowych z 1989 r. Polska wyraźnie zmieniła swe cele strategiczne¹³. Od tej pory były nim członkostwo w NATO i UE. Niemal natychmiast Polska podjęła współpracę w celu zbliżenia do tych struktur. W obszarze bezpieczeństwa priorytetem była współpraca w ramach NATO, stąd Polska podjęła formalny dialog z Sojuszem oraz przystąpiła do opracowywania nowych dokumentów strategicznych z zakresu bezpieczeństwa. Dokonało się to zwłaszcza po objęciu funkcji Prezydenta przez Lecha Wałęsę.

12 S. Koziej, Współczesne problemy bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego, Warszawa 2003. Książka, obok walorów analitycznych, zawiera także szereg dokumentów z zakresu polityki bezpieczeństwa RP, w tym wykorzystanych w niniejszym opracowaniu.

13 R. Zięba, Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie. Warszawa 2010.

W 1992 r. przyjęto dokument pt. *Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP*¹⁴, określający cele i zasady w obszarze bezpieczeństwa Polski w nowych warunkach międzynarodowych. W całym dokumencie wyraźnie kwestionowano okres współpracy w ramach Układu Warszawskiego. Zapisano w nim natomiast wprost, że *Polska dąży do uzyskania członkostwa w NATO*. Podkreślono, że Polska nie ma zdefiniowanego wroga i jednoznacznego planu działań wojennych z tym związanymi. Niezwykle istotne i przełomowe znaczenie miały wskazania zawarte w dokumencie związane z nowym niemilitarnym podejściem do bezpieczeństwa. Dotyczyło to uwzględnienia całego spektrum uwarunkowań, w tym geopolitycznych, społecznych, gospodarczych. Wskazano na potrzebę rozbrojenia, modernizacji sił zbrojnych, partnerskiej współpracy międzynarodowej, w tym sąsiedzkiej i regionalnej. Konieczne stało się respektowanie praw człowieka, wolności, demokracji, praworządności i solidarności międzynarodowej. Istotne było również przekonanie o konieczności włączenia się do budowy kompleksowego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego.

Członkostwo Polski w NATO wymagało znowelizowania zasadniczych rozwiązań formalno-prawnych. Konsekwencją tego było m.in. przygotowanie i przyjęcie nowej koncepcji strategicznej. Strategia bezpieczeństwa RP z 2000 r. precyzuje cele polityki bezpieczeństwa Polski. Można je połączyć w dwie zasadnicze kategorie.

Po pierwsze, koncentracja na zagwarantowaniu podstawowych wartości w ramach funkcji wewnętrznych: m.in. niepodległości, suwerenności, integralności terytorialnej państwa oraz demokratyczności państwa i ochrony praw obywatelskich, jak również rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturowego (tożsamości narodowej). Po drugie, zaangażowanie, poprzez realizację funkcji zewnętrznych, w podejmowanie wyzwań regionalnych i globalnych: m.in.: budowa trwałego pokoju, promowanie demokracji i praw człowieka.

W dokumencie wskazano jednocześnie szereg zasad, które mają zasadnicze znaczenie dla realizacji ww. celów. Analiza tychże pozwala stwierdzić, iż Polska wyraźnie dostrzega konieczność oparcia własnego bezpieczeństwa na współpracy międzynarodowej, związanej z wielowymiarowością i kompleksowością współczesnego bezpieczeństwa. Celem działania w obszarze bezpieczeństwa jest pokojowe rozstrzygnięcie sporów. W razie wystąpienia potrzeby militarnego zaangażowania w jakikolwiek rejon świata należy dokładać starań by było ono zgodne z formalno-prawnymi uregulowaniami, szczególnie ONZ i innych organizacji międzynarodowych. Interwencja taka nie może godzić i kwestionować praw człowieka¹⁵.

Kolejna wersja Strategii została przyjęta dość szybko, już w 2003 r. Świat zmagął się z nowymi wyzwaniami, których symbolem stał się atak terrorystów na Nowy Jork i Waszyngton. Zasadnicze cele i zasady pozostawały niezmiennie.

14 Treść dokumentu: Koziej, jw., aneks 8.

15 Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej z 4 stycznia 2000 roku, w: Zbiór dokumentów MSZ, nr 1/2000; zob. także A. Ciupiński, A. Legucka, Podstawowe elementy polityki bezpieczeństwa i obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2003; R. Kulczycki, (red.), Zagrożenia, polityka i strategia oraz system bezpieczeństwa RP w XXI wieku, Warszawa 2003.

Jakkolwiek jednak dokument w tej wersji jest wynikiem reakcji na nową rzeczywistość międzynarodową. Poza wskazaniem problemów ze zwalczaniem terroryzmu, skoncentrowano się m.in. na zagrożeniach wynikających z proliferacji broni masowego rażenia, niedemokratycznych, autorytarnych reżimów, upadłych państw. Polska zdecydowanie włączyła się w globalną ofensywę przeciwdziałającą tym zagrożeniom¹⁶.

Współczesne podstawy polityki bezpieczeństwa Polski określone zostały w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP* z 2007 r. Dokument ten zawiera strategiczne interesy, cele i zasady kształtowania tejże polityki¹⁷.

W pierwszych słowach dokumentu potwierdzono, że Polska jest obecnie państwem bezpiecznym. Prezentując interesy narodowe stwierdzono, iż są one niezmiennie od kilku lat. Pogrupowano je w trzy kategorie: żywotne, ważne i inne istotne. W ramach interesów żywotnych chodzi przede wszystkim o zapewnienie przetrwania państwa, jego obywateli. Ważne interesy związane są z działaniami na rzecz gwarancji rozwoju cywilizacyjnego i gospodarczego. W obszarze innych istotnych interesów wskazano na konieczność budowania i promowania trwałej, silnej pozycji międzynarodowej Polski. W związku z realizacją ww. interesów wyraźnie podkreślono ścisłą korelację działań zewnętrznych i wewnętrznych.

Dokonując wskazania celów strategicznych Polski podkreślono, iż są one powiązane z otoczeniem międzynarodowym i zobowiązaniami z tego wynikającymi, zwłaszcza w ramach NATO i UE. Nadrzędny cel dotyczy zapewnienia realizacji interesów narodowych, poprzez eliminację zagrożeń, realną ocenę wyzwań i wykorzystywanie potencjalnych, międzynarodowych możliwości rozwojowych. Główne cele strategiczne są bardzo wszechstronne. Można w ich ramach wyróżnić cele polityczne (m.in. ciągłość państwowości, współpraca międzynarodowa), gospodarcze (m.in. rozwój i promocja gospodarki, wsparcie przedsiębiorców), prawne (m.in. gwarancja praw obywatelskich i praw człowieka), kulturalne (m.in. ochrona i rozwój dziedzictwa narodowego, w tym rozwój nauki), ekologiczne (m.in. ochrona środowiska). Wszystkie ww. cele wskazują na konieczność komplementarnego podejścia do bezpieczeństwa. Współczesne wyzwania globalne stawiają bowiem przed wszystkimi uczestnikami stosunków międzynarodowych nowe zadania. Stąd Strategia obejmuje swym zakresem wiele sektorów składających się na bezpieczeństwo narodowe, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Bezpieczeństwo militarne jest tylko jednym z nich. Równie ważne są jednak bezpieczeństwo obywatelskie, społeczne, ekonomiczne, ekologiczne, informacyjno-telekomunikacyjne.

16 Tekst Strategia Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej z 22 lipca 2003 roku za: www.msz.gov.pl

17 Tekst dokumentu dostępny w aneksie.

4. PRAKTYCZNA AKTYWNOŚĆ POLSKI W RAMACH BLOKÓW MILITARNYCH

Po dokonaniu analizy uregulowań formalno-prawnych, związanych z członkostwem w Układzie Warszawskim i NATO przyjrzymy się praktycznym działaniom Polski w ramach dwóch bloków militarno-obronnych.

Jesteśmy dalecy od przeceniania geopolitycznego położenia Polski i w związku z tym bezpośredniego, zdecydowanego wiązania tego faktu z koniecznością takiego, a nie innego kształtowania bezpieczeństwa. Niemniej jednak, mimo różnego miejsca w bieżącej polityce światowej, jej siły polityczno-militarnej, Polska postrzegana jest jako ważny element kształtowania bezpieczeństwa. Powodów tego jest kilka. Po pierwsze, Polska jest jednym z największych państw w Europie, zarówno pod względem terytorialnym, jak i ludnościowym. Po drugie, od samego początku nowego, pozimnowojennego ładu międzynarodowego jednoznacznie definiowała swoje cele polityczne. Po trzecie, aktywnie angażuje się we współpracę międzynarodową, w tym w bezpośredni sposób, biorąc udział w ważnych projektach na rzecz bezpieczeństwa.

Polska nie zawsze mogła samodzielnie i jednoznacznie suwerennie decydować o sposobie realizacji własnej polityki bezpieczeństwa. Widać to zwłaszcza na przykładzie Układu Warszawskiego. Niemniej jednak członkostwo w NATO także stawia wyzwania. Oczywiście trudno porównywać sytuację polityczną w obu tych okresach, jednakże w obu przypadkach można wskazać na pewne problemy. Przyjrzymy się więc kilku uwarunkowaniom i dylematom związanym z kształtowaniem bezpieczeństwa Polski, przed i po 1989 r.

4.1 Uzyskanie członkostwa w Układzie Warszawskim

Członkostwo w Układzie Warszawskim (1955) było pozornie dobrowolne. Jednak faktycznie dla wszystkich państw socjalistycznych okazywało się obowiązkowe. Powodem tego była konieczność obrony wartości socjalistycznych przed imperialnym zagrożeniem ze strony państw kapitalistycznych. W obszarze bezpieczeństwa chodziło oczywiście o obronę przed ewentualnym zagrożeniem ze strony NATO. Zasadnicze obawy dotyczyły w istocie nadmiernej dominacji Stanów Zjednoczonych, które miało nieść za sobą m.in. rozbudowę amerykańskiego potencjału militarnego i rozmieszczenie sił wojskowych w wielu miejscach świata, w tym przede wszystkim w Europie. Przekonanie to było dominujące w ZSRR, jakkolwiek jed-

nak zostało przejęte w całym bloku wschodnim¹⁸. Faktem jest jednak także to, iż do Układu Warszawskiego nie przystąpiła Jugosławia, a Albania wystąpiła z niego w 1968 r. Jednak trudno sobie wyobrazić, by podobnie mogła postąpić Polska, państwo licznie i terytorialnie, po ZSRR, najistotniejsze w całym Układzie.

4.2 Uzyskanie członkostwa w NATO

Nieco inaczej przedstawia się kwestia członkostwa Polski w NATO (1999). Niezbędnym warunkiem zupełnej zmiany kierunku polityki bezpieczeństwa przez Polskę, oparcia jej na strukturach euroatlantyckich, było podjęcie demokratycznych przemian. Polska, dzięki aktywności w obszarze zmiany systemu, związanej zwłaszcza ze społecznym oporem w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w., traktowana była jako naturalny partner i kandydat do integracji euroatlantyckiej, tak w przypadku NATO, jak i UE. Kwestia ta była właściwie jednoznacznie pozytywnie oceniana przez wszystkie siły polityczne po 1989 r. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, iż członkostwo w NATO, choć dobrowolne i oparte o własną, suwerenną decyzję, należy postrzegać jako konieczne! Nie sposób wyobrazić sobie, by Polska mogła kształtować swoją politykę bezpieczeństwa bez udziału w ważnym bloku militarnym. Takim, po 1989 r., był jedynie Pakt Północnoatlantycki. W odróżnieniu jednak od automatycznego niemal członkostwa w Układzie Warszawskim, niezależnego od suwerennej decyzji Polski, droga do NATO wymagała dużego zaangażowania i spełnienia wielu warunków. Polska była w tym czasie w szczególnie specyficznej sytuacji. Z formalnego względu pozostawała wciąż drugim, co do znaczenia, członkiem Układu Warszawskiego. Pierwszym Prezydentem Polski po upadku komunizmu został Wojciech Jaruzelski, generał armii, który w 1981 r. wprowadził w Polsce stan wojenny. W skład pierwszego rządu III RP w 1989 r. weszli przedstawiciele PZPR. Część z nich stanęła na czele tzw. resortów siłowych. Ministrem obrony narodowej został generał Florian Siwicki a ministrem spraw wewnętrznych generał Czesław Kiszczak. Obaj byli najbliższymi współpracownikami W. Jaruzelskiego. Do 1993 r. w Polsce stacjonowały wojska radzieckie. Wszystko to powodowało, iż faktyczne kształtowanie polityki bezpieczeństwa odbywało się z jednej strony w sposób ewolucyjny, z drugiej zaś, w związku z jednoznacznym euroatlantyckim kierunkiem, miało rewolucyjny charakter.

W 1990 r. Krzysztof Skubiszewski, ówczesny minister spraw zagranicznych, wizytą w siedzibie NATO w Brukseli zapoczątkował okres wielu konsultacji pomiędzy Polską a Sojuszem Północnoatlantyckim. Jego obecność, postawa i wypowiedzi prezentowane podczas wielu spotkań w instytucjach polskich, NATO lub UE wskazywały jednoznacznie na dążenie Polski ku prozachodnim strukturom inte-

18 Zob. także, A. Marcinkowski, Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego 1949-1989, Warszawa 1992, s. 25-28.

gracyjnym¹⁹. Konsekwencją tego była możliwość odbywania stałych dyplomatycznych i politycznych spotkań na różnym szczeblu, związanych z wypracowywaniem przestrzeni wzajemnej współpracy.

6 lipca 1990 r. podczas szczytu NATO w Londynie przyjęto *Deklarację Londyńską*. Na jej podstawie rozpoczął się dialog, współpraca polityczna i wojskowa między Sojuszem a państwami Europy Środkowo-Wschodniej. W tym samym roku z wizytą do Warszawy przybył Manfreda Wörnera, Sekretarz Generalny NATO, który przedstawił propozycje efektywnego kształtowania bezpieczeństwa europejskiego, uwzględniającego nową sytuację geopolityczną w Europie²⁰.

Ważnym projektem dostosowawczym do standardów Sojuszu było tzw. Partnerstwo dla Pokoju (PdP) oficjalnie przyjęte przez NATO w 1994 r. PdP zawierało szereg możliwości współpracy, uwzględniających m. in. przeciwdziałanie potencjalnym kryzysom i zagrożeniom bezpieczeństwa, udział w misjach pokojowych i humanitarnych oraz przygotowywanie i prowadzenie wspólnych manewrów wojskowych. Polska przez pewien okres traktowała ów projekt dość sceptycznie, jako swoisty „produkt zastępczy” zamiast pełnego członkostwa. Podkreślano, iż ewentualne członkostwo powinno być rozpatrywane w świetle rzeczywistej aktywności państwa kandydującego, nie zaś w perspektywie subiektywnej oceny zdolności do członkostwa ze strony USA bądź Rosji²¹. Postawa Polski doprowadziła w ostateczności do satysfakcjonujących ją decyzji, które znalazły się w oficjalnym dokumencie, przyjętym w Brukseli w 1994 r. W konsekwencji tego Polska jako pierwsze z państw wynegocjowała z NATO indywidualny Program Partnerstwa. Uwzględnił on najistotniejsze założenia i stanowił podstawę bilateralnych stosunków pomiędzy Polską i NATO w zakresie współpracy politycznej i wojskowej.

Niezwykle ważnym wydarzeniem dotyczącym m.in. terminu wstąpienia Polski do NATO był szczyt w Madrycie w lipcu 1997 r. Przywódcy państw członkowskich postanowili o podjęciu dialogu akcesyjnego z Polską, Czechami i Węgrami²². Przyjęta wówczas *Deklaracja o Euroatlantyckim Bezpieczeństwie i Współpracy* określała, iż proces akcesyjny powinien być prowadzony w sposób pozwalający na oficjalne poszerzenie NATO w kwietniu 1999 r., podczas obchodów 50-lecia jego istnienia. Rozmowy akcesyjne przebiegały stosunkowo sprawnie. Doprowadziły w krótkim czasie do ustalenia najistotniejszych kwestii i warunków przyszłego członkostwa. Ostatecznie 29 stycznia 1999 r. oficjalne zaproszenie przystąpienia do NATO i ratyfikacji Traktatu Północnoatlantyckiego, skierował do Polski, Czech i Węgier,

19 Zob. K. Skubiszewski, Polska i Sojusz Atlantycki w latach 1989-1991, w: *Sprawy Międzynarodowe*, nr 1/1999.

20 Zob. W. Gizicki, *Polityczne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*, Toruń 2008.

21 Zob. K. Zielke, Polska droga do NATO, w: J. Czuputowicz (red.), *Bezpieczeństwo Europejskie, koncepcje, instytucje, implikacje dla Polski*, Warszawa 1997, s. 198-202; A. Krzeczunowicz, *Krok po kroku, Polska droga do NATO*, Kraków 1999, s. 128.

22 Zob. J. Solak, *Siedemnaście kroków do NATO. Narodowe i ponadnarodowe aspekty ratyfikacji układów o członkostwie Polski, Czech i Węgier w Sojuszu Północnoatlantyckim*, Warszawa 1999.

Sekretarz Generalny NATO Javier Solana. 17 lutego 1999 r. Sejm i Senat przyjął uchwałę o ratyfikacji, a 26 lutego prezydent RP Aleksander Kwaśniewski podpisał akt przystąpienia Polski do Traktatu Północnoatlantyckiego. Ostatecznym wymogiem formalnym, związanym ze wstąpieniem Polski do NATO było przekazanie w dniu 12 marca 1999 r. aktu przystąpienia Polski do Traktatu Północnoatlantyckiego administracji Stanów Zjednoczonych. Od tego momentu Polska jest pełnoprawnym członkiem Sojuszu Północnoatlantyckiego. Uroczyste, symboliczne przyjęcie Polski, wraz z Czechami i Węgrami, do NATO miało miejsce w dniach 23-25 kwietnia 1999 r. podczas obchodów 50-lecia istnienia Sojuszu. Wydarzenie to stanowiło zakończenie oficjalnej, formalnej drogi Polski do NATO²³.

4.3 Współpraca w ramach systemu bezpieczeństwa Układu Warszawskiego

Układ Warszawski był zdecydowanie podporządkowany interesom i polityce ZSRR. Państwo to odgrywało w bloku główną rolę. Pozostałe państwa członkowskie miały zadania przydzielone przez radzieckie supermocarstwo. Dotyczyło to charakteru dowództwa, działań militarnych, gotowości bojowej, liczebności wojska, uzbrojenia. Polska w tym względzie zajmowała drugą pozycję w Układzie Warszawskim²⁴. Trzeba bezsprzecznie przyznać, iż pozycja ta nie przekładała się w istocie na istotną możliwość wpływania na główne decyzje podejmowane w ramach bloku. Te pozostawały niemal wyłącznie w gestii ZSRR. Polska, w ramach wkładu w działania militarne UW, w tym na wypadek ewentualnej wojny z NATO, musiała wydzielić ze swojej struktury wojskowej tzw. Front Polski. Były to wojska operacyjne złożone z dowództwa, trzech armii, wojsk lotniczych i jednostek frontowych. Powodem takiego wykorzystania Polski w UW było jej położenie geograficzne. Stąd terenem zabezpieczeń miała być zachodnia granica Polski oraz obszar nadmorski²⁵. Ponadto Polska stanowiła miejsce składowania broni jądrowej, będącej na wyposażeniu armii ZSRR. W zakresie dowództwa najważniejsze stanowiska dowódcze w Układzie Warszawskim zajmowali zawsze wojskowi z ZSRR w randze marszałka lub generała armii. Ponadto w kierownictwie Wojska Polskiego aż do 1991 r. zasiadał generał armii ZSRR – przedstawiciel wojsk UW. Polscy marszałkowie lub generałowie zostawali zastępcami dowódcy sił zbrojnych Układu oraz wchodził w skład sztabów wojskowych. Duże wrażenie wzbudzała liczebność wojska polskiego wchodzącego w skład sił Układu. Liczebność ta była, poza wojskami radzieckimi, kilkukrotnie większa od pozostałych członków UW.

23 Szerzej nt. wydarzeń związanych z Polską drogą do NATO zob. m. in. R. Asmus, NATO. Otwarcie drzwi, Warszawa 2002; A. Ajnenkiel, (red.), Pod wspólnymi sztandarami, droga Polski do NATO, Warszawa 1999; B. Balcerowicz., Rola Polski w NATO, Warszawa 1999.

24 Zob. m.in. A. Marcinkowski, Polska w Układzie Warszawskim. 30 rocznica powstania Układu Warszawskiego, Warszawa 1985.

25 Zob. m.in. A. Drzewiecki, (red.), Konflikt zbrojny na Bałtyku w koncepcjach ideologii zimnowojennej po 1945 r., Gdynia 2005.

Wynosiła w poszczególnych okresach od ok. 480 do blisko 600 tys. żołnierzy. Niezwykle trudną dla Polski sprawą było stacjonowanie na jej terytorium wojsk radzieckich. Zajmowały one znaczne obszary, często tworząc własne struktury cywilne i wojskowe w polskich miastach. Przykładem takiego miasta była Legnica. Liczebność wojsk radzieckich w Polsce szacowana była na ponad 400 tys. Istotne znaczenie miał również wkład w uzbrojenie. Dotyczyło to zarówno wyposażenia sił zbrojnych w sprzęt wojskowy, m.in. czołgi, samoloty, jak również produkcji na potrzeby zdolności bojowych Układu²⁶.

W tym świetle niezwykle ważnym problemem była ewentualność inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Polskę, która prognozowana była w 1980 i 1981 r., stając się podstawą do wprowadzenia w Polsce stanu wojennego. W dzisiejszej rzeczywistości społeczno-politycznej trudno o jednoznaczną ocenę tego zagrożenia. Jeszcze więcej wątpliwości, a jednocześnie materiału do analizy przyniosą odtaśniane w licu 2011 r. dokumenty, depeche NATO, związane z sytuacją w Polsce w omawianym okresie. Wynika z nich jasno, iż Sojusz nie miał planów aktywności militarnej w związku z ewentualnością inwazji przez ZSRR lub wojska Układu Warszawskiego²⁷.

W ramach Układu Warszawskiego trudno mówić o partnerskiej współpracy państw członkowskich. Powodem tego jest oczywiście kompletna dominacja ZSRR w każdym z obszarów działalności. Owa współpraca sprowadzała się więc do wykonywania działań zleczanych przez kierownictwo polityczne lub wojskowe ZSRR. Największą i właściwie jedyną akcją wojskową z udziałem wojsk Układu Warszawskiego była inwazja na Czechosłowację w 1968 r. Polska wzięła w niej aktywny udział. Liczebność polskich oddziałów wojskowych, które weszły na terytorium Czechosłowacji szacuje się na ponad 24 tys. Sytuacja ta stanowi niechlubną kartę w dziejach Wojska Polskiego. Ukazuje jednocześnie, jak mocno w ówczesnym okresie państwa członkowskie Układu Warszawskiego uzależnione były od decyzji ZSRR.

Państwa Układu Warszawskiego koncentrowały się również na politycznym zaangażowaniu w konflikty zbrojne w wielu miejscach świata. Miało ono przede wszystkim charakter manifestowania swego sprzeciwu wobec aktywności polityczno-militarnej Stanów Zjednoczonych. Szczególnie poważne konsekwencje i reakcję Związku Radzieckiego, w tym przez instytucje Układu Warszawskiego, miały zwłaszcza wojna w Korei i Wietnamie oraz kryzys kubański²⁸. W obu przypadkach ZSRR i Układ Warszawski wzywały, również za pośrednictwem ONZ do dialogu i pokojowego rozwiązania kryzysu, który może zagrażać globalnemu porządkowi!

26 Szerzej na temat liczebności, wyposażenia wojsk itp. zob. J. Kajetanowicz, *Wojsko Polskie w Układzie Warszawskim 1955-1985*, za: <http://www.serwis-militarny.net/opinie/>, odczyt 10 sierpnia 2011.

27 Szczegółowe dokumenty opublikowano na stronach internetowych MSZ: www.msz.gov.pl (odczyt z lipca 2011).

28 Zob. J. Ślusarczyk, *Układ Warszawski. Działalność polityczna (1955-1991)*, Warszawa 1992, s. 108n.

Działania te miały oczywiście głównie propagandowe znaczenie, gdyż ZSRR miał również swoje polityczne i militarne interesy w większości tego typu konfliktów.

Deklaracje współpracy państw Układu Warszawskiego dotyczyły różnych kwestii. W wielu przypadkach były to deklaracje nie do zrealizowania w warunkach dwubiegunowości. Warto jednak w tym miejscu przywołać inicjatywy, które były inspirowane przez Polskę.

Pierwszą z nich była propozycja z 1957 r. dotycząca utworzenia strefy bezatomowej w Europie Środkowej. Plan Adama Rapackiego, ministra spraw zagranicznych PRL stanowił śmiałą próbę podjęcia powszechnego rozbrojenia jądrowego²⁹. Ocena tej propozycji ze strony NATO nie była korzystna. Sojusz bazował wówczas na defensywnej strategii zmasowanego odwetu nuklearnego. Związek Radziecki dysponował wówczas znaczną przewagą konwencjonalną w Europie. Groźba użycia broni atomowej stanowiła wówczas jedyną alternatywę wobec ZSRR. Stąd też, mimo modyfikacji koncepcji przez stronę polską trudno było oczekiwać pozytywnej akceptacji. Mimo braku możliwości wprowadzenia tej koncepcji w życie, polska dyplomacja dała sygnał do podjęcia debaty antynuklearnej, która kilkadziesiąt lat później, stała się uniwersalnym sposobem myślenia o współczesnym bezpieczeństwie.

W 1963 r. Polska zaproponowała zmodyfikowaną wersję planu Rapackiego. Władysław Gomułka, nie postulując naruszenia równowagi sił zbrojnych, proponował zamrożenie zbrojeń nuklearnych na terytorium głównie Polski, Czechosłowacji, NRD i RFN. Plan Gomułki również nie został zaakceptowany przez NATO z tych samych powodów co wcześniejsza propozycja Rapackiego.

Wartą przybliżenia była także propozycja, jaką przedstawił w 1987 r. Wojciech Jaruzelski. Dotyczyła ona szeroko rozumianej koncepcji budowy zaufania i kształtowania ładu międzynarodowego na współpracy ze strony NATO i Układu Warszawskiego. Plan ten zakładał przede wszystkim redukcję arsenałów nuklearnych i konwencjonalnych, podkreślanie obronnych celów bloków militarnych i większe otwarcie na porozumienie.

Polska od samego początku w 1973 r. była także zainteresowana procesem Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Traktowała tę współpracę jako dobrą okazję do podkreślenia swojej pozycji w ramach Układu Warszawskiego oraz sposobność szerszego otwarcia na rozmowy z państwami kapitalistycznymi. Najbardziej znanym postulatem była propozycja zwołania w 1980 r. Konferencji Odprężenia Militarne i Rozbrojenia w Europie. Dialog ten procentował przede wszystkim w okresie zmiany ustrojowej i stabilizowania państwa w ramach pełnego członkostwa w strukturach euro-atlantycznych: NATO i UE.

²⁹ Zob. T. Łoś-Nowak, (red.), Plan Rapackiego a bezpieczeństwo europejskie, Wrocław 1991.

4.4 Współpraca w ramach systemu bezpieczeństwa NATO

Kwestia pozycji Polski w ramach systemu bezpieczeństwa NATO opiera się oczywiście na innych uwarunkowaniach międzynarodowych. Polska jest jednym z 28 państw członkowskich Paktu, zaangażowanym we współpracę opartą, co do zasady, na partnerstwie. Sytuacja międzynarodowa nie jest zdeterminowana przez bipolarny podział. Nie ma jednoznacznie zdefiniowanego wroga. Celem Paktu jest zagwarantowanie bezpieczeństwa wszystkim państwom członkowskim.

Pozycja Polski w systemie bezpieczeństwa NATO, jej bieżące działania w tym zakresie wyznaczone są przede wszystkim przez uregulowania zawarte w strategicznych dokumentach Sojuszu. Współpraca przedczłonkowska, a następnie funkcjonowanie jako pełnoprawne państwo członkowskie bazują na dwóch strategiach NATO³⁰ – koncepcji strategicznej z 1991 r., znowelizowanej w 1999 r. oraz na strategii z 2010 r.

W pierwszym przypadku NATO podkreśliło, że po 1989 r. stało się właściwie jedyną realnie funkcjonującą organizacją w zakresie bezpieczeństwa, która musi wziąć na siebie ciężar zapobiegania konfliktom. Ważna była również konieczność reagowania na nowe wyzwania regionalne (przykładem jest wojna na Bałkanach), uzyskanie zdolności działania poza obszarem mandatowym, restrukturyzacja i modernizacja sił zbrojnych państw członkowskich.

Ostatnia strategia, przyjęta w 2010 r. wskazuje na nowe wyzwania w obszarze bezpieczeństwa: terroryzm, zagrożenia cybernetyczne i energetyczne³¹. Podkreśla się również konieczność wzmocnienia solidarności członkowskiej, zgodnie z art. 5. Ważnym zagadnieniem jest budowa nowych systemów obronnych (m.in. tarcza antyrakietowa), wzmocnienie współpracy z innymi podmiotami, w tym Rosją, Indiami, Chinami, ONZ i UE. W strategii zwraca się uwagę na problemy nuklearne, wskazując na zasadność podejmowania dialogu na rzecz redukcji i całkowitego odejścia od broni atomowej. Oczywiście na dzisiaj jest to temat trudny i niemożliwy do zrealizowania.

Biorąc pod uwagę ww. priorytety NATO, należy podkreślić, że Polska aktywnie uczestniczy w praktycznej realizacji założonych celów. Owa aktywność miała również miejsce w okresie przed-członkowskim Polska podejmowała już wówczas współpracę polityczno-wojskową z NATO³². Było to konieczne dla dobrego przygotowania do przyszłych zobowiązań sojuszniczych, związanych ze znacznie większym obowiązkiem zaangażowania w bezpośrednie działania po formalnej akcesji.

30 Na temat wcześniejszych Strategii NATO zob. m.in. R. Kupiecki, Siła i solidarność. Strategia NATO 1949-1989, Warszawa 2009.

31 Tekst dokumentu w aneksie.

32 Zob. m.in. F. Gągor, K. Paszkowski; Międzynarodowe operacje pokojowe dawnej RP, Toruń 1998; G. Ciechanowski, Polskie kontyngenty wojskowe w operacjach pokojowych 1990-1999, Toruń 2010.

Pierwszym wymiernym tego przykładem był udział polskiego wojska w misji stabilizacyjnej IFOR w Bośni i Hercegowinie w 1995 r. Działania te pozwoliły na zaznajomienie się przez żołnierzy z wymogami i specyfiką działań NATO. W ten sposób realizacja politycznych kryteriów akcesji zyskała wymiar wojskowy.

Osiągnięcie pełnego członkostwa było ważnym momentem dla efektywizacji polityki bezpieczeństwa Polski. Jakkolwiek jednak od tego czasu Polska ponosi w pełni odpowiedzialność za działania polityczne i wojskowe NATO. Praktyczna realizacja podjętych zobowiązań dokonuje się przede wszystkim w ramach kilku misji wojskowych w różnych częściach świata.

W 1999 r. polski kontyngent wojskowy, w sile 800 żołnierzy został częścią sił NATO w Kosowie. W ramach sił KFOR (Kosovo Force) uczestniczy w działaniach związanych z ochroną ludności cywilnej, patrolowaniem granic, działaniami demilitaryzacyjnymi, wsparciem pomocy humanitarnej i rolowaniu granicy i utrzymywaniu punktów granicznych. Z czasem zmieniała się zarówno struktura sił (z polskiej na wielonarodową, m.in. z udziałem Ukrainy, Litwy), liczebność kontyngentu i charakter misji. Obecnie w 2011 r. ok. 230 polskich żołnierzy z kompanii manewrowej pod dowództwem Amerykanów, wykonuje zadania z zakresu szybkiego reagowania w sytuacjach kryzysowych.

17 marca 2002 r. zapoczątkowano polską misję wojskową w Afganistanie. Była to konsekwencja decyzji Sejmu RP podjętej 22 listopada 2001 r. stanowiąca bezpośrednią odpowiedź na prośbę Stanów Zjednoczonych i zagrożenia płynące ze strony terrorystów, zapoczątkowane przez zamachy z 11 września 2001 r. w Nowym Jorku i Waszyngtonie. Działania te miały mandat wspólnoty międzynarodowej, wyrażony rezolucją ONZ. Polski Kontyngent Wojskowy (PKW), działający w ramach sił ISAF (International Security Assistance Force) został ulokowany w rejonie bazy Bagram na północ od Kabulu. W skład polskiej misji wchodziło około 300 żołnierzy z jednostek saperskich, logistycznych prewencyjnych oraz obrony przeciwchemicznej. Z uwagi na taki skład kontyngentu zadania wykonywane przez polskich żołnierzy koncentrowały się na działaniach oczyszczania i rozminowywania podległego im terenu oraz tworzeniu infrastruktury technicznej³³. Oprócz oddziałów wojskowych w działania w Afganistanie zaangażowane były polskie jednostki specjalne, szczególnie GROM³⁴.

Obecnie w 2011 r. w Afganistanie stacjonuje około 2500 żołnierzy. PKW dowodzi rejonem Ghazni, na wschodzie Afganistanu. Jest to jeden z bardziej licznych kontyngentów NATO. Polscy żołnierze działają na rzecz demokratyzacji państwa, podejmują akcje przeciwko Talibom, w bezpośredni sposób angażując się w zapewnienie bezpieczeństwa Afgańczykom.

33 Zob. H. M. Królikowski, Cz. Marcinkowski, *Afganistan 2002*, Warszawa 2003.

34 Zob. J. Rybak, *GROM.PL. Tajne operacje w Afganistanie, Zatoce Perskiej i Iraku*, Warszawa 2005; H. Królikowski, *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im. Cichociemnych-Spadochroniarzy Armii Krajowej*, Gdańsk 2000.

20 marca 2003 r. podczas posiedzenia Rady Gabinetowej, Prezydent RP podjął decyzję o wysłaniu polskich żołnierzy do Iraku³⁵. Polska wzięła więc aktywny udział w wojnie, choć atak Stanów Zjednoczonych na to państwo był ostro krytykowany, ze względu na brak jednoznacznej, pozytywnej zgody ONZ. Udział i zaangażowanie w ramach sił koalicyjnych, były również dość sceptycznie oceniane, także przez europejskich partnerów, zwłaszcza Francję i Niemcy. Władze Polski nie miały jednak wątpliwości co do celowości i słuszności tej wojny. Pierwszą jednostką biorącą udział w walkach był GROM. Ponadto w pierwszych dniach wojny na Bliski Wschód został wysłany oddział wojsk reagowania przeciwochemicznego. W bezpośrednich walkach w Iraku wzięło udział około 200 polskich żołnierzy. Ich zaangażowanie zostało bardzo pozytywnie ocenione przez dowódców amerykańskich oraz prezydenta G. Busha.

Z chwilą zakończenia wojny, Polska (na mocy rezolucji ONZ) włączyła się w proces stabilizacji i przywracania porządku w Iraku. W czerwcu 2003 r. Rząd RP zaakceptował decyzję dotyczącą wsparcia działań stabilizacyjnych. 3 września Polska przejęła dowództwo w międzynarodowej, środkowo-południowej strefie stabilizacyjnej. Skład kontyngentu liczył około 2500 żołnierzy. W początkowym okresie działania polskich żołnierzy w zakresie stabilizacji Iraku nie dochodziło do większych ataków w polskiej strefie. Później, zwłaszcza w latach 2004-2005 przeprowadzono kilka zamachów w rejonie strefy. Żołnierze polscy aktywnie działali w zakresie rozbrojenia, nadzorowania sytuacji wewnętrznej. Świadczyli także istotną pomoc w obszarze organizowania pomocy humanitarnej. Działania wojska koncentrowały się także na kwestiach szkoleniowych. Polacy uczestniczyli w tworzeniu irackich służby cywilnej, policyjnej i wojskowej. Od lipca 2005 r. w istotnym stopniu zmienił się charakter i skład kontyngentu. Stał się on częścią NTM-I (NATO Training Mission – Iraq). Do Iraku przybywało znacznie więcej specjalistów w zakresie szkolenia i doradztwa. W ostatniej fazie pobytu, polski kontyngent liczył około 900 żołnierzy. Ostateczne wycofanie wojsk z Iraku miało miejsce 4 października 2008 r. Mimo to Polacy uczestniczą w dalszym ciągu w działaniach stabilizacyjnych. Około 20 żołnierzy bierze udział w projektach doradczych i szkoleniowych wobec irackich sił bezpieczeństwa.

Udział w misjach wojskowych związany jest ze znacznymi kosztami finansowymi i koniecznością precyzyjnych działań organizacyjnych. Jakkolwiek jednak najbardziej dotkliwe i tragiczne są straty osobowe. Misja w Iraku została okupiona śmiercią 26 osób, zaś w Afganistanie poległo (do sierpnia 2011) 29 Polaków.

Wojsko Polskie od 1989 r. jest systematycznie modernizowane, zarówno w wymiarze osobowym, jak i pod względem uzbrojenia. Najważniejszym, realizowanym obecnie zadaniem, jest proces profesjonalizacji sił zbrojnych. Jest to decyzja strategiczna, mająca zdecydowane konsekwencje dla realizacji polityki bezpieczeństwa

35 Decyzja ta wywołała i wciąż wywołuje krytyczne komentarze. Partie opozycyjne skrytykowały Prezydenta za jej podjęcie. Krytyka wzmogła się po śmierci kolejnych polskich żołnierzy.

Polski. Zgodnie z założeniami reformy, trwającej od 2008 r., siły zbrojne będą w całości oparte o żołnierzy zawodowych. Docelowo Wojsko Polskie liczyć będzie 120 tys. żołnierzy. Reforma ta wymusiła konieczność podjęcia szeregu działań. Dotyczyło to zwłaszcza zmian legislacyjnych, odejścia od powszechnej, tzw. zasadniczej, służby wojskowej. Swoistą rewolucją jest więc odejście od obowiązkowego poboru. Można wskazać na dwa główne powody tych działań. Pierwszym z nich jest zmiana sytuacji międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa. Brak jest współcześnie podstaw do możliwości wystąpienia powszechnego konfliktu zbrojnego (wojna światowa, regionalna). Pojawiają się natomiast zagrożenia o charakterze niesymetrycznym, które wymagają nowego podejścia i nowych rozwiązań. Drugim, istotnym (choć prozaicznym) powodem są oszczędności budżetowe. W wyniku odejścia od powszechnego, obowiązkowego poboru spadają koszty utrzymywania zwiększonej kadry, obiektów, uzbrojenia. Reforma sił zbrojnych ma na celu zwiększenie możliwości i efektywności działań polskich żołnierzy w owych nowych, asymetrycznych warunkach międzynarodowych. Ponadto koniecznym do odnotowania jest fakt tworzenia w ramach wojska Narodowych Sił Rezerwy. W ich skład mogą wejść żołnierze rezerwy, którzy zechcą związać się z wojskiem na zasadzie gotowości do podjęcia działań w razie potrzeb i zagrożeń o charakterze militarnym i niemilitarnym. Liczebność tych sił ma osiągnąć docelowo 20 tys. żołnierzy. Siły te mogą odgrywać istotną rolę zwłaszcza w zakresie potrzeb związanych z zagrożeniami ekologicznymi, klęskami żywiołowymi (powódź, kataklizmy itp.). Ostatnie doświadczenia wielu państw w tym obszarze dobitnie pokazały zasadność takich, wewnętrznych działań.

Z równie dużym rozmachem prowadzona jest modernizacja sprzętu. Systematycznie wymieniane są przestarzałe zasoby uzbrojenia, pamiętające jeszcze czasy Układu Warszawskiego. Konieczne jest przy tym, by sprzęt odpowiadał standardom NATO. Działania te są długofalowe i nie zawsze przebiegają w satysfakcjonujący sposób. Jednym z poważnych problemów są wydatki związane z dosprzętowaniem sił powietrznych. Zakup samolotów F-16, mimo, że ważny i oczekiwany, wciąż budzi emocje i problemy techniczno-organizacyjne.

Realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w NATO przebiega dość udanie. Niemniej jednak nie jest to proces wolny od problemów. Poza kilka wspomnianymi wyżej należy wskazać te wyzwania, które na dzień dzisiejszy są poważnym problemem. Część tych wyzwań jest szczególnie odnoszona do dwóch państw Rosji i Stanów Zjednoczonych. Ponadto Polska, jako członek UE, jest niejednokrotnie postrzegana jako nadmiernie skoncentrowana na współpracy w ramach NATO i ze Stanami Zjednoczonymi kosztem inicjatyw w ramach UE.

Strategia NATO z 2010 r. wyraźnie wskazuje na konieczność podjęcia współpracy na rzecz budowy w Europie tarczy antyrakietowej. Projekt ten był przez Stany Zjednoczone wiązany z Polską. Propozycja budowy systemu w oparciu o Polskę i Czechy został zatrzymany wskutek sprzeciwu Rosji, która uznała, że tarcza zagraża jej interesom i godzi w jej politykę bezpieczeństwa. Coraz częściej Rosja

stawia żądania, by Stany Zjednoczone wyraźnie stwierdziły, że projekt ten nie będzie wymierzony w Rosję. Trudno oczekiwać, by można było zbudować trwały system obrony przeciwlotniczej bez udziału Rosji. Jakkolwiek jednak doświadczenia ostatnich kilku lat pokazują, że wynegocjowanie wspólnego stanowiska, m.in. co do miejsca ulokowania systemu nie będzie łatwe.

Kolejnym problemem jest różnica poglądów między Polską, członkiem NATO i UE, a Rosją w sprawach energetycznych. Polska z jednej strony jest w większości zdana na dostawy surowców z tego państwa. Z drugiej próbuje uzyskać dodatkowe źródła dostaw, niezależne od Rosji. Ponadto wyraźnie sprzeciwiała się inicjatywie budowy gazociągu Nord Stream, łączącego Rosję z Niemcami. Bardzo ciekawie w kontekście bezpieczeństwa energetycznego, w tym uniezależnienia się od rosyjskich dostaw, rysuje się kwestia ewentualnych złóż gazu łupkowego w Polsce i możliwość ich eksploatacji. Polska musiałaby wykazać się w tym względzie dużą odpornością, zarówno na rosyjskie, jak i zachodnioeuropejskie lobby, niechętnie tej inicjatywie.

Podobne rozbieżności związane są z przyszłością instytucjonalną, także w ramach NATO, takich państw jak Gruzja i Ukraina. Polska, podobnie jak w przeszłości wobec państw bałtyckich, wykazuje duże zrozumienie dla euro-atlantycznych aspiracji tych państw. Postulat „otwartych drzwi”, zawarty w Strategii NATO daje szansę na realizację idei rozszerzenia o kolejne państwa. Nie jest to jednak sprawa, która jest łatwa do czasowego przewidzenia oraz jednoznacznie oceniania zarówno w ramach NATO, jak i UE.

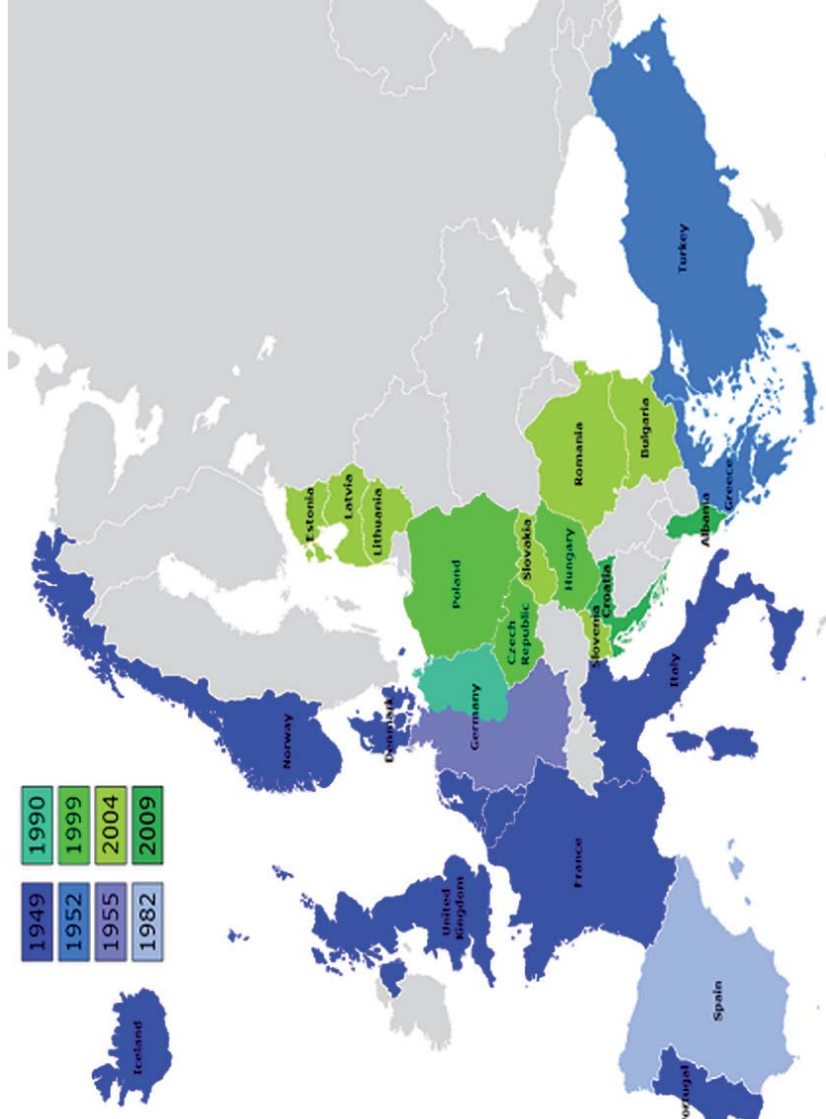
Generalnie należy podkreślić, że z perspektywy Polski najważniejsze znaczenie wyartykułowane również w dokumencie strategicznym z 2010 r. ma solidarność obronna wyrażona w art. 5 Traktatu. Obrona ludności i terytorium państw członkowskich jest głównym zadaniem jakie NATO podtrzymało, wręcz wzmocniło w dokumencie. Jakkolwiek jednak o efektywności zapisu świadczyć będzie ewentualne przejście z poziomu fakultatywnego traktowania wsparcia koalicji na rzecz rzeczywistej współpracy wszystkich członków. Inaczej bowiem znaczna część państw będzie nadal tkwiła w przekonaniu, że zasadne jest poszukiwanie równoważnej gwarancji bezpieczeństwa. W przypadku Polski jest to zdecydowanie widoczne w ramach aliansu z USA³⁶.

36 Zob. także raport: J. Czaja, NATO – nowa koncepcja strategiczna Sojuszu, Realia i co dalej, nr 2/2011 (wersja elektroniczna: http://realia.com.pl/pdf/2_2011/02_02_2011.pdf).

Tabela 3. Wybrane dylematy polityki bezpieczeństwa Polski w ramach Układu Warszawskiego i NATO.

KRYTERIA	Układ Warszawski	NATO
Członkostwo	„Dobrowolne”, tzn. obowiązkowe	Dobrowolne, choć konieczne
Współpraca w ramach systemu bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> ■ Polska – drugie, co do znaczenia państwo członkowskie; ■ pełne podporządkowane politycznie i militarnie ZSRR; ■ ścisłe powiązanie militarne (liczebność wojsk i rodzaj sprzętu) z pozostałymi członkami, zwłaszcza z ZSRR ■ stacjonowanie wojsk Układu w Polsce ■ próby (nieudane) przedstawiania propozycji związanych z kształtowaniem bezpieczeństwa ■ wymuszony udział w misjach zbrojnych 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Polska – jedno z 28 państw członkowskich; ■ współpraca członkowska na partnerskich zasadach; ■ zdecydowane podkreślenie istotności współpracy z NATO i Stanów Zjednoczonych dla bezpieczeństwa Polski ■ stacjonowanie wojsk amerykańskich w Polsce ■ reforma sił zbrojnych (ilościowa i jakościowa) ■ aktywny udział w misjach NATO, także w okresie przedczłonkowskim ■ konieczność realizacji zapisów art. 5 traktatu (solidarna obrona ludności i terytorium na wypadek ataku)

Opracowanie własne.

Zdjęcie 2. Aktualna, europejska część NATO

(Źródło: galeria zdjęć w Wikimedia Commons)

PODSUMOWANIE

Współczesna rzeczywistość międzynarodowa wymaga podejmowania efektywnej współpracy w wymiarze globalnym i regionalnych. Trudno oddzielić od siebie cele i zadania związane z bezpieczeństwem realizowane na poziomie narodowym i międzynarodowym. Polska w zakresie polityki bezpieczeństwa dokonała w ostatnich dwudziestu latach zdecydowanego przejścia między dwoma konfrontacyjnymi blokami militarnymi. Trudno sobie wyobrazić, by w świecie ukształtowanym po II wojnie światowej można było realnie myśleć o innym niż Układ Warszawski, militarnym ulokowaniu Polski w ramach systemu bezpieczeństwa dwubiegowego. Członkostwo to musiało zostać zrealizowane. Znacznie bardziej komfortową sytuację Polska miała po upadku zimnej wojny. Nieznaczny to jednak, że członkostwo w NATO było oczywistością i można było je osiągnąć bez większego problemu. Pełne członkostwo w NATO wymagało jednoznacznego zdefiniowania i podtrzymywania euroatlantyckiego kierunku w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Polski. Udało się to dzięki determinacji wszystkich sił politycznych. Była to jedna z nielicznych koniecznych i strategicznie ważnych kwestii nie budząca większych sporów.

Osiągnięcie pełnego członkostwa w Sojuszu, w ciągu zaledwie dziesięciu lat po zmianie systemu politycznego, ośmiu lat po zakończeniu funkcjonowania Układu Warszawskiego i sześciu lat po wyjściu z Polski wojsk radzieckich jest z pewnością sukcesem. Jakkolwiek jednak o pełnym wykorzystaniu możliwości z tym związanych decyduje bieżąca polityka bezpieczeństwa Polski, tak w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym.

Poza tym należy uświadomić sobie całościowe zmiany, jakie zaszły w najbliższym, europejskim otoczeniu Polski w ostatnich dwudziestu latach. Porównując ze sobą obraz kontynentu z 1989. i 2011 r. można wyraźnie dostrzec, że zmiany są rewolucyjne. Z drugiej strony, droga do obecnej rzeczywistości miała często ewolucyjny charakter. Najważniejsze jest podtrzymywanie priorytetowych, strategicznych interesów jakie Polska chce realizować w oparciu o NATO. Ważne jest jednak by nie były one wymierzone w inne podmioty i systemy kolektywnej współpracy. Należy więc umiejętnie stabilizować i utrzymywać zarówno współpracę w oparciu o NATO, jak i UE. Jednocześnie zaś prowadzić efektywną współpracę na poziomie państwowym, uwzględniając przy tym stare partnerskie relacje ze Stanami

Zjednoczonymi, nie zaniedbując jednak współpracy z europejskimi partnerami, zwłaszcza Francją i Niemcami oraz stabilizując kontakty z Rosją³⁷.

•••

Trudno nie wspomnieć o rewolucyjnych konsekwencjach katastrofy samolotu TU-154 z prezydentem Lechem Kaczyńskim, zwierzchnikiem sił zbrojnych RP. W tym tragicznym zdarzeniu, które miało miejsce 10 kwietnia 2010 r. pod Smoleńskiem zginęli generałowie- dowódcy wszystkich rodzajów wojsk oraz Szef Sztabu Generalnego WP gen. Franciszek Gągor, mający duże doświadczenie we współpracy z NATO. Katastrofa ukazała poważne problemy organizacyjne i szkoleniowe, związane z bezpieczeństwem. Jest to jednak temat na nieco inne opracowanie.

37 Zob. m.in. Projekt Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2011-2022. Projekt MON z 20 czerwca 2011 r.: www.wp.mil.pl/pliki/File/strategia_rozwoju_bezp/strategia_rozwoju.pdf; oraz Ekspertyza R. Zięby i J. Zając, Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski: www.bbn.gov.pl/download.php?s=1&id=6450.

ANEKS

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa 2007 r.

Wstęp

1. W pierwszej dekadzie nowego stulecia Rzeczpospolita Polska jest krajem bezpiecznym. Zawdzięcza to głębokim przemianom geopolitycznym, które dokonały się w Europie w końcu dwudziestego wieku. Polacy w sposób szczególny przyczynili się do ich zainicjowania. Ruch „Solidarności, odwołujący się do wartości chrześcijańskich, które ukształtowały cywilizację europejską oraz idei suwerenności narodów i niepodległości państw, odmienił Europę. W wyniku rozpadu bloku państw komunistycznych, przekreślony został jej sztuczny podział na część wolną i zniewoloną. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. spowodowało korzystną zmianę międzynarodowych uwarunkowań jej bezpieczeństwa. Polska stała się podmiotem współkształtującym proces integracji europejskiej.
2. Polska dobrze wykorzystała tę najlepszą od dziesięcioleci międzynarodową koniunkturę. Wraz z innymi państwami Europy Środkowej przystąpiła do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, stając się częścią zachodniej wspólnoty wolnych narodów. Zdołała zagwarantować sobie nienaruszalność granic i integralność terytorium, a Polacy odzyskali możliwość stanowienia o swoim bycie oraz uzyskali szanse cywilizacyjnego rozwoju i pełnego uczestnictwa w europejskiej i globalnej społeczności międzynarodowej.
3. W życiu narodów, podobnie jak w życiu jednostek, nic nie jest dane raz na zawsze. Porządek międzynarodowy nie jest zastygłą, niewzruszalną formą. Rozwój sytuacji międzynarodowej, choć współcześnie korzystny, niesie ze sobą nowe wyzwania. Trzeba je umieć trafnie odczytywać i skutecznie stawiać im czoła. Ich zmienność i dynamika zmusza państwa i narody do stałego wysiłku. Podstawowym zadaniem i główną troską każdego państwa i jego obywateli jest zapewnienie sobie bezpieczeństwa w warunkach zrównoważonego rozwoju.
4. Prezentowany dokument jest wyrazem nowego podejścia do sprawy bezpieczeństwa narodowego. Określa on interesy narodowe i formułuje cele strategiczne w zgodzie z aktem rangi najwyższej, jakim jest Konstytucja RP. Jest wyrazem troski konstytucyjnych organów państwa o zapewnienie Polsce i Polakom bezpieczeństwa i jednocześnie określa formy narodowego wysiłku w tej dziedzinie. Urzeczywistnienie zawartych w nim kierunków działań jest obowiązkiem władz Rzeczypospolitej Polskiej i całego społeczeństwa. Taki wysiłek zapewni Polsce

bezpieczeństwo dzisiaj i w przyszłości oraz pozycję na arenie międzynarodowej na miarę jej aspiracji.

5. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, skorelowana ze strategiami sojuszniczymi – Koncepcją Strategiczną NATO i Europejską Strategią Bezpieczeństwa – stanowi podstawę do opracowania wykonawczych dyrektyw strategicznych, a w szczególności Polityczno-Strategicznego Dyrektywy Obronnej RP, strategii poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, strategicznych planów reagowania obronnego i zarządzania kryzysowego oraz wieloletnich programów transformacji systemu bezpieczeństwa państwa, w tym programów pozamilitarnych przygotowań obronnych i programów rozwoju sił zbrojnych.

1. Interesy narodowe i cele strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa

6. Polska jest suwerennym i demokratycznym państwem w Europie Środkowej o znaczącym potencjale demograficznym, politycznym, wojskowym i ekonomicznym. Pragnie realizować swoje interesy narodowe i aspiracje obywateli do bezpiecznego i godnego życia w pokojowym i ustabilizowanym otoczeniu. Tworzy warunki dla osiągania dobrobytu przez swoich obywateli przy poszanowaniu prawa i demokratycznych wartości. Zarazem chce wnieść wkład do utrwalenia wspólnych wartości i rozwoju mechanizmów współpracy w ramach Unii Europejskiej, w przestrzeni euroatlantyckiej i w skali globalnej, celem zagwarantowania trwałego bezpieczeństwa światowego.
7. Dziś Polska działa w złożonym i rozbudowanym środowisku międzynarodowym. Jako państwo członkowskie silnych politycznie, militarnie i gospodarczo organizacji Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej – staje się coraz bardziej liczącym się uczestnikiem współpracy międzynarodowej. Członkostwo w NATO i UE oraz sojusz ze Stanami Zjednoczonymi zapewniły Polsce wysoki poziom bezpieczeństwa i stały się jednym z podstawowych gwarantów jej rozwoju wewnętrznego i pozycji międzynarodowej.
8. Rzeczpospolita Polska, będąc państwem granicznym NATO i UE, zajmuje ważne miejsce w europejskim środowisku bezpieczeństwa, a jej terytorium stanowi obszar o istotnym znaczeniu strategicznym.
9. Członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w UE spowodowało poszerzenie i ewolucję pojęcia interesu narodowego oraz potrzebę umocnienia tożsamości narodowej i europejskiej Polski i jej obywateli w zjednoczonej Europie. Celowi temu służyć mają działania ukierunkowane na wzrost identyfikacji obywateli

z państwem oraz rozwój wszechstronnej i równoprawnej integracji, opartej na poszanowaniu wspólnych wartości demokratycznych i społecznych.

1.1. Interesy narodowe

10. Podstawowe interesy narodowe są niezmiennie i oparte na całościowej koncepcji bezpieczeństwa państwa, uwzględniającej aspekty polityczno-militarne, ekonomiczne, społeczne i ekologiczne. Interesy narodowe wynikają z fundamentalnych i niezmiennych wartości Polski, a ich realizacja stanowi dla państwa i jego mieszkańców potrzebę nadrzędną. Zgodnie z Konstytucją RP należą do nich: zapewnienie niepodległości, nienaruszalności terytorialnej, wolności, bezpieczeństwa, poszanowania praw człowieka i obywatela, a także zachowanie dziedzictwa narodowego oraz ochrona środowiska naturalnego w warunkach zrównoważonego rozwoju.
11. Interesy narodowe można podzielić na trzy grupy: żywotne, ważne oraz inne istotne. Żywotne interesy narodowe Rzeczypospolitej Polskiej wiążą się z zapewnieniem przetrwania państwa i jego obywateli. Obejmują potrzebę zachowania niepodległości i suwerenności państwa, jego integralności terytorialnej i nienaruszalności granic; zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, praw człowieka i podstawowych wolności, a także umacniania demokratycznego porządku politycznego. Ich realizacja to bezwzględny priorytet polskiej polityki bezpieczeństwa.
12. Do ważnych interesów narodowych Polski należy zagwarantowanie trwałego i zrównoważonego rozwoju cywilizacyjnego oraz gospodarczego kraju, stworzenie warunków do wzrostu dobrobytu społeczeństwa, do rozwoju nauki i techniki oraz do należytej ochrony dziedzictwa narodowego i tożsamości narodowej, a także środowiska naturalnego.
13. Inne istotne interesy narodowe Polski są związane z dążeniem do zapewnienia silnej pozycji międzynarodowej państwa oraz możliwości skutecznego promowania polskich interesów na arenie międzynarodowej. Do istotnych interesów należy również umacnianie zdolności działania i skuteczności najważniejszych instytucji międzynarodowych, w których Polska uczestniczy, jak również rozwój stosunków międzynarodowych opartych na poszanowaniu prawa oraz efektywnej współpracy wielostronnej zgodnie z celami i zasadami określonymi w Karcie Narodów Zjednoczonych.
14. Realizacja interesów narodowych oraz wynikających z nich celów odbywa się w ramach działań wewnętrznych państwa oraz w jego relacjach z otoczeniem zewnętrznym. Zdolność Polski do skutecznego działania na zewnątrz

jest uwarunkowana jakością wewnętrznego ładu politycznego, gospodarczego i społecznego.

1.2.Cele strategiczne

15. Cele strategiczne wynikają z interesów bezpieczeństwa i rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej, będącej członkiem NATO i Unii Europejskiej, a także z rosnących współzależności między państwami i gospodarkami, jak również coraz intensywniejszymi kontaktami między jednostkami i społeczeństwami.
16. Nadrzędnym celem strategicznym Rzeczypospolitej Polskiej jest zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych poprzez eliminację zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń, redukcję ryzyka oraz odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań i umiejętne wykorzystywanie pojawiających się szans. Za główne cele strategiczne należy uznać:
 - zapewnienie niepodległości i nienaruszalności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz suwerenności w decydowaniu o wewnętrznych sprawach życia narodu, jego organizacji oraz ustroju państwa;
 - stworzenie warunków rozwoju cywilizacyjnego i gospodarczego, decydujących o możliwościach działania narodu i państwa;
 - zapewnienie możliwości korzystania przez obywateli z konstytucyjnych wolności, praw człowieka i obywatela oraz stworzenie bezpiecznych warunków do godziwego życia obywateli i rozwoju całego narodu, w wymiarze materialnym i duchowym;
 - zapewnienie możliwości aktywnego kształtowania stosunków w otoczeniu międzynarodowym i zdolności skutecznego działania poprzez obronę interesów narodowych i promowanie wizerunku wiarygodnego uczestnika stosunków międzynarodowych, a także realizacji zobowiązań sojuszniczych, stanowiących o wiarygodności Polski;
 - zapewnienie bezpieczeństwa, ochrony i opieki nad obywatelami polskimi przebywającymi poza granicami kraju;
 - promocja polskiej gospodarki i wspieranie polskich przedsiębiorców oraz budowa prestiżu Polski w otoczeniu międzynarodowym;
 - zapewnienie poczucia bezpieczeństwa prawnego obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
 - ochronę duchowego i materialnego dziedzictwa narodowego (bogactw naturalnych, majątku indywidualnego obywateli i zbiorowego majątku narodowego) oraz zapewnienie możliwości jego bezpiecznego rozwijania we wszystkich sferach aktywności narodowej, w tym zwłaszcza ekonomicznej, społecznej i intelektualnej;
 - ochronę środowiska naturalnego i ochronę przed skutkami klęsk żywiołowych, a także katastrof spowodowanych przez działalność człowieka;

- zapewnienie szerokiego dostępu do informacji, podniesienie poziomu edukacji narodowej oraz stworzenie silnego zaplecza naukowo-badawczego, połączonego z potencjałem wytwórczym, poprawiającym konkurencyjność gospodarki.

17. W ramach realizowanej polityki bezpieczeństwa powyższe cele przekładane są na zadania i konkretne działania, stosownie do uwarunkowań, uwzględniając potrzeby i możliwości ich wykonania samodzielnie lub z innymi partnerami.

2. Uwarunkowania bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej

18. Na bezpieczeństwo Polski oddziałują przede wszystkim procesy i zjawiska w jej otoczeniu – w regionie, w Europie i w ramach wspólnoty euroatlantyckiej. Znaczący wpływ na bezpieczeństwo ma dynamika stosunków w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej. Członkostwo Polski w UE stwarza warunki sprzyjające jej rozwojowi gospodarczemu i postępowi cywilizacyjnemu, jednocześnie przyczyniając się do zwiększenia bezpieczeństwa kraju.

19. W wymiarze globalnym kluczową rolę odgrywają Stany Zjednoczone, które są gwarantem bezpieczeństwa międzynarodowego. Ich pozycja uległa jednak pewnemu osłabieniu na skutek trudności związanych z operacją w Iraku i wojną z terroryzmem. Korzystnym zjawiskiem jest poprawa stosunków transatlantyckich oraz zbliżenie poglądów sojuszników w najważniejszych kwestiach bezpieczeństwa międzynarodowego, zwalczania terroryzmu i powstrzymania proliferacji broni masowego rażenia.

20. Federacja Rosyjska, wykorzystując koniunkturę na surowce energetyczne, intensywnie zabiega o umocnienie swojej pozycji w wymiarze ponadregionalnym. Rosyjskim dążeniom do zacieśnienia kontaktów z wybranymi państwami zachodnimi towarzyszy wprowadzanie selektywnych ograniczeń i dyskryminowanie niektórych członków NATO i UE.

21. Niekorzystnym zjawiskiem jest pogarszanie się bezpieczeństwa na Bliskim i Środkowym Wschodzie na skutek umacniania się wpływów sił fundamentalistycznych, zagrożeń aktami terrorystycznymi, destabilizacji Iraku i Afganistanu oraz nuklearnych ambicji Iranu. Fundamentalizm islamski oddziałuje również negatywnie na sytuację w państwach Azji i Afryki, a także w niektórych państwach europejskich.

22. Wzrasta znaczenie ekonomicznego wymiaru bezpieczeństwa, zwłaszcza bezpieczeństwa energetycznego. Do zwiększenia zagrożeń w tej dziedzinie przyczynia się wykorzystywanie przez niektóre państwa zasobów surowców

energetycznych jako instrumentów nacisku politycznego oraz narastanie rywalizacji o pozyskanie nośników energii. Jednocześnie rośnie przekonanie o potrzebie międzynarodowego współdziałania dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, poszukiwania alternatywnych źródeł energii i powstrzymania niekorzystnych zmian klimatu ziemi.

23. Siły militarne wielu państw w coraz większym stopniu biorą udział w zwalczaniu zagrożeń o charakterze asymetrycznym, w misjach pokojowych oraz operacjach stabilizacyjnych. Źródłem zagrożenia są podmioty pozapaństwowe, często trudne do zidentyfikowania oraz nierozwiązane konflikty regionalne i lokalne, które są katalizatorami napięć obejmujących swym zasięgiem rozległe obszary. Źródłem zagrożenia są także państwa upadłe, które nie są w stanie kontrolować swego terytorium. Ich suwerenność ma charakter jedynie formalny, sprzyjający rozwojowi terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Kontynent afrykański jest wyniszczany przez lokalne wojny i konflikty a także epidemie HIV/AIDS, co powoduje masowe migracje do krajów rozwiniętych. Wzrasta groźba katastrof ekologicznych, maleje dostępność wody pitnej.
24. Dystans rozwojowy między poszczególnymi regionami świata ulega powiększeniu, co przyczynia się do wzrostu napięć w stosunkach międzynarodowych. Tym niekorzystnym tendencjom towarzyszy narastanie poczucia współodpowiedzialności za losy świata oraz przekonanie, że walka z zagrożeniami i wyzwaniem wymaga wspólnych działań. Instytucje międzynarodowe dysponują jednak ograniczonymi możliwościami adaptacji do zmieniających się uwarunkowań i sprostaniami wyzwaniom.

2.1. Szanse dla bezpieczeństwa

25. Polska jest państwem dobrze umocowanym w strukturach europejskich i euroatlantyckich. Jesteśmy aktywnym i solidarnym członkiem NATO oraz tworzącym się europejskich struktur obronnych. W polskim interesie leży, aby Sojusz Północnoatlantycki pozostał instrumentem zbiorowej obrony państw członkowskich, adaptując jednocześnie swe zdolności cywilne i wojskowe do zwalczania nowych zagrożeń. Interesom polskim służy umacnianie transatlantycznej wspólnoty, zacieśnianie stosunków między Stanami Zjednoczonymi i Unią Europejską, zwłaszcza ich kooperatywności oraz komplementarności w dziedzinie bezpieczeństwa. Polsce, jako bliskiemu sojusznikowi Stanów Zjednoczonych, zależy na umacnianiu zaangażowania tego państwa w Europie, jako siły gwarantującej bezpieczeństwo i stabilizującej relacje polityczno – militarne na kontynencie.
26. Integracja Unii Europejskiej stwarza warunki dla rozwijania stosunków z partnerami w oparciu o wspólnotę wartości i interesów. Biorąc udział

w kształtowaniu procesu integracji Polska ma wpływ na jego wymiar funkcjonalny i instytucjonalny. Uzyskane dzięki członkostwu w Unii Europejskiej dogodne warunki polityczne i ekonomiczne wykorzystywane są do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju między Polską a czołowymi państwami świata zachodniego. Przynależność do Unii Europejskiej stwarza nowe możliwości oddziaływania na arenie międzynarodowej oraz przyczynia się do umocnienia pozycji Polski w świecie.

27. Dynamika procesów demokratyzacji i transformacji gospodarczej w Europie Środkowej, Wschodniej i Południowej oraz wola wielu państw tego regionu zbliżenia z Sojuszem Północnoatlantyckim i Unią Europejską przyczyniają się do umocnienia pokoju i stabilizacji na kontynencie europejskim. Wspierając te procesy, zwłaszcza w stosunkach z Ukrainą, Mołdową oraz państwami Bałkanów Zachodnich i Kaukazu Południowego, Polska rozwija partnerską współpracę z tymi państwami w celu wzmocnienia ich dążeń do demokratycznego rozwoju. Pozytywny wpływ na umocnienie bezpieczeństwa Polski miałyby demokratyzacja Białorusi.

2.2. Wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa

28. W perspektywie długofalowej bezpieczeństwo Polski w znacznej mierze zależy od zdolności państwa do stawienia czoła wyzwaniom, które wykraczają poza tradycyjnie rozumiane zagrożenia bezpieczeństwa. Wyzwania te są konsekwencją sprzężonych ze sobą procesów politycznych, ekonomiczno – społecznych, demograficznych i ekologicznych o zasięgu często wykraczającym daleko poza granice kraju. O zdolności Polski do stawienia im czoła zadecyduje zasięg i przebieg procesu zmniejszania dystansu technologicznego między Polską a rozwiniętymi państwami europejskimi.
29. W tym kontekście niepokój budzą zmiany demograficzne w Polsce, a szczególnie charakter i skala migracji z Polski do innych państw w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia, a także malejący przyrost naturalny i w konsekwencji starzenie się społeczeństwa. Długofalowo spowoduje to niekorzystne przekształcenia struktury społecznej, które mogą prowadzić do załamania systemu emerytalnego. Ponadto zwiększające się różnice w zamożności i poziomie życia obywateli oraz dystans między poszczególnymi regionami Polski mogą wywołać napięcia, przyczyniając się do zmniejszenia spójności społeczeństwa. Malejący poziom zastępowalności pokoleń spowoduje, że aby utrzymać tempo rozwoju gospodarczego, Polska i inne kraje UE będą musiały w perspektywie długookresowej przyjmować znaczne ilości imigrantów. Wymusi to konieczność wypracowywania skutecznych polityk i działań włączających nowo przybyłych do społeczeństw poszczególnych krajów, z pełnym poszanowaniem ich odrębności kulturowej i religijnej, aby uniknąć negatywnych

zjawisk obserwowanych w niektórych krajach Europy Zachodniej. Pogłębiające się dysproporcje w poziomie życia pomiędzy państwami UE a innymi obszarami świata, jak również niestabilna sytuacja polityczna i konflikty zbrojne, mogą stać się przyczyną masowych ruchów migracyjnych. Zagrożeniem dla Polski może być nielegalna migracja, a zwłaszcza jej zorganizowane formy.

30. Do wyzwań o charakterze wewnętrznym należy zaliczyć konieczność dokończenia transformacji polskiego systemu prawnego, ze szczególnym uwzględnieniem prawa własności i wynikających z tego konsekwencji. Wyzwaniem pozostaje również poprawa stanu infrastruktury, w szczególności stworzenie nowoczesnej sieci transportowej, telekomunikacyjnej i sieci służącej do przesyłu i magazynowania nośników energii. Niezbędne jest zwiększenie sprawności struktur administracyjnych w celu optymalnego wykorzystania możliwości rozwojowych, które oferuje uczestnictwo w Unii Europejskiej i w innych instytucjach międzynarodowych.
31. Wśród zagrożeń bezpieczeństwa o charakterze zewnętrznym największe znaczenie ma uzależnienie polskiej gospodarki od dostaw surowców energetycznych – ropy naftowej i gazu ziemnego – z jednego źródła. Aby przeciwdziałać temu zagrożeniu należy dążyć do zapewnienia alternatywnych źródeł energii i zróżnicowanego zaopatrzenia w surowce energetyczne. Niezbędna jest nie tylko dywersyfikacja dostaw, ale i zwiększanie zdolności kraju do reagowania na niekorzystne zmiany na rynku, w tym również poprzez zacieśnienie współdziałania w ramach NATO i UE.
32. Potencjalnym zagrożeniem dla interesów Polski byłoby załamanie procesu integracji europejskiej na skutek powrotu państw do podejmowania działań wyłącznie przez pryzmat interesów narodowych oraz ambicji traktowania UE jako przeciwwagi dla Stanów Zjednoczonych, a także niezdolności UE do kreowania wspólnej polityki. Zagrożeniem byłoby także osłabienie więzów łączących wspólnotę transatlantycką, co spowodowałoby oddalanie się od siebie państw położonych po obu brzegach Atlantyku.
33. Niekorzystnym zjawiskiem dla Polski byłoby umocnienie porządków autorytarnych na kontynencie oraz nasilenie się postaw konfrontacyjnych. Pewien potencjał destabilizujący kryją w sobie napięcia w Nadniedrze i na Kaukazie Południowym, które wciąż czekają na trwałe rozwiązania pokojowe. Nie w pełni uregulowane są także kwestie sporne na Bałkanach, aczkolwiek obecnie niebezpieczeństwo powrotu do otwartego konfliktu jest niewielkie.
34. Zagrożeniem dla Europy, w tym i dla Polski, jest zorganizowany terroryzm międzynarodowy. Polska musi się liczyć z możliwością działań skierowanych przeciwko niej w związku z udziałem w kampanii antyterrorystycznej. Nie

można wykluczyć akcji odwetowych będących konsekwencją prowadzonych przez NATO lub UE operacji stabilizacyjnych i pokojowych. Szczególnym zagrożeniem dla polskich podmiotów, realizujących zadania poza granicami państwa, są działania zbrojne prowadzone przez ugrupowania terrorystyczne na obszarze odpowiedzialności Polskich Kontyngentów Wojskowych.

35. Obecny poziom zintegrowania światowego życia ekonomicznego oraz rynków finansowych powoduje, iż gwałtowne zmiany i kryzysy zachodzące nie tylko w najbliższym otoczeniu Polski, ale i w innych rejonach świata, mogą oddziaływać negatywnie na stabilność, konkurencyjność i możliwości rozwojowe polskiej gospodarki, a tym samym i bezpieczeństwo państwa.
36. Zagrożeniem dla Polski jest również zorganizowana przestępczość międzynarodowa. Wynika ono z tranzytowego położenia Polski oraz charakteru i sposobów działania międzynarodowych grup przestępczych. Przystąpienie Polski do pełnej realizacji Układu z Schengen, a co za tym idzie, zniesienie kontroli granicznej na odcinkach wewnętrznej granicy UE, może skutkować ograniczeniem barier dla przepływu osób poszukiwanych, utrudnieniem przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym, a także ułatwieniem wwozu na teren Polski odpadów zanieczyszczających środowisko, substancji odurzających z państw UE, w których dozwolone jest ich posiadanie czy też nielegalnym wywozem z Polski dóbr kultury. Innym zagrożeniem może być oddziaływanie w cyberprzestrzeni, skierowane w systemy i sieci teleinformatyczne infrastruktury krytycznej. Skutkiem takich działań mogą być zarówno straty materialne, jak i sparaliżowanie istotnych sfer życia publicznego.
37. Polska może podlegać również zagrożeniom o charakterze ekologicznym, będącym następstwem niewłaściwego wykorzystania postępu technicznego i technologicznego oraz naruszenia równowagi pomiędzy człowiekiem a przyrodą. Zagrożenia te mogą być także związane z potencjalnymi awariami przestarzałych elektrowni atomowych, handlem materiałami rozczepianymi, ze składowaniem i transportem materiałów radioaktywnych, substancji chemicznych i odpadów organicznych, z awariami rurociągów transportujących ropę naftową i paliwa.

3. Koncepcja bezpieczeństwa narodowego. Cele i zadania sektorowe

38. Warunkiem osiągnięcia celów strategicznych jest wykorzystanie całego zakresu dostępnych instrumentów i działań politycznych, gospodarczych, wojskowych i dyplomatycznych. Zacieranie się różnic między wewnętrznymi i zewnętrznymi aspektami bezpieczeństwa narodowego wymaga całościowego podejścia. Należy przy tym maksymalnie wykorzystać szanse, jakie stwarza członkostwo Polski w NATO i Unii Europejskiej oraz partnerstwo ze Stanami

Zjednoczonymi. Trzeba konsekwentnie realizować działania, umacniające bezpieczeństwo państwa i jego obywateli oraz polepszające warunki rozwoju społeczeństwa. Należą do nich w szczególności:

- wzmacnianie suwerenności politycznej i ekonomicznej Polski,
- zapewnienie wzrostu dobrobytu społeczeństwa i poprawy jakości życia obywateli,
- unowocześnianie sił zbrojnych i rozwijanie ich zdolności współdziałania z armiami sojuszniczymi,
- umacnianie międzynarodowej pozycji i wizerunku Polski oraz zwiększanie jej udziału w kształtowaniu środowiska międzynarodowego.

39. Realizacja celów i zadań strategicznej koncepcji bezpieczeństwa narodowego będzie się odbywać z wykorzystaniem działań politycznych, gospodarczych, wojskowych i innych przedsięwzięć, angażujących administrację publiczną, organizacje pozarządowe i obywateli.

3.1. Bezpieczeństwo zewnętrzne

40. Obowiązkiem państwa jest konsekwentne zabieganie o tworzenie jak najkorzystniejszego międzynarodowego otoczenia kraju i umacnianie jego międzynarodowej pozycji, wizerunku i prestiżu. Należy tworzyć i rozwijać zdolności do osiągania narodowych celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie, przestrzeni europejskiej, euroatlantyckiej i globalnej, a także tworzyć warunki dla umacniania skutecznych powiązań i mechanizmów wspólnotowych i sojuszniczych. Należy wspierać procesy transformacyjne w Europie Wschodniej i Południowej. W wymiarze globalnym, głównym zadaniem jest rozwój przyjaznych stosunków z partnerami i przeciwdziałanie negatywnym skutkom konfliktów, dysproporcji rozwojowych i naruszeń międzynarodowego porządku prawnego.

41. **Sojusz Północnoatlantycki** jest dla Polski najważniejszą formą współpracy wielostronnej w polityczno-wojskowym wymiarze bezpieczeństwa oraz filarem stabilności na kontynencie, a także główną płaszczyzną stosunków transatlantyckich. Priorytetem pozostaje zwiększanie zdolności NATO do pełnienia jego podstawowych funkcji – zbiorowej obrony oraz tworzenia płaszczyzny konsultacji międzysojusznicych w razie zagrożenia. Polska w pełni popiera wszechstronny rozwój potencjału Sojuszu w zakresie zapobiegania kryzysom oraz prowadzenia operacji stabilizacyjnych. Uznaje również potrzebę doskonalenia zdolności Sojuszu do zwalczania zagrożeń nietradycyjnych, w tym spowodowanych przez terroryzm i inne zagrożenia asymetryczne oraz niebezpieczeństw wynikających z proliferacji broni masowego rażenia. Polska opowiada się za kontynuowaniem transformacji wojskowej NATO. Popiera selektywne zaangażowanie w misje stabilizacyjne na obszarze pozaeuropejskim, jednak

pod warunkiem zachowania przez Sojusz wiarygodnego potencjału i pełnej zdolności do zbiorowej obrony państw członkowskich, jak również uwzględnienia wpływu pozaeuropejskiej aktywności NATO na przebieg, tempo oraz koszty modernizacji i transformacji sił zbrojnych sojuszników, w tym Polski.

42. Polska będzie zabiegać o zwiększenie roli NATO jako forum strategicznego dialogu transatlantyckiego. Wzmocni to więzi sojusznicze oraz przyczyni się do zwiększenia spójności NATO. Uznaje przy tym, uwzględniając sojuszniczą dyskusję na temat nowej koncepcji strategicznej, że zmiany dokonujące się w misjach NATO powinny znaleźć w tej koncepcji odzwierciedlenie. Polska będzie też aktywnie uczestniczyć w innych działaniach na rzecz umocnienia spójności Sojuszu, w tym w harmonizowaniu interesów państw członkowskich na arenie międzynarodowej oraz dążeniu do zmniejszenia dystansów technologicznych między sojusznikami. Partnerstwo z Rosją powinno służyć zwiększaniu zaangażowania tego kraju we współpracę transatlantycką, w ponoszenie odpowiedzialności za bezpieczeństwo i stabilność regionu, a tym samym służyć zwiększeniu skuteczności NATO. Szczególną wagę będzie przywiązywać do rozwijania wszechstronnej współpracy Sojuszu i Unii Europejskiej. Jako część sojuszniczego systemu obronnego, Polska będzie rzetelnie wykonywać swe zobowiązania oraz aktywnie uczestniczyć w prowadzonych przez NATO operacjach.
43. Polska popiera rozwój współpracy Sojuszu z państwami partnerskimi, uznając ją za istotny czynnik wzmacniający bezpieczeństwo całego obszaru euroatlantyckiego, a także wpływający stabilizująco na rejony Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu. Opowiada się za umacnianiem Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego i Partnerstwa dla Pokoju, a także za dalszym rozwojem Dialogu Śródziemnomorskiego oraz Stambulskiej Inicjatywy Współpracy. Priorytetowym zadaniem pozostaje utrzymanie zainteresowania Sojuszu rozwojem stosunków z jego partnerami z Europy Wschodniej i z Zakaukazia. Polska uznaje wyjątkową wagę współpracy NATO z Rosją i będzie aktywnie uczestniczyć w jej pogłębianiu. Partnerstwo z Rosją powinno służyć większemu zaangażowaniu tego kraju we współpracę euroatlantycką, sprzyjając umocnieniu bezpieczeństwa i stabilności regionu. Szczególnie intensywnie Polska będzie działać na rzecz pogłębiania wszechstronnej współpracy z Ukrainą i Gruzją.
44. Członkostwo w **Unii Europejskiej** w istotnym stopniu determinuje podstawy bezpieczeństwa Polski. Radykalnie zwiększyło możliwości realizacji polskiej polityki bezpieczeństwa i zdolności oddziaływania międzynarodowego. Wzmocniło pozycje Polski w świecie, ale jednocześnie spowodowało wzrost jej odpowiedzialności za kształt porządku międzynarodowego. Dzięki takim instrumentom, jak: Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa, Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony, Jednolity Rynek Europejski, wspólna

polityka handlowa, Fundusz Spójności oraz inne mechanizmy wspierania rozwoju, współpraca w zakresie sądownictwa i spraw wewnętrznych, udział Polski w UE wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo i możliwości rozwojowe państwa we wszystkich wymiarach życia politycznego, gospodarczego i społecznego. Zarazem bezpieczeństwo Polski w coraz większym stopniu stanowi integralną część bezpieczeństwa UE. Polska winna opowiadać się za pogłębianiem procesów integracyjnych w Unii przy zachowaniu spójności i solidarności jej członków. Polska będzie aktywnie uczestniczyć w działaniach służących tym celom, w tym w kształtowaniu nowych form instytucjonalnych integracji i jej podstaw traktatowych. Szczególnie ważnym zadaniem dla Polski jest uzgodnienie w ramach Unii Europejskiej solidarnych mechanizmów bezpieczeństwa energetycznego, mających na celu udzielenie wszelkiej niezbędnej pomocy w przypadku zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa energetycznego któregośkolwiek z Państw Członkowskich.

45. W interesie bezpieczeństwa Polski jest umacnianie pozycji Unii w świecie i zwiększanie jej międzynarodowego zaangażowania zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej. Polska będzie aktywnie uczestniczyć w rozwoju Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, dążąc do zacieśniania współpracy państw członkowskich, zbliżania ich stanowisk i harmonizowania interesów oraz wypracowania nowych instrumentów wspólnej polityki. Szczególna uwaga poświęcona będzie działaniom na rzecz zwiększania aktywności Unii w Europie Wschodniej, m.in. przez aktywny udział w rozwoju Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Polska popiera zaangażowanie UE w łagodzenie napięć i rozwiązywanie konfliktów zwłaszcza w najbliższym sąsiedztwie Unii, w tym w Mołdowie, państwach Kaukazu Południowego i na Bałkanach. Będzie aktywnie uczestniczyć w formułowaniu i realizacji wspólnej polityki UE wobec innych regionów świata, także w określaniu roli Unii w stabilizacji Bliskiego Wschodu. Polska stopniowo zwiększy swój udział w pomocy rozwojowej UE, uznając ją za ważny instrument przyczyniający się do likwidacji źródeł wielu współczesnych zagrożeń. Polska pozostanie zwolennikiem dalszego rozszerzania UE, widząc w nim skuteczny sposób budowy stabilności ogólnoeuropejskiej.
46. Polska opowiada się za rozwojem Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Wniesie znaczący wkład w rozwój wojskowych i cywilnych zdolności UE w zakresie reagowania kryzysowego. Będzie stopniowo zwiększać zaangażowanie w tworzenie europejskich sił szybkiego reagowania, także przez udział w tworzeniu grup bojowych. Będzie dążyć do realizacji pozostałych zamierzeń określonych przez Europejski Cel Operacyjny 2010. Polska będzie też wносить znaczący wkład ludzki i materialny w organizowane przez Unię misje stabilizacyjne, pokojowe, humanitarne, ratownicze i szkoleniowe. Opowiada się również za dalszym rozwojem współpracy w zakresie przemysłów obronnych, harmonizacji zakupów i wspólnych wojskowych programów badawczych, a także

za stopniową budową europejskiego rynku uzbrojenia. Polska uznaje istotną rolę Europejskiej Agencji Obrony w tych procesach. Zarazem zdecydowanie popiera rozwój stałej i zinstytucjonalizowanej współpracy w sprawach bezpieczeństwa i obrony NATO i UE, tak aby zapewnić komplementarność działań tych instytucji oraz maksymalną skuteczność wykorzystania pozostających w ich dyspozycji środków.

47. Polska zabiega o dalszy rozwój współdziałania w Unii w dziedzinach istotnych dla bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym sądownictwa i spraw wewnętrznych, zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu oraz przeciwdziałania innym nietradycyjnym zagrożeniom i wyzwaniom. Ze względu na graniczne położenie Polski i jej rychłe przystąpienie do strefy Schengen, szczególną wagę przywiązuje się do zacieśniania współpracy członków Unii w zakresie polityki migracyjnej, azylowej i ochrony granic przy zachowaniu kompetencji państw członkowskich. Członkostwo Polski w Unii stwarza także możliwości zwiększenia bezpieczeństwa granicy państwowej RP. Tworzone w ramach UE mechanizmy finansowe oraz współpraca w ramach agencji wspólnotowych zapewnia dodatkowe wsparcie dla służb ochraniających zewnętrzne granice UE.
48. Szczególne znaczenie w polskiej polityce bezpieczeństwa zachowują stosunki dwustronne ze Stanami Zjednoczonymi. Polska uznaje, iż mają one strategiczny charakter i będzie zabiegać o dalszy ich rozwój w duchu solidarnego i zrównoważonego partnerstwa. Polska będzie działać na rzecz utrwalania amerykańskiej obecności na kontynencie europejskim, także w wymiarze pozamilitarnym. Rozbudowa wszechstronnej współpracy bilateralnej z głównym sojusznikiem Polski powinna być czynnikiem umacniającym więzi transatlantyckie, pozytywnie wpływającym na kształt i jakość współpracy NATO z Unią Europejską i Stanami Zjednoczonymi.
49. Polska rozwija intensywną współpracę i przyjazne stosunki ze wszystkimi sąsiadami. Ważnym dla nas partnerem w polityce europejskiej jest Republika Federalna Niemiec. Rozwiązanie problemów we wzajemnych stosunkach będzie sprzyjać zdynamizowaniu współpracy w wymiarze dwustronnym i wielostronnym. Polska będzie dążyć do rozwoju równoprawnych i partnerskich stosunków z Federacją Rosyjską, licząc na jej współpracę w rozwiązywaniu trudnych spraw obciążających nasze relacje. Będzie utrzymywać dobre relacje z Litwą i innymi państwami bałtyckimi, zarówno w kontaktach dwustronnych, jak i na forum UE. Ważnymi partnerami są nasi południowi sąsiedzi: Czechy, Słowacja i Węgry. Uznając znaczenie Ukrainy dla bezpieczeństwa kontynentu europejskiego i regionu, Polska będzie zabiegać o dalszy rozwój strategicznego partnerstwa z tym krajem oraz o pogłębienie związków Ukrainy, a także Mołdowy, z instytucjami euroatlantyckimi. Liczymy na przemiany demokratyczne na Białorusi i związanie jej ze wspólnotą świata zachodniego.

50. Polska rozwija również współpracę dwustronną i wielostronną z pozostałymi państwami Europy Środkowej i Wschodniej, widząc w niej szansę na umocnienie bezpieczeństwa w tej części kontynentu. Polska dąży do zacieśnienia współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego oraz Grupy Wyszehradzkiej, a także wspiera rozwój innych instytucji subregionalnych, przyczyniających się do demokratyzacji regionu oraz zwiększenia bezpieczeństwa i stabilności. Szczególna waga przywiązywana jest do stosunków z państwami, które przygotowują się do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej lub też deklarują wolę wstąpienia do tych organizacji.
51. Polska niezmiennie opowiada się za zachowaniem przewidzianej w Karcie Narodów Zjednoczonych odpowiedzialności ONZ za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz umacnianiem roli pełnionej w tym względzie przez Radę Bezpieczeństwa. Czynione są wysiłki w celu adaptacji ONZ do zmieniających się realiów międzynarodowych i do nowych wyzwań. Polska będzie się angażować w podejmowane przez ONZ działania mające na celu rozwiązywanie konfliktów, a także zgłaszać kadry wojskowe, policyjne oraz cywilne do udziału w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych. Będzie też dążyć do zwiększenia skuteczności ONZ w przeciwdziałaniu zagrożeniom, które wynikają z niedorozwoju gospodarczego i nierozwiązanych problemów społecznych.
52. Polska popiera rozwój prawa międzynarodowego i zapewnienie jego powszechnego poszanowania. Będzie zabiegać o rozwój norm prawnych, które będą skutecznymi narzędziami w zwalczaniu nowych zagrożeń, zwłaszcza związanych z proliferacją broni masowego rażenia, terroryzmem i przestępczością zorganizowaną oraz zjawiskiem państw upadłych. Polska będzie udzielać poparcia umacnianiu odpowiedzialności państw za ochronę swoich obywateli. Będzie też wspierać inne działania na rzecz obrony praw człowieka i fundamentalnych wartości, a także włączać się w przedsięwzięcia pomocowe oraz zabiegać o rozwój dialogu kultur i cywilizacji.
53. Polska działa na rzecz powstrzymania proliferacji broni masowego rażenia oraz kontroli międzynarodowego handlu bronią i materiałami podwójnego zastosowania. Będzie dbać o skuteczność kontroli zbrojeń i rozbrojenia oraz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa. Istotne znaczenie ma pełna realizacja obowiązujących porozumień międzynarodowych w tych dziedzinach. Wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski stwarza wstrzymanie się innych państw od realizacji tych porozumień. Polska będzie zabiegać o dalszy rozwój wielostronnych mechanizmów kontrolnych w tym zakresie, także przez poszukiwanie nowych, jeszcze bardziej elastycznych i skutecznych rozwiązań oraz instrumentów współdziałania.

54. Polska utrzyma swe zaangażowanie w prace Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Rady Europy, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju oraz innych instytucji wielostronnych.

3.2. Bezpieczeństwo militarne

55. Nadrzędnym celem działań w obszarze bezpieczeństwa militarnego jest gotowość do obrony terytorium i niepodległości Polski oraz sojuszników, eliminacja zagrożeń o charakterze zbrojnym, a także przeciwdziałanie ewentualnym, niekorzystnym zmianom równowagi wojskowej w regionie. Polska buduje swoją politykę obronną w powiązaniu z zasadą solidarności i lojalności sojuszniczej. Gotowość przyjsia z pomocą każdemu członkowi Sojuszu Północnoatlantyckiego wzmacnia potencjał odstraszenia, zapewniający bezpieczeństwo państw członkowskich i NATO jako całości.
56. W dającej się przewidzieć perspektywie istnieje małe prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu zbrojnego na dużą skalę. Bardziej prawdopodobne będą konflikty o charakterze regionalnym oraz lokalnym, w których Polska nie będzie bezpośrednio zaangażowana. Ich przebieg i skutki mogą stwarzać sytuacje kryzysowe, niosące groźbę rozszerzenia się i przerodzenia w wojnę. Polska musi być gotowa do reagowania na kryzysy, które mogą wywołać konflikty wymagające realizacji zadań obronnych w świetle artykułu V Traktatu Waszyngtońskiego.
57. Udział Polski w obronie kolektywnej zgodnie z artykułem V Traktatu Waszyngtońskiego oraz wspieranie polityki ONZ, NATO, UE w dziedzinie reagowania kryzysowego i w działaniach stabilizacyjnych, wiązał się będzie z potrzebą uwzględnienia w planowaniu strategicznym rozszerzonego spektrum zagrożeń, zwłaszcza o charakterze asymetrycznym, oraz nowego kontekstu technologicznego. Warunkami powodzenia operacji wojskowych będą przede wszystkim: uzyskanie przewagi informacyjnej; użycie struktur zadaniowych sił zbrojnych, wyposażonych w nowocześniejszy sprzęt techniczny od sprzętu przeciwnika; zastosowanie zaawansowanych technologii w zakresie dowodzenia; posiadanie możliwości skutecznego rażenia, dokonywania manewru i ochrony przed rażeniem przeciwnika; umiejętne stosowanie symetrycznej strategii wobec działań przeciwnika, pełne wykorzystanie zasobów logistycznych kraju oraz współpracy cywilno-wojskowej.

3.3. Bezpieczeństwo wewnętrzne

58. Nadrzędnym celem działań państwa w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego jest utrzymanie zdolności do reagowania – odpowiednio do zaistniałej sytuacji – w przypadku wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa publicznego

oraz bezpieczeństwa powszechnego, związanych z ochroną porządku prawnego, życia i zdrowia obywateli oraz majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami oraz skutkami klęsk żywiołowych, katastrof naturalnych i awarii technicznych.

59. Osiągnięcie tego celu wymaga tworzenia spójnych przepisów prawnych, kształtowania postaw społecznych, doskonalenia działalności wszystkich podmiotów państwowych i społecznych, których aktywność związana jest z bezpieczeństwem wewnętrznym państwa. Będzie to możliwe poprzez zwiększenie efektywności działania administracji publicznej oraz systematyczne podnoszenie poziomu profesjonalizmu funkcjonariuszy i pracowników instytucji państwowych realizujących zadania w tej sferze funkcjonowania państwa, a także upowszechnianie wiedzy o zagrożeniach bezpieczeństwa wewnętrznego państwa.
60. Wszelkie działania w zakresie zapewnienia odpowiedniego, akceptowanego przez społeczeństwo, poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa winny być skierowane na realizację zadań w zakresie wdrożenia systemu zarządzania kryzysowego, budowy Systemu Ochrony Ludności poprzez zapewnienie funkcjonowania Systemu Ostrzegania i Alarmowania Ludności oraz Zintegrowanego Systemu Ratowniczego, a także integracji i konsolidacji z działaniami NATO, UE i ONZ oraz innych organizacji międzynarodowych, których Polska, bądź polskie instytucje państwowe są członkiem. Pierwszy z nich dotyczy budowy nowoczesnego zintegrowanego systemu zarządzania kryzysowego. Drugi – integracji i konsolidacji z działaniami NATO i UE oraz innych organizacji międzynarodowych, których Polska, bądź polskie instytucje państwowe są członkiem.
61. Kształtując bezpieczeństwo wewnętrzne, należy stale uwzględniać możliwość wystąpienia zagrożeń terrorystycznych i przeciwdziałać ich ewentualnemu powstaniu. Trzeba przy tym zapewniać prawidłową mobilność, sprawną organizację oraz umiejętność właściwego zachowania się obywateli w przypadku wystąpienia realnego zagrożenia terrorystycznego. Zagrożenie to należy określać w sposób szeroki, mając na uwadze nie samo zagrożenie atakiem, lecz występujące grupy wsparcia, jego międzynarodowy charakter, źródła finansowania, międzynarodowe zaangażowanie kraju oraz techniczne metody realizacji. Dlatego też ważnym pozostaje prawidłowe współdziałanie służb i organów odpowiedzialnych za przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym oraz profesjonalizm w wykonywaniu zadań ustawowych. Ponadto należy zapobiegać innym działaniom godzącym w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, w tym naruszającym porządek konstytucyjny oraz promującym totalitarne ideologie, nienawiść rasową i narodowościową.

3.4. Bezpieczeństwo obywatelskie

62. Nadrzędnym celem działań Rzeczypospolitej Polskiej jako demokratycznego państwa prawa jest zapewnienie wszystkim obywatelom poczucia bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Szczególny nacisk należy położyć na usprawnienie funkcjonowania sądów i prokuratury, skrócenie postępowań i zagwarantowanie skutecznego wykonania orzeczeń. Ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom jest również zagwarantowanie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, dzięki uproszczeniu i uelastycznieniu procedur prawnych. Konstytucyjne gwarancje ochrony praw i wolności będą w pełni realizowane, gdy instytucje wymiaru sprawiedliwości staną się powszechnie dostępne, szybkie w działaniu oraz przyjazne dla obywateli.

3.5. Bezpieczeństwo społeczne

63. **Praca i polityka społeczna.** Nadrzędnym celem działań państwa w dziedzinie bezpieczeństwa społecznego jest zapewnienie szybkiej i odczuwalnej poprawy jakości życia obywateli. Wymaga to prowadzenia aktywnej polityki społecznej – przede wszystkim radykalnego ograniczania sfery ubóstwa i zmniejszenia obszarów wykluczenia społecznego poprzez wzrost realnych dochodów wszystkich grup społecznych oraz zmniejszenie stopy bezrobocia. Działania instytucji państwowych winny mieć również na celu zapobieżenie nadmiernej rozwarstwieniu społecznemu i politykę wyrównywania różnic w rozwoju społecznym poszczególnych regionów.

64. Aktywna polityka społeczna powinna również zmierzać do zapewnienia wzrostu bezpieczeństwa socjalnego obywateli. Priorytetami w tym zakresie będzie wzrost zatrudnienia, ze szczególnym uwzględnieniem aktywizacji grup społecznych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej; wzrost integracji społecznej i doskonalenie systemu zabezpieczenia społecznego; niwelowanie różnic cywilizacyjnych pomiędzy miastem i wsią; przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom demograficznym oraz migracji obywateli młodego pokolenia.

65. **Nauka i edukacja.** Polska dąży do budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. W tym celu zabiega o wysoką jakość kształcenia na wszystkich szczeblach systemu edukacyjnego, podniesienie poziomu wiedzy ogólnej w społeczeństwie, jak również o dalszy rozwój nauczania specjalistycznego, upowszechnianie wśród obywateli innowacyjności i nowych technologii, a także wspieranie badań naukowych. Przedmiotem wyjątkowej troski państwa musi być system szkolnictwa wyższego, a zwłaszcza jego powiązanie z rynkiem pracy, kierunkami rozwoju gospodarki oraz potrzebami administracji publicznej.

66. **Aktywne i sprawne społeczeństwo.** W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa społecznego priorytetowym zadaniem jest tworzenie w państwie warunków zapewniających rozwój szeroko rozumianej bazy sportowej i zapewnienie dostępu do niej jak najszerszym kręgom społeczeństwa. Stały rozwój kultury fizycznej i związanej z nią wiedzy o celowości podnoszenia sprawności fizycznej, a tym samym stanu zdrowia społeczeństwa, jest ważnym czynnikiem wpływającym również na bezpieczeństwo narodowe. Należy promować aktywność fizyczną, jako szczególnie walor w szeroko pojmowanym systemie wartości indywidualnych i społecznych, służący wszechstronnemu rozwojowi człowieka.

3.6. Bezpieczeństwo ekonomiczne

67. Bezpieczeństwo państwa oraz jego stabilność muszą mieć trwałe podstawy gospodarcze. Silna i konkurencyjna gospodarka to jeden z podstawowych atutów w polityce wewnętrznej i zewnętrznej, a także czynnik służący umacnianiu narodowej tożsamości. Przewyciężająca skutki wieloletniej degradacji, rozwijająca się w szybkim tempie polska gospodarka decyduje o międzynarodowej pozycji państwa.

68. **Energetyka.** Priorytetem w zakresie polityki energetycznej jest zapewnienie stabilnych i nieprzerwanych dostaw nośników energii na podstawie długoterminowych kontraktów przy pomocy niezależnej infrastruktury przemysłowej bezpośrednio łączącej źródła dostaw (w tym złoża) z terytorium Polski. Działania podejmowane w tym zakresie muszą połączyć interesy bezpieczeństwa narodowego z wymogami efektywności ekonomicznej. Polska strategia bezpieczeństwa energetycznego zakłada ścisłą współpracę z producentami gazu ziemnego i ropy naftowej na Morzu Północnym i Szelfie Norweskim. Trwałe połączenie Polski gazociągami ze Skandynawią leży w interesie Polski i całej Europy, dla której ważne są drogi transportu surowców energetycznych na osi Północ-Południe. W tę strategię wpisują się też projekty uruchomienia korytarza transportowego z regionu Morza Kaspijskiego, przez Morze Czarne, do Polski i Europy Środkowej. Budowa terminala LNG w Świnoujściu w połączeniu z realizacją projektu importu gazu rurociągiem *Baltic Pipe* zapewni konieczną dywersyfikację dostaw gazu ziemnego do Polski. Bardzo ważnym elementem bezpieczeństwa energetycznego jest również uzyskanie przez Polskę członkostwa w Międzynarodowej Agencji Energetycznej. Dodatkowo duże znaczenie ma wypracowanie wspólnego stanowiska w zakresie solidarności energetycznej Unii Europejskiej co pozwoli na lepszą reakcję w sytuacjach kryzysowych związanych z bezpieczeństwem infrastruktury i dostaw nośników energii.

69. W interesie bezpieczeństwa narodowego Polski jest przeprowadzenie procesu konsolidacji krajowej elektroenergetyki. Utworzenie w miejsce dotychczasowej, rozdrobnionej i słabej struktury kilku dużych grup kapitałowych pozwoli

zwiększyć konkurencyjność tego sektora gospodarki i może zapobiec jego przejęciu przez podmioty działające na szkodę bezpieczeństwa państwa. Niezbędny jest rozwój alternatywnych sposobów uzyskiwania energii poprzez zwiększanie stopnia wykorzystania źródeł odnawialnych i alternatywnych. Ponadto Polska zamierza zainicjować w najbliższych latach program rozwoju energetyki jądrowej oraz dokonać próby wdrożenia programu „czystych” technologii wykorzystania węgla. Za szczególnie ważne należy uznać rozwój i wdrażanie technologii energooszczędnych i podnoszących wydajność wykorzystania energii w przemyśle i budownictwie. Ważnym zadaniem pozostaje poprawa stanu technicznego krajowej infrastruktury, rozbudowa jej zdolności przesyłowych, zwiększenie wydajności obiektów dystrybucji paliw i energii, a także zwiększenie zdolności do magazynowania nośników energii pierwotnej oraz utrzymywania rezerw strategicznych ropy naftowej i gazu ziemnego.

70. **Finanse.** Polityka budżetowa w zakresie finansów publicznych zapewni stabilność nakładów na wydatki związane z zagwarantowaniem bezpieczeństwa narodowego oraz trwałego rozwoju gospodarczego. Wymaga to przede wszystkim utrzymania równowagi budżetowej oraz zadłużenia wewnętrznego i zagranicznego na odpowiednim, bezpiecznym poziomie. Państwo musi stworzyć warunki umożliwiające stabilne obroty płatnicze z zagranicą, w tym szczególnie dążyć do osiągnięcia i utrzymywania trwałej równowagi bilansu płatniczego i należytej swobody przepływów kapitałowych. Stan finansów państwa powinien gwarantować ciągły napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Konieczne jest również odpowiedzialne dysponowanie rezerwami walutowymi. Polska będzie kontynuować swoje zaangażowanie w pracach międzynarodowych instytucji finansowych i gospodarczych.

71. **Przemysłowy potencjał obronny.** Istotnym elementem gospodarczej sfery bezpieczeństwa Polski jest rozwój przemysłu obronnego. Wymaga on uwzględnienia charakteru i intensywności powiązań z pozostałymi gałęziami gospodarki oraz z możliwościami naukowo-technicznymi. Musi pozostawać w symbiozie z potrzebami obronnymi, określonymi w programach modernizacji sił zbrojnych, a także być w zgodzie z przyjętymi zobowiązaniami sojusznicy w NATO. Trzeba dążyć do zagwarantowania udziału krajowego przemysłu obronnego w długoterminowych kontraktach zbrojeniowych o znaczeniu strategicznym oraz zabiegać o maksymalizację korzyści płynących dla przedsiębiorstw. Za istotne uznaje się zapewnienie napływu do Polski innowacyjnych technologii oraz rozwój powiązań kapitałowych między rodzimymi i zagranicznymi przedsiębiorstwami. Do szczególnie ważnych zagadnień należy obrót towarami i usługami o znaczeniu strategicznym oraz zapewnienie bezpieczeństwa technologicznego. Uwzględniając działania prowadzone w ramach UE, należy usprawnić narodowy system kontroli eksportu tych towarów, technologii i usług.

72. Polska będzie zmierzać do zwiększenia udziału własnego przemysłu obronnego w międzynarodowej kooperacji, a zwłaszcza w programach rozwojowo-badawczych. Szczególną rolę w tych wysiłkach odegra aktywność Polski w Europejskiej Agencji Obrony, jak i w realizacji programów NATO. W tym celu niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zwiększenia konkurencyjności przemysłu obronnego oraz rozwój jego zdolności eksportowych. Kontynuacji wymaga jego restrukturyzacja i dalsza konsolidacja oraz dążenie do ściślejszego powiązania z zapleczem naukowo-technicznym i prowadzonymi w kraju badaniami. Polska będzie dążyć do stworzenia systemu kompleksowego wsparcia dla sektora obronnego, w celu zagwarantowania jego stabilnego finansowania, zgodnego z wymogami wspólnego rynku UE.
73. **Infrastruktura transportowa i łączności.** Nieodzowne jest ukształtowanie i rozwój, zrównoważonego pod względem społecznym, ekonomicznym i ekologicznym, krajowego sektora transportu, osadzonego na nowoczesnych sieciach zapewniających efektywną, terytorialną i gałęziową integrację działalności transportowej, niezbędną dla osiągnięcia wysokiego poziomu jakości i bezpieczeństwa usług transportowych. Wymaga to między innymi: budowy sieci autostrad i dróg ekspresowych, przystosowania dróg krajowych do europejskiej normy naciskowej dla pojazdów ciężarowych oraz zdecydowanej poprawy stanu utrzymania ogółu dróg; modernizacji linii kolejowych z zastosowaniem nowoczesnych systemów sterowania ruchem kolejowym, rozwoju szybkich linii kolei konwencjonalnych przystosowanych do przewozów pasażerskich oraz rozpoczęcia wdrażania systemu kolei dużych prędkości; rozwoju sieci lotnisk i lotniczych urządzeń naziemnych oraz modernizacji infrastruktury portowej poprawiającej dostęp do portów i jakość żeglugi; tworzenia lądowo-morskich łańcuchów transportowych, m.in. dla obsługi transportu intermodalnego; przyspieszenia integracji transportu miejskiego, m.in. poprzez modernizację węzłów komunikacyjnych oraz infrastruktury i taboru tramwajowego, a także szybkiej kolei aglomeracyjnej. Priorytetową rangę będą miały działania służące integrowaniu polskiej sieci transportowej, zarówno z infrastrukturą UE, jak również z infrastrukturą ogólnoeuropejską. Potrzebne inwestycje wymagają wysokiego poziomu finansowania transportu, a tym samym efektywnego wykorzystania przeznaczanych na te cele środków krajowych oraz unijnych. Zintensyfikowania wymaga również budowa sieci łączności specjalnej niezbędnej dla skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i reagowania kryzysowego, a także Zintegrowanego Systemu Ratowniczego.
74. Należy kontynuować rozwój nowoczesnej, zintegrowanej struktury łączności elektronicznej, która byłaby odporna na awarie i potencjalne ataki przestępczo-

ści cybernetycznej. Będzie to wymagać należytego współdziałania właściwych resortów i agend, a także podmiotów prywatnych.

3.7. Bezpieczeństwo ekologiczne

75. Nadrzędnym celem działań państwa w obszarze bezpieczeństwa ekologicznego jest zapewnienie obywatelom warunków do lepszego życia w zdrowym środowisku poprzez ochronę przyrody, w tym stymulowanie procesów zrównoważonego rozwoju.
76. Osiągnięcie tego wymagać będzie w szczególności pełnego wdrożenia standardów europejskich w sferze polityki ekologicznej, a zwłaszcza w odniesieniu do kompletności i stabilności regulacji prawnych, spójności i efektów działań w zakresie monitoringu i kontroli, zakresu i efektów działań edukacyjnych oraz opracowywania i realizowania przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska. W gospodarce należy tak kształtować makroekonomiczne wskaźniki, aby sprzyjały one przybliżaniu rozwoju kraju do modelu rozwoju zrównoważonego. Finansowanie ochrony środowiska będzie realizowane ze źródeł oraz za pomocą mechanizmów określonych w Polityce Ekologicznej Państwa.
77. Polska będzie kontynuować działania na rzecz ochrony środowiska, tak aby zachowywać równowagę przyrodniczą oraz trwałość podstawowych procesów przyrodniczych w biosystemie. Szczególnie ważnymi zadaniami są poprawa czystości wód, zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, zapobieganie degradacji gleb, a także ograniczanie ryzyka wystąpienia katastrof ekologicznych, wywołanych przyczynami naturalnymi bądź spowodowanych przez człowieka oraz minimalizacja ich skutków poprzez rozwój ratownictwa chemicznego i ekologicznego. Realizacji tych zadań posłuży kompleksowa polityka ekologiczna zgodna w swych założeniach z odpowiednimi regulacjami i programami UE oraz prowadzona z wykorzystaniem środków własnych i unijnych. Polska będzie nadal angażować się w regionalną i globalną współpracę międzynarodową na rzecz ochrony środowiska, w tym w przeciwdziałanie efekto- wi cieplarnianemu.

3.8. Bezpieczeństwo informacyjne i telekomunikacyjne

78. Należy skutecznie zapobiegać próbom destrukcyjnego oddziaływania na infrastrukturę telekomunikacyjną państwa poprzez redukcję jej podatności na to oddziaływanie, minimalizowanie skutków ewentualnych ataków oraz przywrócenie w krótkim czasie stanu pełnej jej funkcjonalności.

79. Należy tworzyć i rozwijać długofalowe plany ochrony kluczowych systemów teleinformatycznych przed uzyskiwaniem dostępu do danych przez podmioty do tego niepowołane, zakłócaniem normalnego ich funkcjonowania, kradzieżą tożsamości i sabotażem. Trzeba stale oceniać możliwości wtargnięcia do systemów teleinformatycznych, przygotować możliwe formy odpowiedzi na ataki oraz rozwijać metody ewaluacji poniesionych strat informacyjnych. Priorytetem państwa będzie wspieranie narodowych programów i technologii informacyjnych.
80. Zwalczanie zagrożeń rządowych systemów teleinformatycznych i sieci telekomunikacyjnych ma na celu przeciwdziałanie przestępczości komputerowej oraz innym wrogim działaniom wymierzonym w infrastrukturę telekomunikacyjną, w tym zapobieganie atakom na elementy tej infrastruktury. Szczególne znaczenie ma ochrona informacji niejawnych przechowywanych lub przekazywanych w postaci elektronicznej. Ważnym zadaniem jest opracowanie i wdrożenie przejrzystych zasad dostępu uprawnionych organów państwa do treści przesyłanych drogą elektroniczną. Wymaga to ciągłego dostosowywania przepisów prawa telekomunikacyjnego, by – mimo szybkiego postępu technologicznego – stale odpowiadały współczesnym realiom, uwzględniając bezpieczeństwo Polski.
81. Zapewnienie należytego poziomu bezpieczeństwa telekomunikacyjnego wymaga rozwoju środków zapobiegania zakłóceniom, jakie mogą wystąpić w tej sferze, a także zwiększania zdolności do koordynacji procesów dochodzeniowych w ramach instytucji posiadających elementy rządowej infrastruktury telekomunikacyjnej. Wyznaczone służby będą podejmować odpowiednie działania samodzielnie lub wspólnie z analogicznymi strukturami w innych państwach, zwłaszcza krajach członkowskich NATO i UE, a także z producentami i dostawcami urządzeń informatycznych oraz oprogramowania, krajowymi operatorami telekomunikacyjnymi, dostawcami usług internetowych, ośrodkami badawczymi i szkoleniowymi. Szczególną uwagę należy zwracać na zapewnienie bezawaryjnego funkcjonowania infrastruktury informatycznej systemu bankowego. Polska powinna w pełnym możliwym wymiarze uczestniczyć w pracach NATO nad przeciwdziałaniem próbom destrukcji infrastruktury informacyjnej państwa.
82. Krytycznym dla bezpieczeństwa państwa jest zapewnienie systemu łączności dla administracji rządowej, sił zbrojnych i innych kluczowych instytucji państwowych, opartego na najnowocześniejszych technologiach telekomunikacyjnych i najwyższych standardach bezpieczeństwa. Państwo polskie powinno jak najszybciej zbudować własny system łączności satelitarnej, wykorzystując w tym celu przyznane geostacjonarne pozycje orbitalne.

4. System Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej

4.1. Strategiczne kierunki transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego

83. Rozwój sprawnego, wydajnego, właściwie zorganizowanego systemu bezpieczeństwa państwa pozostaje podstawowym zadaniem polskiej polityki bezpieczeństwa. Na system ten składają się wszystkie odpowiedzialne za bezpieczeństwo w świetle Konstytucji RP i właściwych ustaw organy oraz instytucje należące do władz ustawodawczych, wykonawczych i sądowniczych, w tym Parlament, Prezydent RP, Rada Ministrów i centralne organy administracji rządowej. Ważnymi jego elementami są siły zbrojne oraz służby i instytucje rządowe zobowiązane do zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom zewnętrznym, zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, prowadzenia działań ratowniczych oraz ochrony ludności i mienia w sytuacjach nadzwyczajnych, a także – w zakresie przewidzianym w Konstytucji RP i właściwych ustawach – władze samorządowe oraz inne podmioty prawne, w tym przedsiębiorcy tworzący potencjał przemysłowo-obronny.
84. Leżąca u podstaw niniejszej strategii całościowa wizja bezpieczeństwa, odpowiadająca współczesnym realiom międzynarodowym oraz charakterowi zagrożeń i wyzwań, a także świadcząca o woli maksymalizacji rezultatów działań na rzecz bezpieczeństwa państwa i jego obywateli, wskazuje na potrzebę podejmowania przez Polskę wysiłków w każdej sferze życia społecznego. Rodzi to konieczność rozwoju zdolności do koordynacji i integracji wysiłków podejmowanych przez poszczególne organy, instytucje i służby państwowe. Dlatego wyjątkowo pilnym zadaniem jest nadanie Systemowi Bezpieczeństwa Narodowego RP charakteru w pełni zintegrowanej, spójnej i uporządkowanej całości. Służyć temu będzie wypracowanie mechanizmów kompleksowego i długofalowego planowania rozwoju systemu bezpieczeństwa opierającego się na celach i potrzebach wspólnych dla wszystkich jego składników oraz wynikających z całościowo ujmowanych interesów narodowych. Skuteczna integracja systemu bezpieczeństwa wymagać będzie także modyfikacji niektórych rozwiązań prawnych, co powinno prowadzić do uporządkowania jego konstrukcji, precyzyjnego określenia kompetencji poszczególnych jego składników, w tym organów kierujących oraz zwiększenia możliwości współdziałania międzyresortowego. Polska będzie dążyć do podnoszenia zdolności poszczególnych elementów krajowego systemu bezpieczeństwa do współpracy z odpowiednimi strukturami pozostałych członków UE i sojuszników, przy zachowaniu możliwości skutecznego działania samodzielnego.
85. System bezpieczeństwa narodowego musi być zorganizowany i wyposażony w sposób gwarantujący jego szybkie i sprawne działanie w każdych warunkach oraz w reakcji na wszelkiego typu zagrożenia i kryzysy. Zdolność ta

będzie weryfikowana w szczególności przez regularne ćwiczenia, prowadzone w ramach całego systemu bezpieczeństwa narodowego lub określonych jego części. System bezpieczeństwa narodowego będzie podlegał również cyklicznym przeglądom służącym ocenie jego skuteczności, gotowości do działania oraz odpowiedniości względem najważniejszych w danym czasie potrzeb oraz możliwości kraju. Należy zwrócić uwagę na rozwój zdolności całego systemu i poszczególnych jego składników do prowadzenia działań prewencyjnych oraz reagowania na powstające problemy, wyzwania i zagrożenia w jak najwcześniejszej fazie. Wymagać to będzie umacniania zdolności właściwych instytucji i organów państwa, wchodzących w skład systemu, do prognozowania rozwoju sytuacji międzynarodowej i wewnętrznej oraz do wczesnego wykrywania wszelkich zmian negatywnie wpływających na bezpieczeństwo Polski.

86. Wyjątkowe znaczenie dla sprawności działania systemu bezpieczeństwa mają kompetencje, umiejętności i wiedza specjalistyczna osób uczestniczących w poszczególnych jego podsystemach. Szczególną uwagę należy zwrócić na rozwijanie u pracowników, a zwłaszcza kadry kierowniczej, umiejętności współdziałania w skali międzyresortowej, a także – przede wszystkim w związku z postępowaniem integracji europejskiej oraz zacieśnianiem więzów sojuszniczych – międzynarodowej. Polska powinna rozwijać swe zdolności do promocji i wdrażania – w ramach wszystkich właściwych organów, instytucji i służb – najbardziej wydajnych rozwiązań w zakresie zarządzania personelem, również dzięki systemowi międzyinstytucjonalnej wymiany doświadczeń.
87. Dążenie do stworzenia w pełni zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego wymaga, oprócz opracowania i wdrożenia odpowiednich rozwiązań prawnych i organizacyjnych oraz zapewnienia wysokiej jakości personelu, ciągłego usprawniania komunikacji między wszystkimi elementami systemu. Istotne znaczenie ma w tym względzie dalsza informatyzacja i unowocześnianie sieci telekomunikacyjnych właściwych służb i organów, a zwłaszcza administracji państwowej oraz instytucji odpowiedzialnych za porządek publiczny.

4.2. Podsystem kierowania bezpieczeństwem narodowym

88. Podsystem kierowania tworzą organy władzy publicznej i kierownicy jednostek organizacyjnych, które wykonują zadania związane z bezpieczeństwem narodowym oraz organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP. Szczególna rola w kierowaniu bezpieczeństwem narodowym przypada Parlamentowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Radzie Ministrów. Naczelnym zadaniem podsystemu kierowania jest zapewnienie ciągłości podejmowania decyzji i działań w celu utrzymania bezpieczeństwa narodowego.

89. Podsystem kierowania bezpieczeństwem narodowym realizuje ponadto przedsięwzięcia związane z monitorowaniem źródeł, rodzajów, kierunków i skali zagrożeń; zapobieganiem powstawaniu zagrożeń bezpieczeństwa narodowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poza jej granicami; zapobieganiem skutkom tych zagrożeń oraz ich usuwaniem, a także kierowaniem obroną narodową.
90. Dla zapewnienia sprawnego przekazu informacji w ramach procesów związanych z kierowaniem bezpieczeństwem narodowym organy władzy rządowej wykorzystują w tym celu między innymi dedykowany wydzielony system łączności, będący w dyspozycji ministra właściwego do spraw wewnętrznych. System ten zapewnia bezpieczną i niezawodną komunikację pomiędzy podmiotami realizującymi zadania w zakresie kierowania bezpieczeństwem narodowym.

4.3. Podsystemy wykonawcze

91. Podsystemy wykonawcze tworzą siły i środki pozostające we właściwościach ministrów kierujących działami administracji rządowej, centralnych organów administracji rządowej, wojewodów, organów samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów odpowiedzialnych za realizację ustawowo określonych zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego.
92. Podstawowym zadaniem podsystemów wykonawczych jest wczesne rozpoznawanie wyzwań i zapobieganie zagrożeniom bezpieczeństwa kraju, a w razie ich wystąpienia – przeciwdziałanie negatywnym następstwom. Równie istotnym zadaniem tych służb jest zwiększanie potencjału państwa i jego zdolności do realizacji interesów narodowych. Efektywność podejmowanych wysiłków zapewni harmonijne i sprawne współdziałanie wszystkich instytucji państwowych, a także podmiotów prywatnych istotnych dla bezpieczeństwa kraju. Równie istotne jest społeczne poparcie dla działań struktur państwowych, co wymaga od właściwych instytucji publicznych należytego informowania obywateli o międzynarodowej sytuacji bezpieczeństwa oraz o podejmowanych w tej sferze przez państwo inicjatywach.

Sprawy zagraniczne

93. Zapewnienie bezpieczeństwa państwa wymaga aktywności jego organów w sferze polityki zagranicznej. Członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej zwiększyło zadania polskiej dyplomacji. Objęły one swym zasięgiem wiele sfer życia politycznego, wojskowego, gospodarczego i społecznego. Charakter współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa i stosunków z wieloma państwami uległ zmianie. Wzrosło znaczenie działalności analitycznej

i promocyjnej służby dyplomatycznej. W mniejszym natomiast stopniu dyplomacja pośredniczy w międzynarodowych kontaktach polskich instytucji z ich odpowiednikami zagranicznymi i instytucjami wspólnotowymi. W tej sytuacji coraz bardziej palącą jest konieczność sprawnego koordynowania działań wewnętrznych polskich instytucji rządowych. Niezbędna jest dalsza rozbudowa i poprawa efektywności służby konsularnej. Aktywna polityka państwa w dziedzinie bezpieczeństwa wymaga zwiększenia ochrony Polaków za granicą oraz kontroli wjazdów cudzoziemców na terytorium Polski i do strefy Schengen.

94. Wzrost znaczenia kwestii ekonomicznych w polityce bezpieczeństwa państwa powinien przekładać się na rozwój dyplomacji ekonomicznej oraz systemu promocji gospodarczej Polski i polskich podmiotów gospodarczych. W działalności promocyjnej niezbędne jest wpływanie na kształtowanie pozytywnych opinii o Polsce i wspieranie korzystnych procesów decyzyjnych z punktu widzenia polskiej racji stanu i bezpieczeństwa kraju. Istotnym zadaniem pozostaje umacnianie prawa międzynarodowego i rozbudowa stosunków traktatowych Polski.

Obrona narodowa

95. Zasadniczym elementem obrony narodowej są Siły Zbrojne RP. Ich podstawowym zadaniem jest zapewnienie zdolności państwa do obrony oraz utrzymywanie gotowości do przeciwstawienia agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych. Polska będzie rozwijać zdolności bojowe sił zbrojnych dla zapewnienia skutecznej obrony i ochrony polskich granic w ramach działań prowadzonych samodzielnie oraz w ramach obrony kolektywnej, jak również poza jej granicami, zgodnie z artykułem V Traktatu Waszyngtońskiego. Siły Zbrojne RP będą utrzymywały gotowość do udziału w działaniach o charakterze asymetrycznym, w tym w wielonarodowych, połączonych operacjach zwalczania terroryzmu, prowadzonych zgodnie z prawem międzynarodowym, organizowanych przez NATO, UE lub doraźną koalicję państw.
96. Siły Zbrojne RP współuczestniczą w stabilizowaniu sytuacji międzynarodowej. Pozostają one w gotowości do udziału w wielonarodowych połączonych operacjach stabilizacyjnych, pokojowych oraz humanitarnych poza terytorium kraju. W celu skutecznego wykonywania tego typu zadań powinny one posiadać zdolności operacyjne, które pozwolą na znaczący udział w operacjach reagowania kryzysowego prowadzonych przez NATO i UE oraz wsparcie tego typu operacji organizowanych przez ONZ. Siły Zbrojne RP będą kontynuować dwustronną i wielostronną współpracę wojskową ze wszystkim zainteresowanymi partnerami, a zwłaszcza państwami sąsiedzkimi.

97. Istotnym zadaniem Sił Zbrojnych RP jest również wspieranie pozostałych organów państwa w zapewnianiu bezpieczeństwa wewnętrznego Polski i udzielanie niezbędnej pomocy wojskowej właściwym instytucjom i służbom rządowym oraz samorządowym, organizacjom cywilnym i społeczeństwu w reagowaniu na zagrożenia. Tego rodzaju działania obejmują obserwację i kontrolę przestrzeni powietrznej Polski, wsparcie ochrony granicy lądowej i wód terytorialnych, a także działalność rozpoznawczą i wywiadowczą, monitorowanie skażeń promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych na terytorium kraju oraz prowadzenie akcji oczyszczania terenu z materiałów wybuchowych i przedmiotów niebezpiecznych pochodzenia wojskowego. Oprócz tego siły zbrojne utrzymują gotowość do prowadzenia – samodzielnie bądź we współpracy z innymi organami i służbami państwowymi – operacji poszukiwawczo-ratowniczych. Będą nadal uczestniczyć w narodowym systemie zarządzania kryzysowego, stale rozwijając swą zdolność do udzielania pomocy odpowiednim organom administracji publicznej oraz społeczeństwu w wypadku klęsk żywiołowych, katastrof spowodowanych przez człowieka i zagrożeń terrorystycznych.
98. Zapewnienie Siłom Zbrojnym RP skuteczności w wykonywaniu konstytucyjnych zadań oraz zdolności do wspólnych działań z wojskami sojuszników, a także umożliwienie im osiągnięcia i utrzymywania standardów nowoczesnych armii, następować będzie poprzez ich ciągłą transformację, ukierunkowaną ocenami i rekomendacjami przeglądów obronnych, realizowanych w ramach Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa. Transformacja sił zbrojnych będzie obejmować przede wszystkim konieczną wymianę uzbrojenia i wyposażenia oraz reorganizację struktur, zwiększającą gotowość do działania i mobilność wojsk. Transformacja polskich sił zbrojnych będzie również prowadzić do uelastycznienia oraz wewnętrznego zintegrowania systemu dowodzenia, w celu zapewnienia jego efektywnego działania w czasie pokoju, kryzysu i wojny.
99. Liczebność Sił Zbrojnych RP w najbliższej przyszłości nie będzie ulegać istotnym zmianom. Dokonujące się od około dwudziestu lat redukcje spowodowały rozmiary sił zbrojnych do poziomu, w którym kontynuacja tego trendu może nieść niepożądane ryzyko. Będzie natomiast postępował proces profesjonalizacji sił zbrojnych. Struktura sił zbrojnych: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarka Wojenna, Wojska Specjalne oraz Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych jako organizator systemu wsparcia logistycznego sił zbrojnych, jest właściwie dostosowana do wypełniania zadań. W kontekście trwającej wojny z terroryzmem szczególnego znaczenia nabierają Wojska Specjalne, jako najlepiej przygotowane do działań przeciwko zagrożeniom asymetrycznym oraz do współpracy z innymi wyspecjalizowanymi instytucjami i organami działającymi w systemie bezpieczeństwa państwa. Należy wspierać rozwiązania mające na celu efektywne wykorzystanie tego rodzaju wojsk.

100. W wyniku transformacji, oprócz istniejących wojsk operacyjnych, powinny zostać utworzone wysoce efektywne, nowoczesne i dobrze wyposażone Narodowe Siły Rezerwowe, przygotowane do realizacji zadań w okresie stanów nadzwyczajnych i stwarzające możliwości zwielokrotnienia potencjału obronnego państwa. Należy doskonalić system wieloletniego planowania rozwoju technicznego oraz ustawicznie modernizować wojskowy sprzęt techniczny zgodnie z wymogami innowacyjności i rozwoju technologicznego w kontekście wizji przyszłych operacji. Istotnym zadaniem jest przygotowanie i przeprowadzenie reformy szkolnictwa wojskowego, w celu właściwego dostosowania go do potrzeb kształcenia kadr wojskowych i cywilnych dla sił zbrojnych oraz całości systemu bezpieczeństwa narodowego.

Służby specjalne

101. Charakter współczesnego środowiska bezpieczeństwa Polski wymaga spójnego oraz całościowego podejścia, uwzględniającego współpracę, koordynację oraz wymianę informacji pomiędzy instytucjami i służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo narodowe. Władze Rzeczypospolitej Polskiej, działając z woli i w interesie narodu, postrzegają służby specjalne jako ważny instrument ochrony bezpieczeństwa narodowego. Skomplikowana natura obecnych zagrożeń powoduje, że skuteczność służb specjalnych pozostaje kluczowa dla ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, praw obywateli i porządku konstytucyjnego państwa. Jednocześnie niezwykle istotna staje się potrzeba efektywnej cywilnej, demokratycznej kontroli nad działalnością tych służb.
102. Wywiadowcze i kontrwywiadowcze zadania służb specjalnych dotyczą rozpoznania i przeciwdziałania zjawiskom zewnętrznym oraz wewnętrznym, które zagrażają interesom kraju. Podstawowa rola służb specjalnych polega na uzyskiwaniu, analizowaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu właściwym organom informacji, które mogą mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa we wszystkich wymiarach, jak również na wyprzedzającym informowaniu o potencjalnych i istniejących zagrożeniach dla kraju. Szczególnej uwadze podlega zapobieganie i przeciwdziałanie terroryzmowi, ochrona zdolności obronnych i ekonomicznych kraju warunkujących jego międzynarodową pozycję, eliminowanie bądź zmniejszanie ryzyka zakłócenia bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku konstytucyjnego oraz korupcji, jak również przeciwdziałanie niepożądanym działaniom obcych służb specjalnych. Służby specjalne zapewniają kontrwywiadowczą ochronę kraju, zwłaszcza w odniesieniu do funkcjonowania głównych elementów infrastruktury krytycznej, gospodarki państwa i jego systemu obronnego.

103. Za ważną uznaje się aktywność służb specjalnych w zakresie prognozowania rozwoju sytuacji międzynarodowej pod kątem występowania wszelkiego rodzaju zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski i jej obywateli. Do najważniejszych zadań służb, przede wszystkim wojskowych, należy ochrona polskich sił zbrojnych uczestniczących w operacjach poza granicami kraju. Wśród szeregu wyzwań, które stoją obecnie przed służbami specjalnymi znajduje się też rozpoznanie i zapobieganie proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia. Zjawisko to jest szczególnie groźne w kontekście nasilenia i łatwości przemieszczania się w skali globalnej zagrożenia terrorystycznego. Do zadań służb specjalnych należy ponadto ochrona państwa i krajowej władzy, ochrona informacji niejawnych, w tym wymienianych w toku współpracy sojuszniczej i międzynarodowej, jak również udział w zapewnianiu bezpieczeństwa teleinformatycznego kraju.
104. Przynależność Polski do struktur NATO i UE stanowi dodatkową przesłankę dla stałego podnoszenia efektywności działań służb specjalnych w zakresie ochrony krajowego systemu informacji niejawnych. Szczególne znaczenie ma w tym względzie ochrona informacji niejawnych przechowywanych lub przekazywanych w postaci elektronicznej. Przeciwdziałanie przestępczości komputerowej oraz innym wrogim działaniom wymierzonym w infrastrukturę telekomunikacyjną, staje się coraz większą potrzebą w kontekście rozwoju technik komputerowych oraz postępującej informatyzacji.
105. Istotną sferę działalności polskich służb specjalnych stanowi zwalczanie działań wymierzonych w zasadnicze interesy ekonomiczne i społeczne państwa. W trosce o jakość życia publicznego w państwie podejmuje się czynności zmierzające do zwalczania korupcji osób pełniących ważne funkcje publiczne oraz zaangażowanych w działania zorganizowanych grup przestępczych. Służby specjalne współuczestniczą w zwalczaniu szczególnie ciężkich form przestępczości, w tym związanych z produkcją towarów, technologii i usług o strategicznym znaczeniu oraz z obrotem nimi, nielegalnym wytwarzaniem broni, amunicji i materiałów wybuchowych, ich posiadaniem i handlem nimi, a także przestępstw narkotykowych.

Administracja publiczna i sprawy wewnętrzne

106. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa wewnętrznego stanowią jedno z podstawowych zadań administracji rządowej nie tylko szczebla centralnego, ale również wojewódzkiego i organów samorządu terytorialnego.
107. Nadrzędnym celem działań Policji jest służba społeczeństwu poprzez skuteczną ochronę bezpieczeństwa ludzi, mienia oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Policja zapobiega przestępstwom i zjawiskom

kryminogennym, w tym o charakterze transgranicznym, współdziałając z innymi strażami, służbami i inspekcjami krajowymi oraz policjami innych państw i organizacjami międzynarodowymi. Policja przygotowywana jest również do szerszego wsparcia misji realizowanych przez inne podmioty państwowe i pozarządowe, a także Siły Zbrojne RP. Zapobieganie i skuteczne reagowanie na zjawisko przestępczości zorganizowanej powinno pozostawać troską nie tylko Policji, ale i innych służb i resortów. Działania Policji powinny być wspierane przez inicjatywy obywatelskie, programy poprawy bezpieczeństwa obywateli realizowane na szczeblu samorządowym, zwłaszcza w zakresie edukacji i profilaktyki, we współdziałaniu z innymi służbami państwowymi działającymi w sferze bezpieczeństwa publicznego. We współdziałaniu z policją uczestniczyć powinny również organizacje pozarządowe, gremia i fora obywatelskie. Należy wzmocnić współpracę Policji na forum międzynarodowym oraz rozwijać jej zdolności do udziału w międzynarodowych operacjach o charakterze policyjnym na obszarach kryzysowych. Polska policja winna aktywnie uczestniczyć i inicjować rozwiązania w międzynarodowych instytucjach współpracy policyjnej, jak Interpol czy Europol, oraz rozwijać sieć swoich oficerów łącznikowych, w sposób czynny reprezentujących polską policję poza granicami kraju. Za działania priorytetowe należy uznać współdziałanie organów ścigania Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z Centralnym Biurem Antykorupcyjnym, w celu eliminowania zjawisk korupcyjnych, mających destrukcyjny wpływ na morale i poczucie uczciwości społecznej.

108. Nadrzędnym celem działań Straży Granicznej jest skuteczna ochrona granicy państwowej oraz kontrola ruchu granicznego zgodnie z interesami bezpieczeństwa narodowego. Szczególna jej rola wynika z ochrony jednego z najdłuższych odcinków lądowej zewnętrznej granicy zarówno Unii Europejskiej, jak i NATO oraz przyjęcia przez Polskę w najbliższym czasie zobowiązań zawartych w Układzie z Schengen. Należy kontynuować transformację strukturalno-funkcjonalną tej formacji oraz znacząco zwiększyć jej zdolności operacyjno-rozpoznawcze i dochodzeniowo-śledcze, a także zapewnić efektywną współpracę ze służbami państw członkowskich UE i krajów sąsiadujących. Niezbędnym jest kontynuowanie i doskonalenie współpracy pomiędzy Strażą Graniczną a Policją i innymi służbami. Inny, ważny obszar wymagający zintensyfikowania form współdziałania tych służb stanowi monitoring i kontrola migracyjna cudzoziemców na terytorium całego kraju, która powinna mieć również charakter prewencyjny. Zarówno Policja jak i Straż Graniczna, w ramach działań ustawowych, powinny stale monitorować zagrożenia o charakterze terrorystycznym, współpracując w tym zakresie z innymi służbami.

109. Nadrzędnym celem działań Biura Ochrony Rządu jest efektywna ochrona osób, obiektów i urzędzeń ważnych ze względu na dobro i interes państwa. Działalność BOR, skupiona będzie na zintensyfikowaniu rozpoznania i analizy potencjalnych zagrożeń oraz zapobieganiu im poprzez doskonalenie wyszkolenia funkcjonariuszy, wyposażenie w nowoczesny sprzęt oraz ścisłą współpracę z policją, ABW i innymi wyspecjalizowanymi instytucjami państwowymi. Istotnym zadaniem BOR pozostaje zapewnienie właściwego bezpieczeństwa polskim placówkom dyplomatycznym, w szczególności przed zagrożeniami terrorystycznymi. W tym zakresie niezbędne jest stałe współdziałanie wszystkich organów państwa, w kompetencjach których pozostaje szeroko rozumiane bezpieczeństwo placówek dyplomatycznych.
110. Nadrzędnym celem działań Państwowej Straży Pożarnej jest rozpoznawanie zagrożeń oraz przygotowanie i prowadzenie działań ratowniczych. PSP posiada zdolność do natychmiastowego reagowania podczas wystąpienia nagłego zagrożenia życia i zdrowia, a także środowiska i mienia oraz w przypadkach nadzwyczajnych zagrożeń, katastrof i klęsk żywiołowych Państwowa Straż Pożarna jest również organizatorem Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, który jest aktualnie w procesie przekształcania w Zintegrowany System Ratowniczy, o charakterze powszechnym. PSP współdziała ze wszystkimi służbami i podmiotami ratowniczymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju ratownictwa w Polsce oraz organizowania działań ratowniczych, akcji poszukiwawczo-ratowniczych i akcji humanitarnych poza granicami państwa. Stanowiska kierowania PSP analizują bieżącą gotowość operacyjną służb i podmiotów ratowniczych, rozdzielają siły i środki ratownicze, a także koordynują działania ratownicze. Istotnym celem PSP jest również szkolenie na potrzeby ochrony ludności. Państwowa Straż Pożarna wspiera także państwowe służby i inspekcje oraz organizacje pozarządowe w zakresie realizowania zadań w sferze ochrony ludności. Niezbędnym jest doskonalenie funkcjonowania PSP jako służby wiodącej w tworzonej Zintegrowanym Systemie Ratowniczym, będącym integralną częścią Systemu Ochrony Ludności.
111. Pojawienie się nowych form zagrożeń, w szczególności zagrożeń asymetrycznych oraz związanych z rozwojem cywilizacyjnym, napięciami politycznymi i społecznymi, wymusza bardziej zdecydowane poszukiwanie nowych rozwiązań celem sprawniejszej realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego i ochrony ludności, w tym obrony cywilnej. Budowa systemu zarządzania kryzysowego wymaga współpracy administracji publicznej wszystkich szczebli oraz podmiotów spoza tego obszaru. Funkcjonowanie systemu zarządzania kryzysowego musi mieć silne podstawy prawne. Jedną z nich jest ustawa o zarządzaniu kryzysowym, która stanowi zasadniczy krok w kierunku

ku wprowadzenia w kraju systemowych rozwiązań w obszarze zarządzania kryzysowego.

112. System Ochrony Ludności rozumiany jako zbiór zadań przypisanych poszczególnym organom i jednostkom administracji publicznej, służbom zawodowym oraz organizacjom pozarządowym, w tym społecznym organizacjom ratowniczym, powinien być skorelowany z systemem zarządzania kryzysowego. W sytuacjach wymagających wsparcia i zaangażowania dodatkowych sił i środków niezbędnych do ochrony ludności, wsparcie to powinno być udzielane przy zaangażowaniu struktur zarządzania kryzysowego. System ten powinien charakteryzować się elastycznością reagowania na sytuacje kryzysowe, aż do konfliktu zbrojnego włącznie. W ramach budowy Systemu Ochrony Ludności należy dążyć do: stworzenia i zapewnienia funkcjonowania Systemu Ostrzegania i Alarmowania Ludności oraz Zintegrowanego Systemu Ratowniczego funkcjonującego w oparciu i przy wykorzystaniu Państwowej Straży Pożarnej i jej możliwości organizacyjno – technicznych, w skład którego wchodzi zawodowe podmioty ratownicze oraz współpracujące podmioty społeczne zdolne do realizacji zadań z zakresu ratownictwa. Zintegrowany System Ratowniczy powinien działać w oparciu o sieć Centrów Powiadamiania Ratunkowego, obsługujących telefoniczny numer alarmowy „112”. Wprowadzenie i stosowanie standardów w zakresie organizacji systemu powiadamiania ratunkowego oraz sposobu jego finansowania przyczyni się do utworzenia jednolitego (kompatybilnego) systemu powiadamiania ratunkowego dla całego kraju, zapewniającego także obsługę osób obcojęzycznych.
113. Odpowiedzią na wzrastający poziom zagrożeń wobec obiektów i systemów infrastruktury, która ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa państwa i jego mieszkańców powinny być działania ukierunkowane na stworzenie mechanizmu ochrony narodowej infrastruktury krytycznej. Należy dążyć do opracowania narodowego planu ochrony infrastruktury krytycznej oraz zaangażowania w proces budowy mechanizmu – poza administracją i służbą publiczną – także operatorów i właścicieli infrastruktury, w tym prywatnych. Mając świadomość ponadnarodowego wymiaru funkcjonowania infrastruktury krytycznej należy zapewnić aktywny udział Polski w pracach nad jej ochroną, toczących się na forum NATO i UE.

Informatyzacja i telekomunikacja

114. Nadrzędnym zadaniem w zakresie informatyzacji w Polsce jest powszechna implementacja rozwiązań podnoszących stan techniczny systemów i sieci teleinformatycznych oraz poziom świadczenia usług drogą elektroniczną do przeciętnego poziomu ich rozwoju w krajach UE. W związku z powyższym należy rozwijać system powszechnie dostępnych usług elektronicznych

w administracji publicznej, biznesie i ochronie zdrowia; stymulować tworzenie i rozwój polskich zasobów w Internecie, istotnych dla konkurencyjnej pozycji polskiej gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości; rozwijać sieci telekomunikacyjne państwa, zapewniając powszechny szerokopasmowy dostęp do Internetu, usług świadczonych drogą elektroniczną i dostępnych w nim treści; rozwijać umiejętności niezbędne do aktywnego i twórczego uczestnictwa w usługach społeczeństwa informacyjnego oraz adaptować system edukacji do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy. Ważną rolę w procesie regulacji działalności telekomunikacyjnej i gospodarki częstotliwościowej odgrywa Urząd Komunikacji Elektronicznej, który wykonuje również istotne zadania na rzecz obronności, bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego.

Sprawiedliwość

115. Podstawą systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej powinna być troska o ochronę bezpieczeństwa i spokoju obywateli. Poprawie bezpieczeństwa obywateli służyć będą zmiany w zakresie prawa karnego zmierzające do zmiany filozofii karania i prowadzenia racjonalnej polityki karnej. Poczucie sprawiedliwości wymaga, aby sprawcy najpoważniejszych przestępstw byli karani surowiej. Przewiduje się również szereg możliwości bardziej elastycznego podejścia sądów do sprawców drobnych przestępstw popełnianych po raz pierwszy. W celu usprawnienia postępowań karnych należy wprowadzić instrumenty procesowego dyscyplinowania przez sąd uczestników postępowania. Nowatorskim rozwiązaniem jest także wprowadzenie procedury przyspieszonej w stosunku do spraw dotyczących przestępstw o drobnej i średniej wadze, w tym o charakterze chuligańskim. Ważnym elementem jest również zapewnienie bezpieczeństwa obrotowi gospodarczemu i ułatwienie podejmowania działalności gospodarczej. Służyć temu powinna kompleksowa informatyzacja wydziałów gospodarczych sądów, szkolenie sędziów specjalizujących w zagadnieniach ekonomicznych oraz zmiany dotyczące całej procedury cywilnej, mające na celu znaczne przyspieszenie i uproszczenie postępowania cywilnego. Zmiany w zakresie działania komorników sądowych oraz postępowania egzekucyjnego powinny doprowadzić do znacznego wzrostu efektywności i szybkości przeprowadzanych egzekucji. Bardzo ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom jest również otwarcie dostępu do zawodów prawniczych.
116. Priorytetowe znaczenie dla powszechnych jednostek prokuratury powinna być ochrona bezpieczeństwa i spokoju zwykłych obywateli. Ich bezpieczeństwo i spokój jest zagrożony zarówno przez drobną przestępczość i zachowania o charakterze chuligańskim, jak również poprzez działania zorganizowanych grup przestępczych czy organizacji terrorystycznych. W tym celu

należy zwiększać sprawność i skuteczność postępowań, ze szczególnym uwzględnieniem walki z przestępczością zorganizowaną i korupcją.

117. Ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom jest również reforma więziennictwa. Poza pozyskiwaniem nowych miejsc w zakładach karnych, między innymi poprzez przejęcie i adaptację obiektów wojskowych, należy rozważyć budowę nowych więzień w systemie partnerstwa publiczno-prywatnego. Podstawa sukcesu w tym zakresie jest również stworzenie nowoczesnej i dobrze wyszkolonej formacji mundurowej. Oblicze więziennictwa zmieni także wdrożenie alternatywnego wobec tradycyjnej izolacji więziennej systemu wykonywania kary pozbawienia wolności – w formie dozoru elektronicznego skazanych.
118. Realizacja zobowiązań Polski wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej wymaga rozwijania współpracy pomiędzy polskimi i europejskimi organami wymiaru sprawiedliwości, szczególnie w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Nieodzowne jest również kontynuowanie prac związanych z procesem implementacji norm wspólnotowych do polskiego porządku prawnego.

Gospodarka

119. Nadrzędnym celem polityki gospodarczej jest utrzymanie równowagi finansowej, stabilności energetycznej i surowcowej oraz zdolności rozwojowych w przemyśle i usługach. Pierwszoplanowymi zadaniami w tym zakresie są: dywersyfikacja bazy paliwowo-energetycznej, nadzór i wpływ państwa na stan strategicznej infrastruktury energetycznej, modernizacja i rozwój źródeł wytwórczych oraz krajowego systemu elektroenergetycznego, budowa nowych połączeń transgranicznych i zwiększenie mocy przesyłowych, budowa nowoczesnej sieci teleinformatycznej do monitorowania eksploatowanego systemu elektroenergetycznego.
120. Nowe wyzwania stają przed przemysłowym potencjałem obronnym. Jego pozycja rynkowa w dużej mierze zależy będzie od dokończenia przekształceń strukturalnych sektora, w tym zrealizowania drugiego etapu konsolidacji kapitałowej oraz stworzenia efektywnego systemu wspierania sektora. W celu zintensyfikowania działalności badawczo-rozwojowej na potrzeby obronności, a także zapewnienia ścisłej współpracy producentów uzbrojenia i sprzętu wojskowego z jednostkami badawczo-rozwojowymi, należy utworzyć skonsolidowane zaplecze badawczo-rozwojowe przemysłowego potencjału obronnego.

121. Należy zmierzać w kierunku tworzenia konsorcjum polskiego przemysłu obronnego, tworzyć warunki wzrostu jego konkurencyjności i zapewnienia opłacalności produkcji zbrojeniowej. Równocześnie należy podejmować zdecydowane działania na rzecz szerszego włączania firm zbrojeniowych do systemu współpracy w rozwoju i produkcji uzbrojenia, obejmującej kraje NATO i UE oraz ustawicznie poprawiać ich sytuację ekonomiczno – finansową przez zamówienia krajowe oraz stały wzrost nakładów na modernizację sił zbrojnych. Niezbędne jest również tworzenie sprzyjających warunków wzrostu eksportu produkcji przemysłu obronnego.

Gospodarka morska

122. Kluczowymi elementami dla gospodarki morskiej są żegluga i porty morskie. W zakresie rozwoju żeglugi morskiej najważniejsze zadanie stanowi wzrost konkurencyjności floty transportowej. Jego realizacja nastąpi poprzez odnowę i rozbudowę tonażu oraz stworzenie warunków dla działania armatorów, porównywalnych z warunkami obowiązującymi w Unii Europejskiej.
123. W zakresie rozwoju portów morskich naczelnym zadaniem jest wzmocnienie ich roli w łańcuchu lądowo-transportowym, przede wszystkim w drodze modernizacji i rozbudowy infrastruktury portowej i infrastruktury poprawiającej dostęp do portów od strony lądu i morza oraz wdrożenia standardów unijnych w zakresie zarządzania i eksploatacji portów. Działania te umożliwią integrację systemu transportowego kraju oraz powiązanie go z europejskim systemem transportowym. Istotnym elementem jest też opracowanie i wdrożenie skutecznych mechanizmów prowadzących do zwiększenia bezpieczeństwa w portach i na morzu oraz poprawy ochrony środowiska morskiego.

Budżet i finanse publiczne

124. Działania państwa będą koncentrowały się na poprawie stanu finansów publicznych oraz zarządzania nimi, na zwiększeniu absorpcji funduszy unijnych i tworzeniu warunków do efektywnego wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych oraz na pobudzaniu przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw. Nadrzędnym celem są prace nad reformą finansów publicznych, w ramach której proponuje się zwiększenie jawności i przejrzystości finansów publicznych, poprawę skuteczności i efektywności wydatkowania środków budżetowych, rzeczywistą konsolidację finansów publicznych oraz uproszczenie procedur zarządzania finansami publicznymi. Cele te będą osiągnięte dzięki zmianom w systemie planowania, wykonywania i oceny wykonania budżetu państwa. Nastąpi zmiana sposobu podejścia do wydatków z podmiotowego na zadaniowy, który uwzględni aspekt celowości wydatków, jak również wdrożenie systemu wieloletniego planowania budżetowego.

Tworzone będą funkcje międzyresortowe, obejmujące różne jednostki organizacyjne realizujące wspólny cel, tak aby umożliwić kontrolę i racjonalne wykorzystanie środków budżetowych. Państwo będzie czuwać nad stabilnością i bezpieczeństwem krajowego rynku pieniężnego oraz prawidłowym funkcjonowaniem systemu bankowego. Doskonalony będzie monitoring transakcji finansowych oraz współpraca operacyjno-rozpoznawcza z ABW, CBA, Policją, Strażą Graniczną, a także – w wymiarze międzynarodowym – z jednostkami wywiadu finansowego innych państw, mające głównie na celu przeciwdziałanie wprowadzeniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu. Szczególnie istotnym elementem jest współpraca z organizacjami międzyrządowymi, których celem jest walka z praniem brudnych pieniędzy.

125. Zadania Służby Celnej dotyczą przede wszystkim ochrony społeczeństwa przed zagrożeniami, ochrony rynku wspólnotowego przed nieuczciwym i nielegalnym handlem oraz zabezpieczenia interesów finansowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Służba Celna odpowiada w szczególności za rozpoznawanie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń związanych z powstawaniem zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli. Egzekwuje ograniczenia i zakazy dotyczące ruchu towarów objętych ograniczeniami lub zakazami w obrocie międzynarodowym, realizuje zadania związane z zarządzaniem granicą zewnętrzną, współpracuje z innymi służbami przy zwalczaniu: nadużyć, zorganizowanej przestępczości transgranicznej i terroryzmu. Uczestniczy w programach zapewniających bezpieczeństwo dostaw oraz egzekwuje sankcje nakładane na kraje ignorujące zasady pokojowego współistnienia, nie dopuszczając do realizacji dostaw towarów wykorzystywanych do celów militarnych.

Skarb Państwa

126. Skarb Państwa zapewnia wpływ państwa na część infrastruktury gospodarczej oraz sprawuje nadzór właścicielski nad majątkiem państwowym, procesami jego prywatyzacji i restrukturyzacji. Nadrzędnym celem działań podejmowanych przez Skarb Państwa jest skuteczne wykorzystanie praw właścicielskich, zasobów majątku państwowego oraz procesów przekształceń i procesów prywatyzacyjnych dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki narodowej w warunkach transparentności i skuteczności zarządzania spółkami.

Transport

127. Budowa nowoczesnego systemu transportowego, a w szczególności dróg publicznych, modernizacja kolei, portów lotniczych oraz śródlądowych dróg

wodnych, połączona z wprowadzaniem nowoczesnych środków transportu, stanowi jedną z kluczowych dziedzin w systemie przygotowań obronnych oraz reagowania kryzysowego państwa. Dla zapewnienia wysokich standardów bezpieczeństwa w sektorze transportu niezbędne będzie wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa, służącego zarówno zapobieganiu niebezpiecznym zdarzeniom, jak i sprawnemu łagodzeniu skutków wystąpienia takich zdarzeń. Integracja działań prewencyjnych jest szczególnie ważna w przypadku węzłów transportowych, stanowiących obszary współdziałania różnych gałęzi transportu – porty lotnicze i wodne oraz stacje kolejowe integrujące różne środki transportu. Rozbudowa sieci transportowych oddziaływać będzie na poprawę warunków przemieszczania się osób i sprzętu, niezbędnych do podejmowania działań w ramach funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Przyczyni się również do zapewnienia potrzeb bytowych ludności, w tym do możliwości jej ewakuacji, a także stanie się istotnym elementem wsparcia Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych w przypadku kryzysu lub konfliktu zbrojnego.

128. Istotną rolę w obszarze gospodarki narodowej i współpracy międzynarodowej oraz obronności państwa będzie odgrywał rozwój nowoczesnego systemu infrastruktury lotniskowej. Modernizacja dotychczasowych lotnisk oraz powstawanie nowych powinny zapewnić harmonijny rozwój słabiej uprzemysłowionych regionów, właściwe funkcjonowanie narodowego rynku transportu i przemysłu lotniczego oraz w ramach współpracy cywilno-wojskowej, odpowiednią ilość lotnisk do działań dla lotnictwa wojskowego.
129. Członkostwo w UE stwarza szanse rozwojowe Polski w zakresie szybkiej modernizacji i budowy systemu transportowego. Niewykorzystanie tych szans może spowodować marginalizację znaczenia Polski jako kraju tranzytowego oraz pozbawienie możliwości wymiany handlowej, jakie pojawiają się na rynku wschodnioeuropejskim. Jednocześnie rośnie ranga skuteczności kontroli i monitorowania przewozu oraz przechowywania i dystrybucji towarów niebezpiecznych oraz tzw. materiałów podwójnego zastosowania, z możliwością ich wykorzystania do celów terrorystycznych.

Budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa

130. Nadrzędnym celem aktywności działu budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego jest realizacja zadań ukierunkowanych na przeciwdziałanie powstawaniu katastrof budowlanych, wywoływanych przez żywioły, wady konstrukcyjne budynków i zły stan techniczny zasobów mieszkaniowych. Podstawowymi elementami działań podejmowanych w tym zakresie jest zapewnienie odpowiednich regulacji prawnych dotyczących warunków inwestowania w budownictwie, jak

również instrumentów wspierających remonty budynków i termomodernizacje. Uzyskane w ten sposób oszczędności w zużyciu energii stanowią istotny komponent szerszych działań ukierunkowanych na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju. W ramach polityki mieszkaniowej państwa istotnym zadaniem jest kontynuowanie wsparcia budownictwa własnościowego, rozwoju sektora mieszkań na wynajem, jak również budownictwa mieszkaniowego dla grup społecznych, które z uwagi na warunki mieszkaniowe są już dotknięte lub zagrożone zjawiskiem wykluczenia społecznego.

Rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne

131. Rolnictwo stanowi strategiczny filar gospodarki narodowej i ma kluczowe znaczenie dla jakości życia obywateli. Polska powinna zagwarantować sobie pełną samowystarczalność produkcji żywności, co oznacza zaspokojenie potrzeb żywnościowych społeczeństwa oraz zapewnienie dostaw bezpiecznej żywności we wszystkich możliwych stanach funkcjonowania państwa. Realizacja tego celu zależy od rozwoju rolnictwa, wsi i rynków rolnych. Należy utrzymać dotychczasowy poziom produkcji rolnej i przetwórstwa oraz wymagane odrębnymi przepisami zapasy i rezerwy państwowe, a także zdolności ich dystrybucji, na poziomie zapewniającym pełne zaopatrzenie społeczeństwa w produkty rolno-spożywcze. Państwo będzie kształtować warunki do rozwoju przedsiębiorczości na wsi oraz rozwiązywać problemy powszechnego ubezpieczenia społecznego rolników.

Rozwój regionalny

132. Trwały rozwój kraju w perspektywie długookresowej jest możliwy wówczas, gdy będzie oparty na rozwoju społeczeństwa, ustawicznym zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju oraz uzyskaniu stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych. Nadrzędnym celem polityki rozwoju jest odczuwalne zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej kraju poprzez stymulowanie aktywności gospodarczej, zwłaszcza regionów wschodnich, oraz realizację programów operacyjnych i pełne wykorzystanie przewidzianych na nie środków strukturalnych UE. Powinny one zapewnić rozwój infrastruktury, poprawę stanu środowiska naturalnego, poszerzenie sfery badań naukowych i silniejsze ich powiązanie z gospodarką, unowocześnienie gospodarek lokalnych oraz wzrost zatrudnienia i rozwój zasobów ludzkich.

Praca, zabezpieczenie społeczne i sprawy rodziny

133. Nadrzędnym celem polityki społecznej jest osiągnięcie porównywalnych z europejskimi standardów życia, obejmujących równy dostęp do praw społecznych, poprawa warunków funkcjonowania rodzin oraz wsparcie grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dla realizacji tego celu konieczne jest rozwijanie pro-zatrudnieniowej polityki rynku pracy na szczeblu regionalnym i lokalnym, wspieranej przez aktywną realizację sektorowych i regionalnych programów operacyjnych oraz właściwe wykorzystanie funduszy strukturalnych Europejskiego Funduszu Społecznego. Niezbędne jest kreowanie polityki zatrudnienia opartej na dostosowywaniu wzrastającego poziomu wykształcenia i kwalifikacji do bieżących potrzeb rynku pracy, prowadzenie selektywnej polityki migracyjnej, wykorzystanie funduszy strukturalnych na doskonalenie zawodowe, wspieranie przedsiębiorczości i inwestowania w kapitał ludzki. Priorytetem polityki społecznej jest rozwój i utrzymanie efektywnego systemu emerytalnego, gwarantującego możliwości wypłaty godziwych świadczeń ubezpieczeniowych.
134. Zasadniczymi celami polityki rodzinnej jest poprawa kondycji polskich rodzin, ich wzmacnianie oraz zachęcanie do powstawania nowych. Realizacja takiej polityki skupiać się będzie na zapewnianiu równych szans kobiet i mężczyzn, poprawie sytuacji materialnej rodzin oraz możliwości ich rozwoju. Służyć temu będzie wspieranie edukacji młodzieży, szczególnie z małych miejscowości i terenów wiejskich, zapewnianie pełnego dostępu opieki lekarskiej oraz wprowadzanie rozwiązań odwracających negatywne tendencje demograficzne w społeczeństwie polskim.

Zdrowie

135. Nadrzędnym celem służby zdrowia jest zapewnienie ochrony życia i zdrowia ludności we wszystkich stanach funkcjonowania państwa, w tym zwłaszcza zahamowanie tendencji do ekspansji chorób przewlekłych, związanych ze współczesną cywilizacją, oraz zbliżenie Polski pod tym względem do standardów UE.
136. Biorąc pod uwagę rosnące zagrożenia zdrowia i życia dużych grup ludności w wyniku działań terrorystycznych, w tym terroryzmu radiacyjnego, chemicznego i bioterroryzmu, a także zdarzeń masowych i katastrof o różnorodnym charakterze, należy posiadać odpowiednio przygotowane i zmobilizowane siły i środki medyczne na szczeblu centralnym, wojewódzkim i samorządowym. Powinny one służyć szybkiemu rozpoznawaniu zagrożeń oraz ratowaniu życia i zdrowia poszkodowanej ludności bez naruszenia zasadniczej struktury organizacyjnej i funkcjonalnej jednostek ochrony zdrowia. Istnieje

konieczność precyzyjnego unormowania prawnego prowadzenia akcji ratowniczych i określenia źródeł ich finansowania. Należy rozbudować system ratownictwa medycznego i wyposażać go w nowoczesny sprzęt szybkiej diagnostyki oraz ratowania i utrzymania życia.

137. Istotnym zadaniem w zakresie ochrony zdrowia jest utrzymywanie rezerw państwowych produktów leczniczych i wyrobów medycznych, a także zestawów sprzętowo-lekowych przechowywanych w szpitalach oraz magazynach Agencji Rezerw Materiałowych, a także w Bazach Sprzętu Specjalistycznego Państwowej Straży Pożarnej. Ochrona zdrowia stanowi także ważne ogniwo w łańcuchu cywilnego wsparcia logistycznego narodowych i sojuszniczych sił zbrojnych, odpowiedzialne za realizację zadań w zakresie wspólnej obrony oraz kompleksowe i wszechstronne świadczenie wsparcia ze strony państwa – gospodarza.

Nauka i szkolnictwo wyższe

138. Nadrzędnym celem działań jest wspieranie bezpieczeństwa państwa poprzez budowanie społeczeństwa opartego na wiedzy i tworzenie wykształconych zasobów osobowych, upowszechnianie innowacyjności i nowych technologii w oparciu o potencjał środowisk naukowych i system szkolnictwa wyższego. Niezbędne jest stworzenie warunków do jak najszerszych kontaktów krajowych ośrodków akademickich i badawczych z placówkami zagranicznymi oraz do znaczącego udziału tych ośrodków w międzynarodowych projektach badawczych, w ramach współpracy naukowo-technicznej i wymiany intelektualnej. Prowadzone badania naukowe muszą się koncentrować – przy uwzględnieniu możliwości finansowych państwa – na dziedzinach umożliwiających zmniejszenie dystansu technologicznego dzielącego Polskę od wysoko rozwiniętych członków UE. W tym kontekście, szczególną wagę należy przywiązywać do skrócenia czasu wdrażania wyników badań naukowych, monitorowania kierunków rozwoju nauki, a także systematycznego zwiększania nakładów na badania naukowe, zgodnie z założeniami strategii lizbońskiej – w tym również na badania z zakresu bezpieczeństwa oraz tworzenia warunków do bardziej efektywnego pozyskiwania funduszy UE na badania naukowe. Pomocne w tym będzie zapewnienie szybkiego przepływu wyników badań do gospodarki narodowej, powiązania jej z nauką dzięki współfinansowaniu tej ostatniej oraz zdynamiczowanie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego poprzez wspieranie inicjatyw sektora prywatnego. Ważnym zagadnieniem jest zapewnienie należytej ochrony własności intelektualnej i stworzenie warunków, które zachęcałyby osoby wysoko wykwalifikowane lub posiadające wyjątkowe umiejętności do kontynuowania swej kariery zawodowej w kraju. Niezbędna jest także aktywizacja środowisk naukowych i pracowników szkolnictwa wyższego wokół problemów bezpieczeństwa

i obronności oraz promowanie tych zagadnień jako powszechnego obowiązku i dobra ogólnego obywateli.

Oświata i wychowanie

139. Ważne zadania w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego stoją przed edukacją obywatelską dzieci, młodzieży i dorosłych. Jest to zadanie dla systemu edukacji narodowej, mediów publicznych, organizacji pozarządowych i samorządowych. Głównym celem w tym zakresie jest rozwijanie świadomości o powinnościach obywateli na rzecz bezpieczeństwa i obronności państwa, kształtowanie postaw patriotycznych oraz nabywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do racjonalnego i skutecznego działania w warunkach pokoju i stanach nadzwyczajnych. Należy zintensyfikować działania w zakresie przygotowania obywateli do realizacji zadań wynikających z sytuacji zagrożeń bezpieczeństwa narodowego.

Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

140. Kultura jako nieodłączny element przetrwania i rozwoju każdego społeczeństwa pozostaje przedmiotem szczególnej troski państwa. Nie maleje zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego ze strony natury i destrukcyjnej działalności ludzi. Aby sprostać aktualnym i przewidywanym wyzwaniom, Polska nadal przywiązywać będzie ogromną wagę do rozwoju kultury narodowej, zachowania tożsamości narodowej i ochrony dziedzictwa kulturowego. Dla osiągnięcia tego celu podejmowane będą działania o charakterze legislacyjnym, organizacyjnym, technicznym i edukacyjnym.

Środowisko

141. Polityka ekologiczna państwa będzie dążyć do takiego stymulowania procesów rozwoju kraju, aby w jak najmniejszym stopniu zagrażały środowisku i jego zasobom. Jej urzeczywistnianie powinno się odbywać w ścisłym związku ze strategiami i politykami wspólnotowymi, a zwłaszcza odnowionymi strategią lizbońska i strategią zrównoważonego rozwoju UE. Wszystkie strategie i polityki sektorowe muszą uwzględniać założenia i zasady polityki ekologicznej.

142. Należy stworzyć na bazie istniejących aktów prawnych czytelne, prostsze w stosowaniu prawo środowiskowe. Istnieje konieczność precyzyjnego unormowania prawnego prowadzenia akcji ratowniczych i określenia źródeł ich finansowania. Należy także opracować i aktualizować plany ewakuacji ludności oraz zabezpieczenia jej warunków do przetrwania przez określony

czas. Zasadnym jest również prowadzenie aktywnej edukacji proekologicznej społeczeństwa.

Terenowe organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego

143. Terenowe organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego współuczestniczą w realizacji strategicznych celów polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.
144. Działając na rzecz bezpieczeństwa państwa, terenowe organy administracji publicznej prowadzą działalność planistyczną, organizacyjną i wykonawczą. Wiodącą rolę w tym względzie pełnią wojewodowie, którzy kierują działaniami na rzecz bezpieczeństwa narodowego oraz zapewniają współdziałanie wszystkich jednostek organizacyjnych administracji rządowej i samorządowej, administracji zespolonej, niezespolonej oraz przedsiębiorców.
145. Zaangażowany udział organów samorządu terytorialnego w działaniach na rzecz bezpieczeństwa na poziomie województwa stanowi o skuteczności systemu bezpieczeństwa oraz zapewnia możliwość skutecznego działania podmiotów ratowniczych, a także zarządzania kryzysowego i właściwego reagowania w sytuacjach zagrożeń. Rolą tych organów jest monitorowanie i zapobieganie wszelkim zagrożeniom, a w sytuacji ich wystąpienia – dążenie do ich opanowania i likwidacji bądź minimalizacji powstałych skutków.

Zakończenie

146. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP zawiera oficjalną wykładnię polskich interesów narodowych, określa cele strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa wraz z koncepcją ich osiągnięcia, uwzględniającą zadania dla poszczególnych podsystemów wykonawczych. Wskazuje również zasady utrzymywania oraz kierunki transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego.
147. Strategia kierowana jest do wszystkich organów administracji publicznej oraz podmiotów realizujących zadania z zakresu bezpieczeństwa. Za wdrożenie jej ustaleń odpowiadają ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie, organy samorządu terytorialnego oraz inne podmioty, którym ustawowo powierzono stosowne uprawnienia i obowiązki w obszarze przedmiotowym bezpieczeństwa narodowego. Po wejściu w życie Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP należy opracować lub skorygować strategię dla poszczególnych działów administracji rządowej, a także strategię działania poszczególnych instytucji, którym powierzono szczególne zadania w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego.

148. Weryfikacja ustaleń zawartych w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP oraz wypracowanie propozycji jej aktualizacji, odbywać się będzie w ramach cyklicznie przeprowadzanych Strategicznych Przeglądów Bezpieczeństwa Narodowego.
149. Niniejsza Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP zastępuje strategię przyjętą 8 września 2003 roku.

TRAKTAT PÓŁNOCNOATLANTYCKI

Waszyngton, 4 kwietnia 1949 r.

Strony niniejszego Traktatu potwierdzają swą wiarę w cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych i swe pragnienie współżycia w pokoju ze wszystkimi narodami i wszystkimi rządami. Są one zdecydowane ochraniać wolność, wspólne dziedzictwo i cywilizacje swych narodów, oparte na zasadach demokracji, wolności jednostki i praworządności. Dążą one do umacniania stabilizacji i dobrobytu na obszarze północnoatlantyckim. Są one zdecydowane połączyć swe wysiłki w celu zbiorowej obrony oraz zachowania pokoju i bezpieczeństwa Dlatego wyrażają one zgodę na niniejszy Traktat Północnoatlantycki.

ARTYKUŁ 1

Zgodnie z tym, co oświadczone w Karcie Narodów Zjednoczonych, Strony zobowiązują się załatwiać wszelkie spory międzynarodowe, w które mogłyby zostać uwikłane, za pomocą środków pokojowych w taki sposób, aby pokój międzynarodowy, bezpieczeństwo i sprawiedliwość nie zostały narażone na niebezpieczeństwo, jak również powstrzymywać się w swych stosunkach międzynarodowych od użycia lub groźby użycia siły w jakikolwiek sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych.

ARTYKUŁ 2

Strony będą przyczyniały się do dalszego rozwoju pokojowych i przyjaznych stosunków międzynarodowych przez wzmacnianie swych wolnych instytucji, przez spowodowanie lepszego zrozumienia zasad, na których te instytucje są oparte oraz przez pobudzanie warunków stabilizacji i dobrobytu. Będą one dążyły do usuwania nieporozumień w swej międzynarodowej polityce gospodarczej i będą popierały współpracę gospodarczą pomiędzy którymikolwiek z nich lub wszystkimi.

ARTYKUŁ 3

Dla skutecznego osiągnięcia celów niniejszego Traktatu Strony, każda z osobna i wszystkie razem, przez stałą i skuteczną samopomoc i pomoc wzajemną będą utrzymywały i rozwijały swoją indywidualną i zbiorową zdolność do odparcia zbrojnej napaści.

ARTYKUŁ 4

Strony będą się konsultowały, ilekroć zdaniem którejkolwiek z nich zagrożona będzie integralność terytorialna, niezależność polityczna lub bezpieczeństwo którejkolwiek ze Stron.

ARTYKUŁ 5

Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub kilka z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, każda z nich, w wykonaniu prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego przez artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym, podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi Stronami taką akcję, jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. O każdej takiej zbrojnej napaści i o wszystkich środkach zastosowanych w jej wyniku zostanie bezzwłocznie powiadomiona Rada Bezpieczeństwa. Środki takie zostaną zaniechane, gdy tylko Rada Bezpieczeństwa podejmie działania konieczne do przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 6^{38*}

W rozumieniu Artykułu 5, za napaść zbrojną, wymierzoną przeciwko jednej lub kilku Stronom, uważa się napaść zbrojną:

- na terytorium którejkolwiek ze Stron w Europie lub Ameryce Północnej, na algierskie departamenty Francji^{39*}, na terytorium Turcji lub na wyspy pod jurysdykcją którejkolwiek ze Stron na obszarze północnoatlantyckim na północ od zwrotnika Raka;
- na siły zbrojne, okręty lub samoloty którejkolwiek ze Stron znajdujące się na tych terytoriach lub nad nimi, albo na jakimkolwiek innym obszarze w Europie, na którym w dniu wejścia w życie Traktatu stacjonowały wojska okupacyjne którejkolwiek ze Stron, lub też na Morzu Śródziemnym czy na obszarze północnoatlantyckim na północ od zwrotnika Raka.

ARTYKUŁ 7

Niniejszy Traktat nie narusza i nie będzie rozumiany jako w jakikolwiek sposób naruszający przewidziane w Karcie prawa i obowiązki Stron będących członkami Narodów Zjednoczonych, ani też nie narusza szczególnej odpowiedzialności Rady Bezpieczeństwa za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

ARTYKUŁ 8

Każda Strona oświadcza, że żadne z wiążących ją obecnie zobowiązań międzynarodowych z którąkolwiek ze Stron lub z jakimkolwiek państwem trzecim nie jest w sprzeczności z postanowieniami niniejszego Traktatu oraz zobowiązuje się do

^{38*} W wersji poprawionej zgodnie z artykułem 2 Protokołu do Traktatu Północnoatlantyckiego o przystąpieniu Grecji i Turcji.

^{39*} 16 stycznia 1963 r. Rada stwierdziła, że w odniesieniu do byłych algierskich departamentów Francji stosowne klauzule niniejszego Traktatu stały się nieważne z dniem 3 lipca 1962 r.

niezaciągania żadnych zobowiązań międzynarodowych sprzecznych z niniejszym Traktatem.

ARTYKUŁ 9

Strony niniejszym ustanawiają Radę, w której każda z nich będzie reprezentowana, w celu rozpatrywania spraw dotyczących realizacji niniejszego Traktatu. Rada będzie zorganizowana w taki sposób, żeby mogła zbierać się szybko w każdym czasie. Rada utworzy takie organy pomocnicze, jakie okażą się konieczne; w szczególności utworzy ona natychmiast komitet obrony, którego zadaniem będzie zalecanie środków potrzebnych do wykonania postanowień artykułów 3 i 5.

ARTYKUŁ 10

Strony mogą, za jednomyślną zgodą, zaprosić do przystąpienia do niniejszego Traktatu każde inne państwo europejskie będące w stanie popierać zasady niniejszego Traktatu i przyczyniać się do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Każde państwo w ten sposób zaproszone może stać się Stroną Traktatu, składając Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki dokument przystąpienia. Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki powiadomi każdą ze Stron o złożeniu każdego takiego dokumentu przystąpienia.

ARTYKUŁ 11

Niniejszy Traktat będzie ratyfikowany, a jego postanowienia zostaną wprowadzone przez Strony w życie zgodnie z ich procedurami konstytucyjnymi. Dokumenty ratyfikacyjne będą możliwie jak najrychlej złożone Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki, który o każdym złożeniu będzie powiadamiał wszystkich pozostałych sygnatariuszy. W stosunkach pomiędzy państwami, które go ratyfikowały, Traktat wejdzie w życie, gdy tylko zostaną złożone ratyfikacje większości sygnatariuszy, włączając w to ratyfikacje Belgii, Francji, Holandii, Kanady, Luksemburga, Stanów Zjednoczonych i Zjednoczonego Królestwa, a w stosunku do innych państw z chwilą złożenia ich ratyfikacji^{40*}.

ARTYKUŁ 12

Po upływie dziesięcioletniego okresu obowiązywania Traktatu lub kiedykolwiek po upływie tego okresu Strony, na żądanie którejkolwiek z nich, porozumieją się z sobą w celu dokonania przeglądu Traktatu, uwzględniając czynniki, które w tym czasie będą mogły mieć wpływ na pokój i bezpieczeństwo na obszarze północnoatlantyckim, w tym rozwój zarówno powszechnych, jak i regionalnych porozumień, zawartych zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, a mających na celu zachowanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

^{40*} Traktat wszedł w życie 24 sierpnia 1949 r., po złożeniu dokumentów ratyfikacyjnych przez wszystkich sygnatariuszy.

ARTYKUŁ 13

Po dwudziestoletnim okresie obowiązywania Traktatu każda ze Stron może zeń wystąpić po upływie roku od zawiadomienia o swym wypowiedzeniu złożonym Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki, który powiadomi Rządy innych Stron o złożeniu każdego zawiadomienia o wypowiedzeniu.

ARTYKUŁ 14

Niniejszy Traktat, którego teksty angielski i francuski posiadają jednakową moc, będzie złożony w archiwach Rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki. Jego należycie uwierzytelnione odpisy zostaną przez ten rząd przekazane rządowi innych sygnatariuszy.

KONCEPCJA STRATEGICZNA NATO

Koncepcja strategiczna obrony i bezpieczeństwa członków Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przyjęta przez szefów państw i rządów w Lizbonie⁴¹.

Aktywne zaangażowanie, nowoczesna obrona

Przedmowa

My, szefowie państw i rządów państw NATO jesteśmy zdecydowani, aby NATO nadal odgrywało wyjątkową i zasadniczą rolę w zapewnieniu naszej wspólnej obrony i bezpieczeństwa. Koncepcja Strategiczna wyznaczy kierunek następnej fazy ewolucji NATO tak, aby nadal było ono efektywne w zmieniającym się świecie, w obliczu nowych zagrożeń, z nowymi zdolnościami i nowymi partnerami:

- Potwierdza ona zobowiązanie między naszymi państwami co do wzajemnej obrony przed atakiem, włączając w to obronę przed nowymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa naszych obywateli;
- Zobowiązuje Sojusz do zapobiegania kryzysom, opanowywania konfliktów i stabilizowania sytuacji pokonfliktowych, włączając w to bliższą współpracę z naszymi międzynarodowymi partnerami, szczególnie Organizacją Narodów Zjednoczonych i Unią Europejską;
- Oferuje naszym partnerom na całym świecie lepsze polityczne związki z Sojuszem i istotną rolę w kształtowaniu operacji prowadzonych pod egidą NATO, do których wnoszą wkład;
- Zobowiązuje NATO do poparcia celu tworzenia warunków dla świata bez broni nuklearnej – ale potwierdza, że tak długo jak broń nuklearna istnieje, NATO pozostanie Sojuszem nuklearnym;
- Potwierdza nasze niezmiennie zobowiązanie do utrzymywania otwartych drzwi do NATO dla wszystkich europejskich demokracji, które spełniają standardy członkostwa, ponieważ rozszerzenie przyczynia się do naszego celu Europy całej, wolnej i pozostającej w pokoju;
- Zobowiązuje NATO do ciągłej reformy w stronę bardziej skutecznego, sprawnego i elastycznego Sojuszu, aby nasi podatnicy uzyskali maksimum bezpieczeństwa za pieniądze, które inwestują w obronność.

Obywatele naszych państw liczą, że NATO obroni państwa sojusznicze, rozmieści sprawne siły wojskowe tam gdzie to konieczne i wtedy, kiedy będzie to

41 Tekst pochodzi ze strony internetowej Biura Bezpieczeństwa Narodowego: www.bbn.gov.pl. Tłumaczenie robocze dokonane przez Andrzeja Juszczaaka – naczelnika Wydziału Strategii Bezpieczeństwa Narodowego. Tekst w języku angielskim: www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf

wymagane dla naszego bezpieczeństwa i przyczyni się do promowania wspólnego bezpieczeństwa z naszymi partnerami na całym globie. Mimo że świat się zmienia, zasadnicza misja NATO pozostaje taka sama: zapewnić, aby Sojusz pozostał niezrównaną wspólnotą wolności, pokoju, bezpieczeństwa i wspólnych wartości.

Główne zadania i zasady

1. Fundamentalnym i trwałym celem NATO jest zagwarantowanie wolności i bezpieczeństwa wszystkich członków z wykorzystaniem politycznych i wojskowych środków. Dzisiaj Sojusz pozostaje zasadniczym źródłem stabilności w nieprzewidywalnym świecie.
2. Państwa członkowskie NATO tworzą unikatową wspólnotę wartości, przywiązaną do zasad wolności jednostki, demokracji, praw człowieka i praworządności. Sojusz jest jednoznacznie przywiązany do celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych i Traktatu Waszyngtońskiego, które uznają nadrzędną odpowiedzialność Rady Bezpieczeństwa za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.
3. Polityczne i wojskowe więzi między Europą a Ameryką Północną funkcjonują w NATO od czasu jego utworzenia w 1949 roku; więź transatlantycka jest jak zawsze silna i ważna dla zachowania euroatlantyckiego pokoju i bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo członków NATO po obu stronach Atlantyku jest niepodzielne. Będziemy nadal bronić go razem, na bazie solidarności, wspólnego celu i uczciwego rozłożenia powinności.
4. Współczesne środowisko bezpieczeństwa obejmuje szeroki i zmieniający się zestaw wyzwań dla bezpieczeństwa terytorium i ludności NATO. W celu zapewnienia ich bezpieczeństwa Sojusz musi i będzie kontynuować efektywnie realizację trzech głównych zadań, które łącznie przyczyniają się do zagwarantowania bezpieczeństwa członkom Sojuszu, zawsze zgodnie z prawem międzynarodowym:
 - Obrona zbiorowa. Członkowie NATO będą zawsze udzielać sobie pomocy w wypadku ataku, zgodnie z Artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Zobowiązanie to pozostaje zdecydowane i wiążące. NATO będzie odstraszało i broniło przed groźbą agresji i przed wyłaniającymi się wyzwaniami bezpieczeństwa tam, gdzie zagrażają one fundamentalnemu bezpieczeństwu sojuszników i Sojuszu jako całości.
 - Zarządzanie kryzysowe. NATO ma unikatowy i sprawny zestaw politycznych i wojskowych zdolności, aby reagować na pełne spektrum kryzysów – przed, w czasie i po konfliktach. NATO będzie: aktywnie stosować odpowiednią

kombinację politycznych i wojskowych narzędzi w celu udzielania pomocy w opanowywaniu rozwijających się kryzysów, które mogą oddziaływać na bezpieczeństwo Sojuszu, zanim nastąpi ich eskalacja w konflikty; wygaszać trwające konflikty, które wpływają na bezpieczeństwo Sojuszu; wspierać umacnianie stabilności w sytuacjach pokonfliktowych, tam gdzie przyczynia się to do bezpieczeństwa euroatlantyckiego.

- **Bezpieczeństwo kooperatywne.** Zewnętrzna sytuacja polityczna i bezpieczeństwa wpływa na Sojusz i sam Sojusz może ją kształtować. Sojusz będzie aktywnie angażował się na rzecz umocnienia międzynarodowego bezpieczeństwa poprzez partnerstwo z właściwymi państwami i innymi organizacjami międzynarodowymi, poprzez aktywne wnoszenie wkładu do kontroli zbrojeń, nieprolifracji i rozbrojenia, i poprzez utrzymanie drzwi do członkostwa w Sojuszu otwartych dla wszystkich europejskich demokracji, które spełniają standardy NATO.

5. NATO jest unikatowym i zasadniczym transatlantyckim forum konsultacji we wszystkich sprawach, które dotyczą terytorialnej integralności, politycznej niezależności i bezpieczeństwa wszystkich jego członków, jak stanowi to Artykuł 4. Traktatu Waszyngtońskiego. Każda kwestia bezpieczeństwa będąca przedmiotem zainteresowania któregośkolwiek z członków może być poddana pod rozagę w NATO w celu dzielenia się informacją, wymiany poglądów i, tam gdzie to właściwe wypracowania wspólnego podejścia.

6. W celu możliwie skutecznej i sprawnej realizacji pełnego zakresu misji NATO, sojusznicy będą angażować się w ciągły proces reform, modernizacji i transformacji.

Środowisko bezpieczeństwa

7. Dzisiaj obszar euroatlantycki jest spokojny i zagrożenie terytorium NATO atakiem konwencjonalnym jest niewielkie. Jest to historyczny sukces polityki silnej obrony, euroatlantyckiej integracji i aktywnego partnerstwa, które wytyczały drogę NATO przez ponad pół wieku.

8. Konwencjonalne zagrożenie nie może być jednak zignorowane. Wiele regionów i państw na świecie pozyskuje istotne, nowoczesne zdolności wojskowe, a konsekwencje tych działań dla międzynarodowej stabilności i euroatlantyckiego bezpieczeństwa trudno przewidzieć. Dotyczy to między innymi proliferacji pocisków balistycznych, które stwarzają realne i rosnące zagrożenie dla obszaru euroatlantyckiego.

9. Proliferacja broni nuklearnej i innej broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia zagraża nieobliczalnymi konsekwencjami dla globalnej stabilności

i dobrobytu. W następnej dekadzie proliferacja będzie wyjątkowo ostrym problemem w niektórych najbardziej niestabilnych regionach świata.

10. Terroryzm stwarza bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa obywateli państw NATO i szerzej dla międzynarodowej stabilności i dobrobytu. Grupy terrorystyczne przenikają i rozprzestrzeniają się na obszarach o strategicznym znaczeniu dla Sojuszu; nowoczesna technologia powoduje wzrost zagrożenia i zwiększa potencjał ataków terrorystycznych, w szczególności gdyby terroryści weszli w posiadanie nuklearnych, chemicznych, biologicznych lub radiologicznych zdolności.
11. Brak stabilności lub konflikt poza granicami NATO może bezpośrednio zagrozić bezpieczeństwu Sojuszu, w tym poprzez podsycanie ekstremizmu, terroryzmu i transnarodowych nielegalnych działań, takich jak przemyt broni, narkotyków i ludzi.
12. Ataki cybernetyczne stają się coraz częstsze, lepiej zorganizowane i bardziej kosztowne biorąc pod uwagę szkody, jakie wyrządzają administracjom rządowym, biznesowi, gospodarce, a potencjalnie także transportowi, sieciom dostaw i innej infrastrukturze krytycznej; mogą one osiągnąć poziom, którego przekroczenie zagraża narodowemu i euroatlantyckiemu dobrobytowi, bezpieczeństwu i stabilności. Źródłem takich ataków mogą być obce siły wojskowe i służby wywiadowcze, zorganizowane grupy przestępcze, terrorystyczne i/lub grupy ekstremistyczne.
13. Wszystkie państwa są w coraz większym stopniu zależne od dróg tranzytowych, na których opiera się międzynarodowy handel, bezpieczeństwo energetyczne i dobrobyt. Wymagają one większych międzynarodowych wysiłków, żeby zapewnić ich odporność na atak lub przerwanie. Niektóre państwa NATO staną się bardziej zależne od zagranicznych dostawców energii i w niektórych przypadkach od zagranicznych sieci dostaw i dystrybucji energii. Ponieważ większość światowej konsumpcji jest transportowana na skalę światową, dostawy energii są w coraz większym stopniu narażone na załamania.
14. Niektóre znaczące trendy związane z technologią – włączając w to rozwój broni laserowej, walkę elektroniczną oraz technologie, hamujące dostęp do przestrzeni kosmicznej, najprawdopodobniej będą w poważny sposób oddziaływać na planowanie wojskowe i operacje NATO.
15. Kluczowe ograniczenia w dziedzinie środowiska naturalnego i zasobów, włączając w to ryzyka zdrowotne, zmiany klimatu, niedobory wody i wzrastające potrzeby energetyczne, będą dalej kształtowały przyszłe środowisko bezpie-

czeństwa w dziedzinach zainteresowania NATO oraz będą miały możliwość znacząco wpłynąć na planowanie i operacje NATO.

Obrona i odstraszanie

16. Sojusz ponosi największą odpowiedzialność za ochronę i obronę naszego terytorium i naszej ludności przed atakiem, tak jak stanowi to Artykuł 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Sojusz nie traktuje żadnego państwa jako wroga. Jednak, nikt nie powinien mieć wątpliwości co do zdecydowania NATO w przypadku, kiedy bezpieczeństwo któregośkolwiek z jego członków miałoby zostać zagrożone.
17. Odstraszanie, oparte na właściwej kombinacji nuklearnych i konwencjonalnych zdolności, pozostaje zasadniczym elementem naszej całościowej strategii. Okoliczności, w jakich użycie broni nuklearnej może być rozważane są wysoce odległe. Jednak tak długo jak długo będzie istnieć broń nuklearna, NATO pozostanie Sojuszem nuklearnym.
18. Najwyższą gwarancją bezpieczeństwa sojuszników są siły nuklearne Sojuszu, szczególnie te będące w posiadaniu Stanów Zjednoczonych; niezależne strategiczne siły nuklearne Wielkiej Brytanii i Francji, które mają własną rolę w ramach odstraszania, jednocześnie wnoszą wkład do całościowego odstraszania i bezpieczeństwa sojuszników.
19. Zapewnimy, aby NATO dysponowało pełnym zakresem zdolności niezbędnych do odstraszania i obrony przed jakimkolwiek zagrożeniem bezpieczeństwa naszych społeczeństw. Dlatego będziemy:
 - Utrzymywać właściwą kombinację sił nuklearnych i konwencjonalnych;
 - Utrzymywać zdolność do jednoczesnego prowadzenia większych połączonych operacji oraz kilku mniejszych operacji obrony zbiorowej i reagowania kryzysowego, w tym operacji na odległych obszarach strategicznych;
 - Rozwijać i utrzymywać silne, mobilne siły konwencjonalne zdolne do szybkiego rozmieszczania w celu realizacji zadań na mocy Artykułu 5, jak i operacji ekspedycyjnych Sojuszu, w tym Siły Odpowiedzi NATO;
 - Realizować niezbędne szkolenie, ćwiczenia, planowanie ewentualnościowe oraz wymianę informacji dla zapewnienia naszej obrony przed całym wachlarzem konwencjonalnych i wyłaniających się wyzwań w dziedzinie bezpieczeństwa, a także zapewniać odpowiednie, znaczące wsparcie i wzmocnienie wszystkim sojusznikom;
 - Zapewniać możliwie najszerszy udział sojuszników w kolektywnym planowaniu obronnym dotyczącym zadań do spełnienia przez broń nuklearną, bazowania sił nuklearnych w czasie pokoju oraz w ustaleniach dotyczących dowodzenia, kontroli i konsultacji;

- Rozwijać zdolności do obrony naszych społeczeństw i terytoriów przed atakiem pocisków balistycznych jako zasadniczy element naszej obrony zbiorowej, przyczyniający się do niepodzielnego bezpieczeństwa Sojuszu. Będziemy aktywnie dążyć do współpracy z Rosją i innymi partnerami euroatlantyckimi w dziedzinie obrony przeciwrakietowej;
- Dalej rozwijać zdolność NATO do obrony przed zagrożeniem bronią masowego rażenia: chemiczną, biologiczną, radiologiczną i nuklearną;
- Rozwijać dalej nasze możliwości zapobiegania, wykrywania, obrony przed atakami cybernetycznymi oraz odtwarzania zdolności po nich, w tym wykorzystując proces planowania NATO na rzecz wzmocnienia i koordynacji narodowych zdolności w dziedzinie obrony cybernetycznej, włączając instytucje NATO w scentralizowany system ochrony cybernetycznej oraz integrując system monitorowania, ostrzegania i reagowania cybernetycznego NATO z państwami członkowskimi;
- Wzmacniać zdolności do wykrywania i obrony przed międzynarodowym terroryzmem, w tym poprzez pogłębioną analizę zagrożenia, zwiększone konsultacje z naszymi partnerami i rozwój odpowiednich zdolności wojskowych, włączając w to pomoc w szkoleniu sił lokalnych w ich walce z terroryzmem;
- Rozwijać zdolności do wniesienia wkładu na rzecz bezpieczeństwa energetycznego, włączając w to ochronę krytycznej infrastruktury energetycznej, szlaków i linii tranzytowych, współpracę z partnerami i konsultacje wśród sojuszników na bazie ocen strategicznych i planowania ewentualnościowego;
- Zapewniać, aby Sojusz pozostawał w czołówce w zakresie oceny wpływu pojawiających się technologii na bezpieczeństwo i aby planowanie wojskowe uwzględniało potencjalne zagrożenia;
- Utrzymywać niezbędne poziomy wydatków obronnych, tak aby nasze siły zbrojne były wystarczająco wyposażone;
- Kontynuować przegląd całości sytuacji NATO w zakresie odstraszenia i obrony przed całym wachlarzem zagrożeń, biorąc pod uwagę zmiany w ewoluującym międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo poprzez zarządzanie kryzysowe

20. Kryzysy i konflikty poza granicami NATO mogą stwarzać bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa terytorium i społeczeństw Sojuszu. Dlatego NATO będzie angażować się tam gdzie to możliwe i konieczne, aby zapobiegać kryzysom, opanowywać je, stabilizować sytuacje pokonfliktowe oraz wspierać procesy odbudowy.
21. Doświadczenia z operacji NATO, w szczególności w Afganistanie i na Zachodnich Bałkanach świadczą jasno, że wszechstronne polityczne, cywilne i wojskowe podejście jest niezbędne do efektywnego zarządzania kryzysowego. Sojusz

- będzie angażował się aktywnie wraz z innymi międzynarodowymi aktorami przed, w czasie i po kryzysach, aby promować wspólną analizę, planowanie i prowadzenie działań w terenie w celu zapewnienia maksymalnej spójności i efektywności całości międzynarodowych wysiłków.
22. Najlepszym sposobem opanowywania konfliktów jest zapobieganie im, zanim się pojawią. NATO będzie ciągle monitorować i analizować międzynarodowe środowisko, aby przewidywać kryzysy i, gdzie to właściwe, podejmować aktywne kroki w celu zapobiegania im, zanim przerodzą się w większe konflikty.
 23. Tam, gdzie zapobieganie okaże się nieskuteczne, NATO będzie przygotowane i zdolne do zapanowania nad trwającymi działaniami wojennymi. NATO posiada unikatowe zdolności w sferze opanowywania konfliktów, włączając w to niezrównane zdolności do rozmieszczania i utrzymywania znaczących sił wojskowych w polu. Operacje prowadzone pod egidą NATO wskazują, że Sojusz może wnieść istotny wkład do wysiłków w zakresie międzynarodowego opanowywania konfliktów.
 24. Nawet wówczas, gdy konflikt zbliża się do końca, międzynarodowa społeczność często musi zapewnić ciągłe wsparcie, aby stworzyć warunki do trwałej stabilności. NATO będzie przygotowane i zdolne do wniesienia wkładu na rzecz stabilizacji i rekonstrukcji, w ścisłym współdziałaniu i konsultacji, gdziekolwiek to możliwe, z innymi właściwymi podmiotami międzynarodowymi.
 25. Aby zapewnić efektywność w całym spektrum zarządzania kryzysowego, będziemy:
 - Wzmacniać wymianę danych wywiadowczych w ramach NATO, aby lepiej przewidywać, kiedy kryzysy mogą się wydarzyć i jak im najlepiej zapobiegać;
 - Dalej rozwijać doktrynę i wojskowe zdolności na rzecz operacji ekspedycyjnych, włączając w to operacje przeciwpartyzanckie, stabilizacyjne i w zakresie odbudowy;
 - Tworzyć odpowiednie, choć skromne, zdolności cywilnego zarządzania kryzysowego w celu bardziej efektywnego współdziałania z cywilnymi partnerami, wykorzystując doświadczenia z operacji prowadzonych pod egidą NATO. Te zdolności mogą także być wykorzystane do planowania, angażowania i koordynowania działań cywilnych, dopóki warunki nie pozwolą na przekazanie tych obowiązków i zadań innym podmiotom;
 - Wzmacniać zintegrowane cywilno-wojskowe planowanie w całym spektrum kryzysowym;
 - Rozwijać zdolności do szkolenia i budowy lokalnych sił w strefach kryzysowych, aby miejscowe władze były możliwie najszybciej zdolne do utrzymania bezpieczeństwa bez międzynarodowej pomocy;

- Wyznaczać i szkolić cywilnych specjalistów z państw członkowskich, gotowych do szybkiego rozmieszczania przez sojuszników w wybranych miejscach, zdolnych do pracy wraz z naszym wojskowym personelem oraz cywilnymi specjalistami z państw i instytucji partnerskich;
- Poszerzać i intensyfikować polityczne konsultacje wśród sojuszników i partnerów, zarówno regularnie, jak i na wszystkich etapach kryzysu – przed, w czasie i po nim.

Promowanie międzynarodowego bezpieczeństwa poprzez współpracę Kontrola zbrojeń, rozbrojenie i nieprolifерacja

26. NATO dąży do zapewnienia swego bezpieczeństwa przy możliwie najniższym poziomie sił zbrojnych. Kontrola zbrojeń, rozbrojenie i nieprolifерacja przyczyniają się do pokoju, bezpieczeństwa i stabilności oraz powinny zapewnić nieumniejszone bezpieczeństwo wszystkim członkom Sojuszu. Będziemy nadal wносить wkład do wzmocnienia kontroli zbrojeń i promowania rozbrojenia, zarówno w zakresie broni konwencjonalnej jak i broni masowego rażenia, a także wysiłków w dziedzinie nieprolifерacji:
- Jesteśmy zdecydowani dążyć do budowy bezpieczniejszego świata dla wszystkich i do tworzenia warunków do budowania świata bez broni nuklearnej zgodnie z celami Traktatu o Nierozprzestrzaniu Broni Jądrowej, w sposób który wspiera międzynarodową stabilność i opiera się na zasadzie nieumniejszonego bezpieczeństwa dla wszystkich;
 - Wraz ze zmianami w środowisku bezpieczeństwa od końca zimnej wojny, zmniejszyliśmy radykalnie ilość broni jądrowej stacjonującej w Europie i znaczenie broni nuklearnej w strategii NATO. Będziemy dążyć do tworzenia warunków do dalszych redukcji w przyszłości;
 - W przypadku jakichkolwiek przyszłych redukcji, naszym celem powinno być dążenie do uzyskania rosyjskiej zgody na zwiększenie transparentności co do jej broni nuklearnej w Europie i przemieszczenie tej broni z dala od terytorium państw NATO. Jakikolwiek dalsze kroki muszą brać pod uwagę niewspółmierność [potencjału NATO] w stosunku do większych rosyjskich zapasów broni nuklearnej krótkiego zasięgu;
 - Jesteśmy zaangażowani w kontrolę zbrojeń konwencjonalnych, która zapewnia przewidywalność, przejrzystość i środki do utrzymywania zbrojeń na możliwie najniższym poziomie dla stabilności. Będziemy działać w celu wzmocnienia reżimu kontroli broni konwencjonalnej w Europie na bazie wzajemności, przejrzystości i [zasady] zgody państwa–gospodarza;
 - Będziemy poszukiwać sposobów przyczynienia się, poprzez nasze polityczne środki i zdolności wojskowe, do międzynarodowych wysiłków w celu walki z proliferacją;
 - Narodowe decyzje dotyczące kontroli zbrojeń i rozbrojenia mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo członków Sojuszu. Zobowiązujemy się do utrzymywania

i rozszerzania, gdy to niezbędne, właściwych konsultacji wśród sojuszników w tych sprawach.

Otwarte drzwi

27. Rozszerzenie NATO przyczyniło się w sposób zasadniczy do bezpieczeństwa członków; perspektywa dalszego rozszerzenia i duch kooperatywnego bezpieczeństwa wpłynęły na pogłębienie stabilności w Europie. Naszemu celowi, jakim jest cała i wolna Europa, wyznająca wspólne wartości, najlepiej służyłaby ostateczna integracja ze strukturami euroatlantyckimi wszystkich tych państw europejskich, które tego sobie życzą.

- Drzwi do członkostwa NATO pozostają w pełni otwarte dla wszystkich europejskich demokracji, które podzielają wartości naszego Sojuszu, które są chętne i zdolne do przyjęcia odpowiedzialności i zobowiązań wynikających z członkostwa i których włączenie może przyczynić się do wspólnego bezpieczeństwa i stabilności.

Partnerstwa

28. Promowanie euroatlantyckiego bezpieczeństwa najlepiej zapewnia szeroka sieć stosunków partnerskich z państwami i organizacjami na całym świecie. Te partnerstwa stanowią konkretny i wartościowy wkład do sukcesu fundamentalnych zadań NATO.

29. Dialog i współpraca z partnerami mogą wnieść konkretny wkład w umocnienie międzynarodowego bezpieczeństwa, w obronę wartości, na których wspiera się Sojusz, w operacje NATO i w przygotowanie zainteresowanych państw do członkostwa w NATO. Te relacje będą opierać się na zasadzie wzajemności, wzajemnych korzyści i wzajemnego poszanowania.

30. Będziemy umacniać nasze partnerstwa poprzez elastyczne formaty, skupiające razem NATO i partnerów – w obrębie istniejących struktur i poza nimi:

- Jesteśmy przygotowani do rozwijania politycznego dialogu i praktycznej współpracy ze wszystkimi państwami i odpowiednimi organizacjami na całym świecie, które podzielają nasze zainteresowanie utrzymywaniem pokojowych stosunków międzynarodowych;
- Będziemy otwarci na konsultacje z każdym państwem partnerskim na tematy bezpieczeństwa, będące przedmiotem wspólnego zainteresowania;
- Będziemy zapewniać naszym operacyjnym partnerom ramową rolę w kształtowaniu strategii i decyzji dotyczących misji prowadzonych pod egidą NATO, w których uczestniczą;
- Będziemy dalej rozwijać nasze istniejące partnerstwa, zachowując ich specyfikę.

31. Współpraca między NATO i Organizacją Narodów Zjednoczonych w operacjach na całym świecie stanowi istotny wkład do bezpieczeństwa. Sojusz dąży do pogłębienia politycznego dialogu i praktycznej współpracy z ONZ, jak postanowiono w Deklaracji ONZ-NATO podpisanej w 2008 roku, w tym poprzez;
- Wzmocnienie łączności między kwaterami obu organizacji;
 - Bardziej regularne polityczne konsultacje i
 - Wzmocnioną praktyczną współpracę w zakresie opanowywania kryzysów, w które angażują się obie organizacje.
32. Aktywna i efektywna Unia Europejska przyczynia się do całościowego bezpieczeństwa obszaru euroatlantyckiego. Dlatego UE jest unikatowym i istotnym partnerem NATO. Obie organizacje mają w większości tych samych członków i wszyscy członkowie obu organizacji wyznają te same wartości. NATO uznaje znaczenie obrony europejskiej – silniejszej i o większych zdolnościach. Witamy wejście w życie Traktatu Lizbońskiego, który zapewnia ramy wzmocnienia zdolności UE do podjęcia wspólnych wyzwań w dziedzinie bezpieczeństwa. Sojusznicy spoza UE wnoszą znaczący wkład do tych wysiłków. Dla strategicznego partnerstwa między NATO i UE ich najpełniejsze zaangażowanie w te wysiłki ma zasadnicze znaczenie. NATO i UE mogą i powinny odgrywać uzupełniającą się i wzajemnie wzmacniającą rolę we wspieraniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Jesteśmy zdecydowani wnieść nasz wkład do tworzenia bardziej dogodnych warunków, w ramach których będziemy:
- W pełni umacniać strategiczne partnerstwo z UE w duchu pełnej wzajemnej otwartości, przejrzystości, komplementarności i poszanowania autonomii oraz instytucjonalnej integralności obu organizacji;
 - Umacniać naszą praktyczną współpracę w operacjach w ramach całego spektrum kryzysowego, od skoordynowanego planowania do wzajemnego wsparcia w polu;
 - Poszerzać nasze polityczne konsultacje na wszystkie tematy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, aby wypracowywać wspólne oceny i zamiary;
 - Pełniej współpracować w rozwijaniu zdolności w celu minimalizacji duplikowania wysiłków i maksymalizacji ekonomiki kosztów.
33. Współpraca NATO–Rosja ma znaczenie strategiczne, ponieważ przyczynia się do tworzenia wspólnego obszaru pokoju, stabilizacji i bezpieczeństwa. NATO nie stanowi zagrożenia dla Rosji. Przeciwnie, chcemy dążyć do prawdziwego strategicznego partnerstwa między NATO a Rosją i będziemy działać zgodnie z tym, oczekując wzajemności ze strony Rosji.
34. Relacje NATO–Rosja opierają się na celach, zasadach i zobowiązaniach wynikających z Aktu Stanowiącego NATO–Rosja i Deklaracji Rzymskiej, szczególnie

tych dotyczących poszanowania demokratycznych zasad i suwerenności, niepodległości i terytorialnej integralności wszystkich państw obszaru euroatlantyckiego. Mimo różnic w szczegółowych kwestiach jesteśmy przekonani, że bezpieczeństwo NATO i Rosji są wzajemnie powiązane i że silne i konstruktywne partnerstwo oparte na wzajemnym zaufaniu, przejrzystości i przewidywalności może najlepiej służyć naszemu bezpieczeństwu. Jesteśmy zdecydowani:

- Wzmacniać polityczne konsultacje i praktyczną współpracę z Rosją w dziedzinach wzajemnego zainteresowania, włączając w to obronę przeciwrakietową, walkę z terroryzmem, narkotykami i piractwem oraz promowanie szerszego międzynarodowego bezpieczeństwa;
- Wykorzystać w pełni potencjał Rady NATO–Rosja na rzecz dialogu i wspólnego działania z Rosją.

35. Euroatlantycka Rada Partnerstwa i Partnerstwo dla Pokoju zajmują centralne miejsce w naszej wizji całej, wolnej i pokojowej Europy. Jesteśmy zdecydowani rozwijać przyjazne i kooperatywne relacje ze wszystkimi państwami regionu śródziemnomorskiego i naszą intencją jest dalsze rozwijanie Dialogu Śródziemnomorskiego w nadchodzących latach. Przywiązujemy duże znaczenie do pokoju i stabilności w regionie Zatoki Perskiej i naszą intencją jest umacnianie współpracy w ramach Stambulskiej Inicjatywy Współpracy. Będziemy zmierzali do:

- Wzmocnienia konsultacji i praktycznej współpracy wojskowej z naszymi partnerami w ramach Euroatlantyckiej Rady Partnerstwa;
- Kontynuowania i rozwoju partnerstw z Ukrainą i Gruzją w ramach Komisji NATO–Ukraina i Komisji NATO–Gruzja, opartych na decyzji NATO podjętej na szczycie w Bukareszcie w 2008 roku, mając na uwadze euroatlantycką orientację lub aspiracje każdego z tych państw;
- Ułatwiania euroatlantyckiej integracji Zachodnich Bałkanów w celu zapewnienia trwałego pokoju i stabilności, opartych na wartościach demokratycznych, regionalnej współpracy i stosunkach dobrosąsiedzkich;
- Pogłębiania współpracy z obecnymi członkami Dialogu Śródziemnomorskiego, pozostając otwartymi na włączenie do Dialogu innych państw regionu;
- Rozwijania głębszego partnerstwa w dziedzinie bezpieczeństwa z naszymi partnerami z Zatoki Perskiej i pozostawania w gotowości do powitania nowych partnerów w Stambulskiej Inicjatywie Współpracy.

Reforma i transformacja

36. NATO jest unikatowym w historii Sojuszem bezpieczeństwa, dysponującym siłami wojskowymi zdolnymi do wspólnego działania w każdym środowisku, który może kontrolować operacje w każdym miejscu, wykorzystując do tego zintegrowaną strukturę dowodzenia i który ma w swojej dyspozycji

zasadnicze zdolności, na które niewielu sojuszników mogłoby sobie pozwolić indywidualnie.

37. NATO musi mieć wystarczające zasoby – finansowe, wojskowe i ludzkie – do realizacji misji, które są istotne dla bezpieczeństwa społeczeństw i terytorium Sojuszu. Te zasoby muszą być jednakże wykorzystywane w możliwie najbardziej skuteczny i sprawny sposób.

Będziemy:

- Doskonalić zdolność do rozmieszczania naszych sił i do kontynuowania operacji w polu, włącznie z podejmowaniem wysiłków zmierzających do osiągnięcia celów NATO w zakresie zdolności wojsk do ich użycia;
- Zapewniać maksymalną spójność planowania obronnego, ograniczać zbędne dublowanie oraz koncentrować rozwój naszych zdolności na nowocześniejszych wymaganiach;
- Rozwijać i wykorzystywać zdolności w sposób połączony, ze względu na ekonomikę kosztów oraz jako wyraz solidarności;
- Zachować i umacniać wspólne zdolności, standardy, struktury i finansowanie, które nas łączą;
- Angażować się w proces ciągłych reform, aby usprawniać struktury, doskonalić metody działania i maksymalizować skuteczność.

Sojusz XXI wieku

38. My, polityczni przywódcy NATO, jesteśmy zdecydowani kontynuować odnowę Sojuszu tak, aby jego cel był adekwatny do wyzwań bezpieczeństwa XXI wieku. Jednoznacznie zobowiązujemy się do utrzymania jego efektywności jako najbardziej skutecznego Sojuszu polityczno-wojskowego na kuli ziemskiej. Nasz Sojusz kwitnie będąc źródłem nadziei, ponieważ jest oparty na wspólnych wartościach, wolności jednostki, demokracji, prawach człowieka oraz praworządności, a także ponieważ naszym wspólnym głównym i trwałym celem jest gwarantowanie wolności i bezpieczeństwa jego członków. Te wartości i cele są uniwersalne i niezmiennie i jesteśmy zdecydowani bronić ich demonstrując naszą jedność, solidarność, siłę i zdecydowanie.